

ISBN 978-966-07-1437-3

ISBN 978-966-07-1437-3

ISBN 978-966-07-1437-3

Іван Сміян. Як важко все життя щасливим бути...

Людина, захоплена прагненням
помсти, як це не гірко
усвідомлювати, відбирає роки
повноцінного життя лише в самій
себе...

Гектор Хью Манро

Іван Семенович Сміян

ЯК ВАЖКО ВСЕ ЖИТТЯ ЩАСЛИВИМ БУТИ... (книга передостання)

МУЗА

*А ти, пречистая, святая,
Ти, сестро Феба молодая!
Мене ти в пелену взяла
І геть у поле однесла.
І на могилі серед поля,
Як тую волю на роздоллі,
Туманом сивим сповила.
І колихала, і співала,
І чари діяла... і я...
О чарівниченько моя!
Мені ти всюди помагала,
Мене ти всюди доглядала.
В степу, безлюдному степу,
В далекій неволі,
Ти сіяла, пишалася,
Як квіточка в полі!
Із казарми нечистої
Чистою, святою
Пташечкою вилітала
І понадо мною*

*Полинула, заспівала
Ти золотокрила...
Мов живущою водою
Душу окропила.
І я живу, і надо мною
З своєю Божою красою
Гориш ти, зоренька моя,
Моя порадонько святая!
Моя ти доле молодая!
Не покидай мене. Вночі,
І вдень, і ввечері, і рано
Витай зо мною і учи,
Учи наложними устами
Сказати правду. Поможі
Молитву діяти до краю.
А як умру, моя святая!
Моя ти мамо! положи
Свого ти сина в домовину
І хоть єдиную сльозину
В очах безсмертних покажи.*

Т. Шевченко

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2009

УДК 82-94
С 50

В авторській редакції

Дизайн обкладинки *Світлани Демчак*

Сміян Іван Семенович

С 50 Як важко все життя щасливим бути... (книга передостання). —
Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. — 160 с.
ISBN 978-966-07-1437-3

УДК 82-94

Того, хто лиже тобі підошви, притисни ногою, перш ніж він розпочне кусатися.

(П. Валері)

Або. Хто лягає спати з собаками, піднімається з блохами.

(Гейне)

Якби ми виконували настанови цих мудрих людей, то людської цивілізації не було б. Ні голодомори, ні війни, ні... не забрали б стільки людських «душ», скільки б зникло їх внаслідок «натискання ногою» на підлабузників. Це в першому випадку, в гіршому. У другому — всі ми були б із «блохами». А якщо вже зізнатися самому собі (потаємно), то майже кожен із нас — із «блохами».

Господи! Що ти з нами робиш? Ось, 27 березня 2008 року в Києві відбувся Всеукраїнський форум інтелігенції. (Як ми всі любимо різні «форуми» і як ми мало впроваджуємо в життя їх пропозиції. Якщо інколи бувають такі.). На цьому інформаційному «бренді» Президента, у якому й він разом з головою Верховної Ради взяв участь, академік НАН України Микола Жулинський зробив розлогу, але змістовну доповідь (більше теоретичного, аніж практичного характеру. Ми також довідалися, що й М. Ж. знайомий із ситуацією в Україні — І. С.): «Гуманітарний потенціал нації» («Літературна Україна», 3 квітня 2008 року), невелику частину якої я й наводжу:

«...Переконаний, не буде перебільшенням наголосити, що ми сьогодні зібралися (краще б звучало — «нас зібрали» — І. С.) з усієї України, з великого українського світу (пафос минулого — І. С.) заради того, щоб протиставити етику національної відповідальності викликам і загрозам глобалізації, моральної та духовної деградації українського суспільства. (Щодо «деградації» — я згідний, щодо «протиставити» — жодне таке велелюдне зібрання ніколи і нічого не вирішувало. — І. С.). Протиставити національні цінності та пріоритети ризикам культурного відчуження під натиском глобального, космополітичного нівелювання національної культури і знеособлення української людини (Дуже гарні слова, дуже гарні речення — і не більше. — І. С.). Протиставити не з метою нарощення конфліктних напруг, а заради консолідації українського суспільства на основі національних базових цінностей та динамічної інтеграції у світовий цивілізований простір і виборення авангардного місця серед інших народів світу. Чи не занадто амбіційні цілі ставить

перед собою Україна (Микола Жулинський — Україна — І. С.), перебуваючи в кризовому стані людського розвитку? Адже за період із 1990 по 2007 р. у світовому індексі людського розвитку Україна з 45-го перемістилась на 76-те місце серед 173 країн. За якістю життя ми посідаємо 98 місце серед 111 країн. Україна увійшла в фазу глибокої і тривалої демографічної кризи (правда ваша, М. Ж. — І. С.). Сучасний рівень народжуваності вдвічі нижчий ніж той, що потрібен для забезпечення простого відтворення населення. Отже, «за рівнем народжуваності ми на 222 місці з 226. За рівнем дитячої смертності (до одного року) ми на 74 місці» (Державна справа. № 10/2007. — С. 70).

У Європі за рівнем смертності Україна посідає перше місце. Значно збільшилася загальна захворюваність населення, особливої загрози набуває поширення таких захворювань, як туберкульоз і СНІД. Ці та інші проблеми вимагають комплексних заходів, передусім підвищення якості медичного обслуговування (це зовсім не передусім — І. С.), утвердження здорового способу життя, гармонізації людського і природного середовища, підтримки сім'ї і сприяння народжуваності разом із нарощенням в суспільних настроях енергії індивідуального і загальнонаціонального самоздійснення. Та без справжньої інвестиційної революції швидких і кардинальних змін на краще нам не досягти.

Ми — духовно ослаблена нація, моральність звульгаризована, роз'їдена корозією вседозволеності, скепсису і агресивного цинізму (нас ніколи не покидає меншовартість — І. С.). Наш народ не просто розчарований і дезорієнтований в основному спекулятивними зусиллями політиків, які своїми чварами, ганебною боротьбою за владу сіють зерна нігілізму, відчаю і безнадії...». І т. д. і т. п.

Одним словом, це зібрання підтверджує:

СТАБИЛЬНОСТЬ

Верхи понять не успевают.
Низы не успевают жить.
Интеллигенты распевают:
«Нам больше некуда спешить!»

Любов Захарченко

А я хотів би зробити кілька власних (власних!) висновків з наведеного:

1. Ця доповідь може бути взірцем для сотень і сотень «дармоїдів», які пишуть для своїх «господарів», починаючи з Президента і закінчуючи... Ми в минулому й сьогодні в змозі заговорити кого і що завгодно. Нам немає рівних!

2. Чудовий зміст доповіді, багато конкретики, єдине, що залишається... — все це відоме не тільки інтелігентам... Одним словом — гарні гасла, але не новітні.

3. Академік НАН (вищого статусу в нашій країні немає) є радником Президента України, головою Національної ради з питань культури і духовності при Президентові України. І що з того? Що він впровадив для подолання всіх тих негараздів, які тягнуть Україну в прірву? Було б добре, якби він про це сказав. І мимоволі виникає думка, що не тільки президенти, а й їхні радники (ми всі також) несуть відповідальність перед Богом за не виконані перед людьми обіцянки, свої зобов'язання, свої посадові обов'язки... Ми звикли не відповідати за свої вчинки перед людьми, а тому я пишу «перед Богом».

4. Президент, який слухає цю доповідь, автор її, численні слухачі-«інтелігенти», «звезені» з усієї України, переконуються ще раз, що діє тенденція зникнення України як держави. І після всього цього значна більшість із нас живе спокійно. У мене часто виникає запитання: невже керівники держави засинають без сновидного? Якщо це так, то психологи та психіатри багато недопрацьовують, їдять хліб «дарма».

Ми не бажаємо пам'ятати, що

ЛИШ РАЗ

Світліє день. Вставай зі сну,
природо і людино,
вклонись Творцю і занеси
молитву щирю, милу.

Ступай в життя та бадьорись,
і дякуй за цю днину,
усі бо дні в житті твоїм —
то дар неповторимий.

Чи радість він тобі подасть,
чи журби і клопоти,

з руки Господньої вони,
то всі зумій прийняти.

Та поки день не трать часу,
бо вечір прийде скоро,
і сонце зайде, темна ніч
огорне все довкола.

Дитинство ранок наших днів,
полудне — вік дозрілий,
який же дар оце життя,
задумайся, людино!

Хто щиро скористати вмів
з часу і ласк Господніх,
та ранок-день свого життя
служив Творцю невтомно;

Тому і вечір, пізній вік
в надії проминає,
такий і ніч, кінець життя
з Господніх рук приймає.

Часу не тратьмо, він лиш раз
усім нам дістається,
змарнований, не верне вже,
лиш раз життя дається.

Той дар безцінний, дар життя,
дай ласку так прожити,
щоб Тебе у Небесах
усі віки славити.

А час біжить, і дні летять,
та ніч на всіх чекає,
і скоро звіту із життя
Всевишній запитає.

О Боже добрий, поможи
цих днів не змарнувати,
і при кінці з часу і ласк
щасливо справу здати.

*с. Серафима Сало, ЧСВВ
(з кн. З ВІРОЮ ЧЕРЕЗ ВІКИ)*

Минуло два місяця, як я писав ці сторінки. І ось з'являється в газеті «Вільне життя» (7 травня 2008 р.) стаття письменника і науковця Олега Германа «ОЙ, ЩОСЬ НЕ ТЕ... (болючі осколки думок)», у якій є й такий абзац:

«...Ой, щось не те з моїми поняттями. Нині всі живуть «за поняттями», а в мене вони якісь старі-престарі. Наприкінці березня під грифом цілковитої секретності в Національній опері Києва «відбули хворум інтелігенції». В партері — чиновницька рать держави, а для залишків української інтелігенції — задні ряди балконів. Після півторагодинних роздумів про «все» було «всім» доведено, що гуманітаризація суспільства на завершенні. Мабуть, правду сказали. Ота «гума...» і та «...ризація» луснули зразу ж після перерви, бо вслід за главою із залу «потяглися» адмінтілеса. Геть спорожнілий партер швидко заповнив десант студентів, та почався пошук «одобрямсів»... Не вийшло... Тоді закрили з поспішними урочистостями отой яловий форум та й поставили чергову галочку. Вам це нічого не нагадує?..».

Подібної думки про «хворум» і Олег Рибалкін, який пише («Дзеркало тижня» 17 травня 2008) у статті «ЯКА РЕФОРМА ПОТРІБНА ВИЩІЙ

ШКОЛІ?» й таке «...У цьому ж ряду можна поставити явно кон'юнктурне (оскільки дуже запізніле) звільнення Президентом ректора Київського національного університету ім. Т. Шевченка, а також проведений 27 березня ц. р. «в обстановці суворой таємності» Всеукраїнський форум інтелігенції, більшість учасників якого, за даними братів Капранових, становили працівники облдержадміністрацій («УП», 01. 04. 08)....».

Мені особисто багато що нагадує цей «хворум». Коли я дивився по телевізору цей «хворум», то не тільки посміхнувся, а й засміявся. Дружина, яка була поруч зі мною, здивувалась моїй «веселості». Адже на екрані, з її точки зору, нічого «смішного» не було. А з моєї?.. Я побачив аналогію подіям у моєму житті в 1987 році.

У розлогій президії «хворуму» в центрі — Президент, по боках — 90-річний Патон, голова Верховної Ради... А з одного кінця столу — Герой України Іван Драч, а з іншого кінця президії — також Герой України, також Іван, але вже Дзюба. Ці дві «периферійні» особи відомі всій Україні сьогодні і будуть значимі в її історії завтра. Вся інша рать — «метелики» (вибачаюсь за це слово тільки перед Борисом Патonom. Але він сидів із великим труднощами для свого здоров'я, тільки як символ для Президента і не більше). І з цього ти, читачу, сам зроби свій висновок.

Хотів би сказати, що мені сподобався вчинок (!) Івана Дзюби — він залишив це «посміховисько».

Щодо мене. З'їзд педіатрів у Тернополі (1987). Його ініціатором та організатором... був я. Активним моїм помічником був завідувач Тернопільським обласним відділом охорони здоров'я Станіслав Іллч Сірий. Розлога президія, як на «хворумі», з одного кінця її я, а з іншого — С. І. Сірий (таку фотографію я розмістив в одній із попередніх моїх книг спогадів і роздумів).

Мене не перестає дивувати той факт, що все «погане» (для кого як: для суспільства погане, для окремих осіб — дуже гарне) з минулих часів ми не тільки залишаємо собі, а ще й примножуємо (пільги, комісії, плани, програми, наради...), тоді як доброго — не помічаємо (організація освіти, охорони здоров'я...). «Великий керманич» перебудови М. С. Горбачов не зміг помітно вплинути на наш імідж.

Ми всі по-своєму сприймаємо не лише власне життя, а й життя навколишнього світу, в тому числі й життя суспільства, у якому «діємо». Мені після всього сказаного хотілось би процитувати Івана Франка:

СІДОГЛАВОВОМУ

Ти, брате, любиш Русь,
Я ж не люблю, сарака!
Ти, брате, патріот,
А я собі собака.

Ти, брате, любиш Русь,
Як хліб і кусень сала, —
Я ж гавкаю раз в раз,
Щоби вона не спала.

Ти, брате, любиш Русь,
Як любиш добре пиво, —
Я ж не люблю, як жнець
Не любить спеки в жниво.

Ти, брате, любиш Русь,
За те, що гарно вбрана, —
Я ж не люблю, як раб
Не любить свого пана.

Бо твій патріотизм —
Празнична одежина,
А мій — то труд важкий,
Гарячка невдержима.

Ти любиш в ній князів,
Гетьмання, панування, —
Мене ж болить її
Відвічне страждання.

Ти любиш Русь, за те
Тобі і честь, і шана.
У мене ж тая Русь —
Кривава в серці рана.

Ти, брате, любиш Русь,
Як дім, воли, корови, —
Я ж не люблю її
З надмірної любови.

Ми на кожному кроці стикаємося з різним сприйняттям добра і зла, дня і ночі, світла і темряви... Ось на цьогорічний Великдень «наш Віктор Янукович» прийшов на освячення з кошиком (який показав оточуючим), де було і дві пляшки горілки. Також щороку 9 травня показують, як «наш Президент» вживає горілочку з ветеранами війни. Іноді навіть після цього він сідає за кермо автомобіля... А 8 травня цього року прем'єр-міністр Росії (вчорашній президент) В. В. Путін у своїй промові в Думі виголосив, що однією з важливих задач, які стоять перед урядом, є боротьба з «горілкою». Це поміж іншим. Але продовжую основну думку. Ну, як не любити Русь мільярдерам, мільонерам, міністрам, депутатам, «героям» сьогодення?.. Ну, як любити Україну ось таку:

О Н О В Л Ю Й М О С Ь !

Пробач, Олесю: твій Собор,
Оспіване тобою диво,
Стоїть сьогодні сиротливо
Поміж базарів і комор.

А поруч риють котлован,
Нові будують храму грати,

Щоб вільний український пан
Зміг ще мільйон собі урвати.

Копають, нівечать, гудуть,
Трясуть лахміттям секонд-хенду,
А потім у Собор ідуть,
Аби просить благословення...

А твій Собор — як сум стоїть,
На місто дивиться з докором...
Як важко душі оновить,
Коли немає в них Собору!

Чи з пана хам, чи з хама пан,
А все ж — диявольську потвору:
Чи казино, чи ресторан,
У кожного свої собори.

Сергій Ярема

Зміст цього вірша свідчить про унеможливлення побажань Олеся Гончара (Щоденник. 11. 11. 1985): «...Розтану, відійду, як хмарина дощова. Як улітку один із коротких липневих твоїх снів, Україно... Тільки б відійти з думкою, з певністю в душі: Україна е! Україна буде!»

Початок моєї книги дещо невеселий. І це, мабуть, закономірність людська: з журбою радість обнялась. Кожна людина будує і сприймає своє життя залежно від свого світосприйняття: «Жизнь легка для сов, даль не манит их; орел же стремится подняться к солнцу, хотя может упасть с выжженными глазами, с разбитым крылом и стать игрушкой волн морских» (В. Шербюлье).

Моє сприйняття життя не відповідає жодному його визначенню відомими філософами, письменниками... Це сприйняття характеризується віком, порою року, періодом доби (ранок, день, вечір, ніч), місцем перебування, якістю і кількістю подразників навколишнього світу...

Сьогодні в 7 годин ранку, 15 квітня 2008 року я виходжу на ганок своєї «хатинки». Перше, що я відчуваю, — це свіжість, прохолоду, ледве відчутний приємний запах озону, трав та плодових дерев...

Я інстинктивно поглиблюю вдих, моя грудна клітка розширюється, моє тіло в моєму сприйнятті стає більш могутнім (наскільки «могутнім»

воно може бути в моєму віці) і здоровим, у голові помітне «просвітління», звичайне після сну пригнічення зникає, а мій настрій налаштовується тільки на добро...

Наступне (а можливо, й одночасне) — це поглинання поглядом зелених-презелених кущів смородини й порічок, нарцисів, тюльпанів, півоній, лілій..., перших біленьких квіточок абрикосу, синеньких — барвінку...

РАНОК

Вже сонця промінь обніма рукою
Вологу землю, що спочила в снах,
І у серпневих сизих туманах
Купають верби коси над рікою.
Спросоння віз скрипить
поміж акацій,
Закліпав віями столітній
дуб в гаю.
О люба земле! Всю сім'ю твою
Вже будить сонце до пісень до праці.

Кузьма Грищенко

Навколо мене життя розквітає, лине догори, закликає всіх довкола до омолодження та світлого сприйняття навколишнього. Хіба можуть у цей час спадати на думку «дурні» вечірні дебати «на телевізорі» про те, хто кращий, а хто гірший? Хто перший, а хто другий? Хто великий, а хто маленький? Зрозуміло, ні.

Мене приємно дивує (і так щодня, щогодини) структурна завершеність кожного листочка, кожної гілочки, кожної квіточки... Мене до нестями вражає: як може таку красоту, таке диво сотворити природа... І я дедалі більше переконуюсь, що тут не обійшлося без Всевишнього.

БОГ НАШ НА НЕБЕСИ И НА ЗЕМЛЕ: ВСЯ ЕЛИКА ВОСХОТЕ, СОТВОРИ (ПСАЛ. СХ111, 11).

Какая высокая и утешительная мысль, что все, существующее на земле и на небе, существует по воле Божій, — что все, начиная от неприметной песчинки до огромного солнца, движется и управляется Его вседействующим промыслом, — что все происшествія, составляющія историю нашей жизни, начинаются, происходят и оканчиваются под

деятельным надзором Верховного Распорядителя вещей, и что, как говорит Иисус Христос, даже волос на голове без Его воле не погибает.

Внутри и вне меня,
везде присущ мне Бог:
Я в храме Божієм и сам
Его чертог.

Памятник веры

Не буває такого дня, незалежно від пори року, щоб я не підходив до своїх «живих рослин» і не ставив їм одного й і того ж запитання: як ви змогли бути такими гарними, такими чудовими, такими довершеними?.. І про себе постійно дякую їм, що вони дарують таке велике задоволення, прикрашають моє життя, роблять його свідомо щасливим та змістовним. Змістовним... Це не помилка. Сьогодні найбільший сенс свого життя я бачу в постійному спілкуванні з ПРИРОДОЮ. І це не парадокс. Можливо, тільки з віком я глибоко усвідомив, що людина є часткою, тільки якоюсь часткою, Всесвіту, незначною часткою планети Земля. Тільки людина — більш невдячна й агресивна істота, ніж інші частки нашої природи.

Хоча: «Я глубоко убежден, что каждый шаг вперед в истинном познании п р и р о д ы должен вызывать, посредственно или непосредственно, также соответственное нравственное усовершенствование у человека» (Э. Геккель).

Тому що: «Как великий художник, п р и р о д а умеет с небольшими средствами достигать великих эффектов» (Г. Гейне).

Кінець весни. Розквітає жасмин, лілії, півонії, півники... Зелені та пишні туї, вишні, сливи... Біля моєї садиби. На цьому маленькому шматочку чудової української природи багатогранна та світла єдність природи, часткою якої є людина і рослина, земля і повітря, початок життя і його закінчення... А навколо...

ЧАРЫ

В цветах любви весна-царевна
По роще косы расплела,
И с хором птичьего молебна
Поют ей гимн колокола.
Пьяна под чарами веселья,
Она, как дым, скользит в лесах,

И золотое ожерелье
Блестит в косматых волосах.
А вслед ей пьяная русалка
Росою плещет на луну.
И я, как страстная фиалка,
Хочу любить, любить весну.

Сергей Есенин

*Ну скажіть, будь ласка, хіба можна уявити щось більш довершене,
ніж те, що ми бачимо на цій фотографії?
Дідусь (я) з онуками Вікою (затишно влаштувалася в дідуся) та «Ваньком».*

Я й сьогодні, коли приходять думки про моє дитинство, асоціюю себе з часткою свого буття в селі, часткою землі, річки, неба, рослин, тварин, птиць, бджіл... Тому мій потяг до природи, бажання «жити» разом із нею передавались і передаються моїм дітям, моїм онукам...

Ось моя донька Лана (Світлана) 4-х років у «природі». Вигляд з гори Залізної біля Желєзноводська. Місто-курорт квітів, різноманітних рослин, птахів, ягід, плодів, лісів, гір... Ліс починався через 12 м від порога квартири.

А це вже син Саша у 4,5 років, але на фоні березового гаю. З мамою і татом.

Ще молодими. І таке було. Трускавецький період, період народження сина. Дім, у якому ми мешкали в цей час, був у дубовому парку. Останній був «нашим».

І значно пізніше. Онучка Катя і онук Ваня в Івачівському озері біля Тернополя. Вода прийняла їх у свої лагідні теплі обійми, підбадьорює, веселить, хвилює, надає бадьорості. А небо ... Воно своїм сяйвом заохочує до сприйняття

*всіх подій життя в блакитному кольорі, м'якого та теплого спілкування
з усім навколишнім світом, до...*

*Якщо Нескучне в Тростянці на Сумщині так любив П. Чайковський, то як же не
побувати на ньому моїм онукам Каті і Вані, зрозуміло, разом зі мною?! У цьому*

розлогому водоймищі я навчав онуків ловити раків «голими» руками. У молодості такі вправи в мене були вдалим. І верби схилилися низько над водою, вони немов би злилися з нею, а тому неможливо навіть розгледіти берег. Вода і пишна зелень, вода і блакитне-блакитне небо. Тиша. Чути, коли пролітає бджілка, синичка...

Віка, онучка, зустрічає першу весну. Разом із дідусем. Сьогодні вона бігає за мною «хвостиком» і все кричить: «Діда, діда, діда!». Та все запитує, та все дає

завдання. У даному випадку вона вивчає «багатство» дідуся: троянди, яблуню з яблуками, вишню, черешню, сливу...

Тож давайте постійно спілкуватися з природою.

Мамо-природо!
Хитра ти з біса!..
І — що найвище — ми
самих себе відкрили!
Відкрили власну душу,
заглянули в верстат своїх думок,
свого чуття, бажання і змагання,
і там твою пізнали руку, мамо,
твої закони.
В тих снах пустих,
в ілюзіях відвічних
побачили таку ж реальну дійсність,
такі ж великі явища, як в зорях,
у Ніагари реві,
у скелі Гімалаїв.
І тут, у власному нутрі,
ми віднайшли все те, що бачилось,
утратили в зовнішньому околі:
гармонію і вічність, і безмежність,
і всі рожеві блиски ідеалу.

Іван Франко

Сьогодні, на 80-му році життя можу стверджувати, що немає жодного іншого чинника, який оточує мене і який володіє постійним позитивним впливом на мій організм, на моє сприйняття Всесвіту, окрім ПРИРОДИ. «Негода» — і та не спричиняє на мене негативного впливу. І не тільки тому, що у природи не буває поганої погоди. А, насамперед, тому, що її прояви — завжди загадка, що її прояви — завжди щось нове, що її прояви не залишають людину байдужою... Навіть Володимира Висоцького:

Живу я в лучшем из миров —
Не нужно хижины мне!
Земля — постель, а небо — кров,

Мне стены — лес, могила — ров, —
Мурашки по спине.

Но мне хорошо!
Мне славно жить в стране —
Во рву на самом дне —
В приятной тишине.

Лучи палят — не надо дров, —
Любой — ко мне заходи!
Вот только жаль не чинят кров,
А в этом лучшем из миров
Бывают и дожди.

Но мне хорошо!
Не веришь — заходи,
Садись и не зуди, —
Гляди не разбуди!

И все прекрасно — все во мне, —
Хвала богам от меня!
Еще есть дырка на ремне,
И мог бы ездить на коне —
Да только нет коня.

Но мне хорошо!
Все беды — болтовня.
Я, струнами звеня,
Пою подряд три дня —
Послушайте меня!

Жити в злагоді з природою — означає жити в злагоді із самим собою, постійно наповнювати свій «сосуд» оптимізмом, радістю, райдужною надією... Вона, така злагода з природою, є важелем піднесеного спілкування із близькими (і не близькими також), натхненням у творчій роботі.

Усе життя я спілкувався з природою, залишаючись її часткою, але тільки на схилі років у мене різко загострилися ці відчуття.

У дитинстві я прокидався і засинав з «природою» протягом усього року, вона була моєю невід'ємною часткою. Я був її дитиною. А тому мої спогади про дитинство завжди асоціюються з вербою, черешнею, річкою,

коровою, синицею... але й також із дитсадком, школою, друзями, посівною, жнивами, з вогнищами при збирання картоплі... Можливо, що «дії» того часу превалювали над відчуттям сприймання «природи». Остання була складовою частиною мого буття, завжди була поруч, завжди була «у мені».

Тільки на схилі літ розумієш, що «Природа во всем действует постепенно, и больше тайно, чем открыто. Отношения и влияния везде глубже и проще, чем кажутся при своем разнообразии, простираются удивительно далеко и чреватые последствиями» (К. Риттер).

Тільки на схилі літ переконуюєшся в істині думки Сенеки: «Живи согласно п р и р о д е, и ты никогда не испытаешь бедности; живя по мнению света, ты никогда не будешь достаточно богат».

Я наведу тільки один вірш, вірш Пантелеймона Куліша, який є свідченням особливості українства — єдності людини та природи:

ГАДАННЯ — ВІЩУВАННЯ

Петрівочка — нічка тепленька, ясненька.
Мов жемчугом, сипле зірками дрібненько,
В воді круглолиций пливе-поринає,
В саду соловейко голосить-співає,
Рибалочки плавляють з огнем під погоду
І тихо-тихенько несе річка воду.

Ось пісня дівоча дзвінить-розляглася;
Огнем над водою земля зайнялася.
Вродливі на воду віночки пускають,
Човни з дівоньками під сяєвом сяють.
Пускають-гадають про щастя й пригоду,
І тихо-тихенько несе річка воду.

«Віночку мій любий, рясний, зелененький!
Пливи за водою, мов човник легенький;
Скажи: що за доля обом нам судилась?
Чи будемо в парі, з ким я полюбилась?»
І дивляться в воду на красу, вроду,
І тихо-тихенько несе річка воду.

«Красо моя, врода! яка твоя доля?
Чи щастя судилось мені, чи неволя?...»
З піснями і регіт, і лемент, і крики:

Кому з вінка вітха, кому жаль великий.
«Втону, як вінок мій, далеко від роду!..»
І тихо-тихенько несе річка воду.

«Світи, білолиций, ясененько-гарненько!
Пливи, мій віночку, по річці струмненько,
Пливи, не крутись, і вирви не бійся,
У морі, в любові, в коханні втопись!»
Жартують, віщують, питають природу,
І тихо-тихенько несе річка воду.

Постійне спілкування з природою робить людину самодостатньою, фізично здоровою, психічно врівноваженою, із запалом бадьорості та енергійною. Чи можеш ти, читачу, пригадати хвилини тісного спілкування з природою? Якщо можеш, то згадай свій стан у цей час — стан рівноваги, впевненості, любові до ближнього, бажання зробити щось корисне для себе, для своїх близьких, для людей взагалі. Але це можливо за умови, що під час спілкування з природою тобі вдасться витіснити зі своєї голови всякий непотріб, який постійно закидається «в тебе» на роботі, у побуті, у ЗМІ. Навіть такий:

ВИМАГАЄМО ВІД ПРЕЗИДЕНТА ЮЩЕНКА В. А. ПРИПИНИТИ АНТИУКРАЇНСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ!

Фракція Блоку Юлії Тимошенко у Верховній Раді України заради збереження демократичної коаліції та консолідації демократичних сил у парламенті й суспільстві довгий час не зважали на агресивні і не мотивовані випадки глави держави та його секретаріату стосовно коаліційного уряду, персонально прем'єр-міністра та демократичної коаліції.

Однак протистояння сьогодні між президентом, його секретаріатом з одного боку та урядом демократичної коаліції — з іншого зайшло настільки далеко, що мовчати більше не можна.

Тому Фракція Блоку Юлії Тимошенко у Верховній Раді України уповноважена заявити:

1. Президент України Віктор Ющенко заради збереження примарних шансів на перемогу на наступних виборах глави держави взявся до тотального руйнування всіх починань та ініціатив демократичного уряду.

2. Президентом України заблоковано всі антикорупційні програми демократичного уряду (зокрема, в галузі торгівлі землею); фактично

глава держави перетворився на гаранта збереження корупційних схем. Зусиллями секретаріату заблоковано також і виконання конкретних пунктів коаліційного уряду (зокрема щодо професійної армії, боротьби з корупцією та пільгами і т. ін.).

3. Президент та його секретаріат свідомо і цілеспрямовано роздувають істерію та паніку навколо інфляції в країні, ніби не розуміючи (а може, навпаки — прекрасно розуміючи), що тільки одна заява глави держави про інфляцію уже збільшує зростання цін на кілька відсотків.

4. Президент України блокує і гальмує процес цивілізованої приватизації, руйнуючи цим державний бюджет України і зриваючи соціальну політику уряду.

5. Президент України та його секретаріат намагаються взяти під свою опіку тіньові схеми в газовій сфері і забезпечити «треті інтереси» в цій сфері за рахунок національних інтересів України.

6. Як і в 2005 році, президент України перетворив Раду національної безпеки та оборони на центр протистояння уряду. Сама Рада національної безпеки формується за рахунок людей, які сповідують сепаратистські ідеї, виступали і виступають за розділення України, вкидають до суспільства провокаційні ідеї на кшталт надання російській мові статусу державної, виступають проти європейської інтеграції України.

7. Президент України та його секретаріат взяли під свій захист корумповане керівництво фонду державного майна та київської мерії.

8. Президент України консолідував навколо себе вчорашніх лідерів кланів та фінансово-олігархічних груп, які під виглядом благодійної діяльності намагаються повернутися до влади.

9. Президент України та його секретаріат свідомо вносять розбрат всередину демократичної коаліції і, вносячи до порядку денного роботи парламенту заздалегідь безглузді питання, намагаються заблокувати роботу парламенту.

10. Президент України В. А. Ющенко систематично ганьбить Українську державу, виступаючи з заявами, що принижують честь та гідність України у світі.

В ситуації, що склалася, Фракція Блоку Юлії Тимошенко вимагає від президента України припинити АНТИУКРАЇНСЬКУ діяльність і не руйнувати чергового шансу для демократичного розвитку Української держави. Ми вимагаємо припинити цинічне руйнування і знищення демократичної коаліції, яка проводиться сьогодні на догоду перемозі

Ющенко В. А. на наступних президентських виборах. Ми вимагаємо від президента негайно скасувати всі укази та нормативні акти, які блокують роботу демократичного уряду, і дати цьому уряду нарешті працювати. Ми вимагаємо повернути діяльність Ради національної безпеки та оборони її українську суть і очистити цю структуру від випадкових людей.

Сьогодні, в ситуації світової економічної кризи та відродження агресивних антиукраїнських тенденцій за кодоном, Україна стоїть перед великими викликами, на які вона повинна адекватно відповідати. Нам прикро, що у цій непростій ситуації діяльність президента України становить одну із основних загроз незалежності України, її суверенітету.

Попереджаємо також, що будь-які авантюри, які сьогодні плетуться в секретаріаті президента на кшталт прямого президентського правління та «термінового референдуму» по Конституції, дістануть адекватну відповідь.

Сказане нами на адресу президента України жодною мірою не стосується наших колег та соратників по демократичній коаліції з блоку «Наша Україна — Народна самооборона». Ми зробимо все від нас залежне, щоб зберегти демократичну коаліцію, і нікому не дамо зруйнувати шансу для цивілізованого демократичного розвитку України.

Ми вважаємо, що в даній ситуації є лише один цивілізований і законний захід — ухвалення змін до Конституції у Верховній Раді України, яка покінчить з безладдям та поверне країну на шлях нормального демократичного розвитку в інтересах її громадян.

Фракція Блоку Юлії Тимошенко. 16 квітня 2008 р.

(Із газети «Дзеркало тижня» від 19. 04. 2008).

І після такої заяви згадуються слова Фрідріха Ніцше

ВСЯ МУДРОСТЬ МИРА

Сплошная грязь в болоте,
А в небе только басни —
И лишь в полуполете
Наш мир всего прекрасней!

Я зовсім не закликаю до аполітичності. Але коли тебе (мене) з ранку до вечора «довбають» різношерсті політики, то краще, замість того, щоб роздратовуватись чи впадати в меланхолію, заспівати про себе і для себе цю жартівливу «народну» пісеньку:

Коли я стану президентом — тоді я, мабуть, кину пити
І буду дітям аліменти усім без винятку платити.
Бабусям я зроблю презенти — магнітофони JVC.
Коли я стану президентом — мене кохатимуть усі.

Приспів:

Голосуй, голосуй, будь активним не пасуй.
Будь активним, не пасуй.
Голосуй! Голосуй! Голосуй!
Бюлетень в урну суй, бюлетень в урну суй, голосуй!

Коли я стану президентом — мені простять усі борги,
Казати будуть комплементи мої закляті вороги.
Призначу жінку референтом в питаннях сексу на селі.
І кримінальні елементи мені подарять «Жигулі».

Приспів.

Коли я стану президентом — я дам голодним ковбаси.
Зроблю стипендію студентам таку, щоб їздили в таксі.
Я відміню усі податки і дам військовим стільки прав,
Що моїм іменем нащадки назвуть великий пароплав.

Приспів.

Коли я стану президентом — я зранку буду в теніс грати,
Дозволю всім собакам гавкати, а божевільним страйкувати.
Жлобам і всім інтелігентам скажу: «Народ — одна сім'я».
Коли я стану президентом — багатим будеш ти і я.

Буває. У мене не зовсім добрий настрій, зумовлений занепокоєнням, тривогою, яка невідомо звідки і чому з'явилася. Я прямую не до аптечки, а на подвір'я, спілкуюся з дарами природи, дивуюсь їх досконалості, іноді навіть розмовляю з квітами, гілками різних дерев, плодами... Через 30-40 хвилин я себе сам не впізнаю: життя чудове, люди добрі, мене тягне за комп'ютер, я бажаю щось творити, нехай це буде і підмітання подвір'я. Я лікар, а багато років не знав такої цілющої дії природи на організм людини. Хоча завжди казав: дитина повинна бути на свіжому повітрі 25 годин на добу. 25 — це значить якомога більше. Але не менше 2-х годин, навіть у «непогоду».

Отже, спілкування з природою є основним чинником в профілактиці захворювань, у профілактиці дискомфортного життя, у лікуванні різноманітної патології.

Був випадок, коли в обласній клінічній дитячій лікарні дитину з важким нападом бронхіальної астми ніяк не могли вивести із цього стану. Вночі запросили мене. Лікування було правильним. Я порекомендував винести дитину на подвір'я, на свіже повітря. Через деякий час стан дитини став задовільним, напад пройшов.

І я можу заговорити гаслом: любіть природу, спілкуйтеся з природою, бережіть природу — і вона вам віддячить. Природа — найкращий, найкорисніший стимулятор здорової життєдіяльності організму. І я можу вигукнути: комерційні стимулятори (неприродні препарати) — «посуньтєся»! Не заперечуйте істини: людина — частка природи. «Будьте тем, чем предназначила вам быть п р и р о д а, и вы будете иметь успех; попробуйте быть чем-нибудь другим, и вы станете в десять тысяч раз хуже ничтожества» (С. Смит).

Моя життєва основа — це селянське дитинство, це селянське сприйняття Всесвіту. Тому я можу говорити про себе словами Кайсина Кулієва:

Какого ни прошел бы я ученья,
Каких бы я ни одолел вершин,
Я — прежний горец и, входя в селенье,
Преображаюсь я — крестьянский сын.

Хоть я научен городским манерам,
Хоть и ношу я тонкое сукно,
Любовь к траве, к земле и к скалам серым
Во мне неистребима все равно.

Сын горца, я не променял наследства,
Быт городов не изменил меня,
Я сед, но вновь мне возвращает детство
Рев буйвола и ржание коня.

И тем гордится буду я до гроба,
Что и моя душа наделена
Крестьянской простотою хлебороба,
Бесхитростностью горца-чабана.

Я много видел городов хваленных
И новые увижу города,
Но все равно, крестьянином рожденный,
Крестьянином останусь навсегда.

Можливо, у мені «сидить» селянський егоїзм, але я переконаний у тому, що народжений у місті не має такого потенціалу до активної праці, пов'язаного із безпосереднім спілкуванням з природою, як селянська дитина.

Думаю, що не тільки я, а й значна більшість дорослих інстинктивно тягнеться до спілкування з природою, докладає значних зусиль, щоб їх діти, внуки пізнали в спілкуванні з природою значно більше, ніж ми, їх «предки».

Мене завжди, як педіатра, пригнічувала та обставина, що чимало батьків, дідусів і бабусь «ховають» своїх маленьких та любих кровиночок від непогоди, навіть просто від вітру. І де ховають? У квартирі, хаті, де умови для гармонійного розвитку дитини значно обмежені. Майже завжди я близьким своїх маленьких пацієнтів обов'язково ставив два запитання.

Перше: «Розкажіть мені, будь ласка, з усіма подробицями, скільки часу була ваша дитина на свіжому повітрі протягом останнього тижня?». Частіше я відповіддю був не задоволений. Більш того, нерідко отримував відповідь, яка свідчила, що дитину не виносили на свіже повітря днями, тижнями і навіть місяцями.

Якщо таке ставлення до здорової дитини сприяє уповільненню фізичного, психомоторного розвитку та гальмує становлення опірних сил організму до інфекцій, то хвора дитина в таких випадках стає ще «хворішою». І мене завжди дивувало, що прості рекомендації щодо максимального використання свіжого повітря для підняття опірності дитячого організму інфекції сприймалися неадекватно. Тоді як рекомендації «різнокаліберних» імунологів, лобістів комерційних фірм, щодо вживання різноманітних синтетичних препаратів проходять на «ура». Я так негарно це коментую: дати сироп чи пігулку займає у батьків хвилини, навіть секунди, а прогулянки на свіжому повітрі — години. І таким чином на здоров'ї своїх чад економлять час. Глибоко не усвідомлюючи, що «Истинное убежище, во всякое время открытое для всех страждущих нравственно (я б додав — і фізично — І. С.), есть и

будет природа» (Г. Лінднер). На превеликий жаль, просте, доступне, безкоштовне, ми часто ігноруємо.

І друге запитання-прохання: «Розкажіть, будь ласка, як, чим, у якій кількості, у який час ви вчора годували дитину?». Хоч вірте, хоч ні — значна більшість бабусь, мам не можуть чітко дати відповідь. А харчування — це один із найважливіших напрямків спілкування людини з природою. Особливо він важливий для дитини, адже цей чинник не тільки підтримує життєдіяльність організму (як у дорослих), а й забезпечує ріст, формування органів і систем, вдосконалює захисні механізми від бактеріальної і вірусної інфекції.

Якщо організм дитини отримує недостатнє харчування (кількісно або якісно, а частіше і те, і друге разом), то в нього будуть відсутні складники для побудови повноцінного захисту організму від різноманітної інфекції.

І ви, читачу, дайте мені відповідь на таке запитання: чи здатен який-небудь препарат підвищити захисні сили дитячого організму, коли відсутні «цеглини» для побудови каркасу опірності? Я впевнений, що ні. І певен, що так само думаєте й ви. Висновок: підвищення опірності організму дитини інфекціям здійснюється оптимальним харчуванням у кількісному і якісному відношенні. І ніколи — препаратами.

На превеликий жаль, з раціональним харчуванням дітей до року в нашій країні повний «завал».

По-перше, з невідомих мені міркувань, Міністерство охорони здоров'я проводить шкідливу для здоров'я малюків політику — вигодовувати дитину до 6 місяців тільки грудним молоком, навіть не радять давати їй води. Такий «наказ» (сподіваюся, що його не виконують) не дозволяє дитині отримати необхідні для її гармонійного розвитку «будівельні матеріали».

І що мені залишається сказати після всього цього? Хіба що процитувати вірш Петра Ребра

ЛИСТ СУЧАСНИХ ЗАПОРОЖЦІВ ТУРЕЦЬКОМУ СУЛТАНУ

О, наміснику Аллаха,
Лицарю-султане,
Ти усіх зірок володар,
Сонце осіяння!
Пишуть тобі запорожці,

Точніш — їхні внуки.
Просим наше товариство
Під свою взять руку.
Чули, що про люд ти дбаєш,
Наче тато рідний, —

І зарплати в вас високі,
Й пенсіон солідний.
Ні, тобі не доведеться
Йти на нас війною:
У нас власних яничарів,
Вибачте, як гною.
В нас вони в селі і в місті,
В міністерстві й раді.
Чхати їм на отчу землю,
На свої аули.
Навіть мову материнську
Вже давно забули.
Всі проциндрили ракети,
Танки і гармати.
Залишилась одна зброя —
Чорні компромати.
Звідси — чвари, лайки, бійки,
Кулачні «дебати».
За «навар» же турки ладні
І душу віддати.
А запахне булавою
У нас, не дай Боже,
То яничар яничара
Навіть з'їсти може.
Як не хочеш із собою
Взяти нас в дорогу,
То хоча б гуманітарну
Пришли допомогу.
Пришли ти нам, коли ласка,
Білі паляниці,
Бо у нас уже не видно
В бур'янах пшениці.
Пришли нам води хоч пригорщ —
Нам вона мов ліки,
Бо ми свої отруїли
І криниці, й ріки.

По-друге, в Україні ліквідоване велике надбання педіатрів —
молочні кухні. Це надзвичайно велике надбання для малюків, для їх
розвитку, для попередження захворювань, для збереження життя. Ви

А іще тебе благаєм —
В торбі чи макітрі
Передай нам хоч ковточок
Чистого повітря.
Пришли нашому ти панству
Книги у сап'яні,
Бо воно читає тільки
Меню в ресторані.
Віслюків не треба слати,
Хоч вони вухаті,
Бо у нас їх вистачає
Навіть у сенаті.
Позаяк в твоїх гаремах
Повно роксаланок,
Надішли нам, ради Бога,
Молодих турчанок.
А іще пришли горілки,
Бо вона нам люба,
В нас же «катанки» до біса —
Можна дати дуба.
Пришли всяких «секонд-хендів»,
Від ковбаси шкурор,
Бо хто ж нам і допоможе,
Як не якийсь турок.
Отак тобі написало
Воїнство козаче.
Який рік у нас — не знаєм,
Який день — тим паче.
Навіть паспорт наш не каже,
Якого ми роду.
Зроби ж усе, щоб не було
Йому переводу!
Слово честі, окрім тебе,
Нам дружити ні з ким.
Кошовий Ламайтеребра
З кошем Запорозьким.

тільки вдумайтеся в назву статті Романа Барашева «РОДИТЬСЯ В ХАРЬКОВЕ, ЧТОБЫ НЕ БОЛЕТЬ. ЕДИНСТВЕННАЯ В УКРАИНЕ МОЛОЧНАЯ КУХНЯ СОХРАНИЛАСЬ ТОЛЬКО В ЭТОМ ГОРОДЕ» (газета «2000» від 18. 04. 2008). Ось кілька речень із цієї розлогої публікації:

«...После распада Союза Министерство здравоохранения поспешило сбросить такую тяжелую ношу, как сеть молочных кухонь. К тому же — опасную. Ведь обеспечивать питанием грудничков — это слишком большая ответственность.

Кроме харьковской, долго держалась и киевская молочная кухня (говорят, ее патронировал Леонид Кучма), в 2005 году закрылась и она. По-видимому, вопрос ее сохранения заботил власти куда меньше, чем вопрос внедрения метадоновых программ и создание пунктов бесплатной раздачи наркотиков...».

Ну що ж:

Потроху сходимо на пшик —
В душі, тілесно, в інтелектах,
В Нечипорах, Паньках, Секлетах
На кайдашів... Під кайдаших...

Бодай колись розповіли
Скупі архівні серцеграми —
Не те, кого і як зіграли,
А ким насправді ми були.

Юрій Назаренко (сумчанин, мій земляк)

Дивуєшся, дивуєшся і ще раз дивуєшся небажанню влади вчорашньої і сьогоднішньої, яка називає себе українською, впроваджувати в життя прості, доступні, дешеві проекти збереження здоров'я людини, здорової нації. Моє гасло «В раціональному харчуванні дітей до року — здоров'я нації», під яким вийшла моя книга в 1998 році, як і науково-популярна брошура «В питанні ребенка — залог долголетия» (1987), будуть актуальними завжди. Це моя думка і думаю, що думка всіх педіатрів.

Якщо молочна кухня є важливою ланкою в збереженні фізичного здоров'я малюка, а відтак і дорослої людини, то дитячі дошкільні установи несуть неабияку навантаження у духовному становленні людини в майбутньому, сприяють гармонічному і комфортному затишку сім'ї. Сьогодні всіх дошкільних установ ще не продали. Але. Тільки Києву не вистачає понад 300 таких установ. Та що там така «мілкота»! Ви тільки ознайомтеся зі статтею Михайла Дегтярьова («ДТ» 26. 04. 08) «ВОНИ ВЖЕ ЗРОБИЛИ СВІЙ «ВИБІР». ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНЕ

ОБІЙСТЯ КИЄВА: ХРОНІКА НИЩЕННЯ ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ», і вам стане зрозуміло, що для нас немає нічого святого. Тому що для нас найважливішим є

БІЗНЕС

Ув однім селі чи місті
Ще й на велелюдді
Поставили атеїсти
Пам'ятник Іуді,

Бо, мовляв, він був кмітливий:
Підкрутивши вуса,
Він продав за тридцять
гривень
Самого Ісуса.

Потім, кажуть, він картався,
Сльози лив дешеві,
А відтак із рік гойдався
На якомусь дереві.

Та про це забули люде.
Думаю наївно,
Що нам файно жити буде,
Як продать країну.

Продать фабрики, заводи
І лани безкраї,
Ясні зорі, тихі води
Й солов'їв у гаю.

Продать море, продать небо,
Широчінь Дніпрову,
І могили серед степу,
Й материнську мову.

Продать наших роксаланок,
Як достиглі груші,
А тоді ще на останок
Продать наші душі.

Загнать панам грошовитим
(Прощай, Вітчизно!)
І всю виручку пропити —
То-то буде тризна!

Петро Ребро

А для влади сьогодні ось що актуально (з газети «Вільне життя» від 19. 03. 08):

«ЮЛЯ І АРСЕНІЙ ПРОВОДЖАТИМУТЬ ЮЩЕНКА. І ЗУСТРІЧАТИМУТЬ. Віктор Ющенко своїм указом зобов'язав у разі здійснення Президентом міжнародних візитів проводити і зустрічати його в аеропорту або на вокзалі прем'єр-міністра (в разі її відсутності — першого віце-прем'єра), голову Верховної Ради (або першого віце-спікера), секретаря РНБО, міністрів закордонних, внутрішніх справ, оборони, генпрокурора, голову СБУ, керівників прикордонної, митної служб, київської міської та обласної держадміністрацій» («Україна молода», № 46).

При руйнації не тільки тих чи інших галузей, а й самої держави, мені трудно зрозуміти цей указ. Що значить мій похилий вік (старість)?!

Сприймаючи оптимістично світ сьогодення, мені подобається одна із «харчових» хронік Ірини Мушенюк («ДТ», 19. 04. 08):

«...2004-2008 роки. Жити стало веселіше, хоч усе так само. Венесуельсько-аргентинсько-бразильські серіальні пристрасті ніщо у порівнянні з пристрастями політичними. Найпопулярніші ходові продукти: апельсини, мандарини, гарячий чай, солдатська каша. Найпрестижніше місце проживання — намет у снігу. Найулюбленіше місце дозвілля — Майдан. Найщасливіший той, хто сфотографувався із секс-символом. Секс-символи доби: Віктор Ющенко, Віктор Янукович, Юлія Тимошенко, баба Параска. Цього разу гасло доби тотожне найкращій пісні всіх часів і народів: «Разом нас багато — НАС НЕ ПОДОЛАТИ!».

Як би не хотілось, щоб діагноз, який звучить уже в назві статті («Дзеркало тижня» 17 травня 2008) «У ВІДРИВІ ВІД ДЕРЖАВИ. КІНОРЕЖИСЕР СЕРГІЙ ГОВОРУХІН: «У СВІТІ ПОЛІТИКИ НАГРОМАДЖУЄТЬСЯ КЛІНІЧНИЙ ІДІОТИЗМ», був реальністю сьогодення!

Або. Я кажу, що немає для держави (для будь-якої держави) більш величного завдання, аніж збереження здоров'я малюка, закладеного через раціональне харчування, а «...У листі на ім'я міністра фінансів Віктора Пинзеника радник президента України Микола Поліщук (нейрохірург, професор, член-кореспондент АМН — І. С.) констатує, що одним з основних чинників високої захворюваності та передчасної смертності в Україні є тютюнокуріння. Свою чергою, одна із основних причин поширення куріння, на думку радника президента, голови Національної ради з питань охорони здоров'я при президентові України — ціна українських сигарет. Відповідно, Поліщук разом із Бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я в Україні запропонував Мінфіну підняти ставки акцизного збору. У 16-сторінковому документі «Пропозиції щодо оподаткування тютюнових виробів в Україні в 2008-2010 рр.» (опублікований на сайті ВООЗ) описаний механізм довгострокового поетапного збільшення ставок із користю для суспільства та без шкоди для економіки...» (Андрій Іванов, «Дзеркало тижня» від 19. 04. 08).

Я не знав, що лікар Микола Поліщук — ще й «великий» економіст. Мені б його проблеми. Боротися з тютюнокурінням необхідно повсякчасно. Але ж, як на мене, це далеко не найголовніша проблема охорони здоров'я, я сказав би більше, «мілка» для радника президента.

Це проблема санітарної освіти і самоосвіти громадян держави. Що і проводять відповідні організації. Правда, результат цього поки що такий: «Тепер скільки пишуть про шкоду тютюнокуріння, що я твердо вирішив кинути читати» (Джозеф Каттен). Малоєфективну боротьбу з цим явищем переконливо пояснює Марк Твен: «Спочатку Бог створив чоловіка. Потім створив жінку. Потім Богу стало шкода чоловіка, і він дав йому тютюн».

А якщо підводити підсумок щодо наведеного послання радником президента, то є бажання жартома й серйозно процитувати Роберта Лей: «Я ценю любого дворника куда больше, чем какого-нибудь профессора. Профессор откроет одну бациллу и носится с этим всю жизнь, дворник же одним взмахом метлы сметает миллиарды бацилл и ничуть этим не чванится».

І все-таки про основне. Ну як нам усім запам'ятати, що «Жодне створіння природи не приходить у світ таким безпомічним, як людина; і жодне створіння у своєму плеканні не потребує скільки уваги, терплячості й посвяти» (О. Барвінський)? Ну як нам не тільки це запам'ятати, а й постійно ним керуватись? Завдання надзвичайно просте, зрозуміле навіть для людей із посереднім розвитком інтелекту (наші «вожді» такими себе не вважають), але ми його не впроваджуємо в життя. Виходить.... Немає бажання писати, хто ж ми є. Хіба обмежитися таким: ми є такими, якими ми є. Це подібно до кравчуківського: маємо те, що маємо. Подібні «афоризми», з моєї точки зору, — це перший ступінь людського маразму. Хай нам «грець». Це вже вираз селянської мудрості.

І все таки кожному людині не залишає надія. Не залишала вона мене ніколи і не залишає сьогодні. Тож заспіваймо з цього приводу:

ЦВІТ НАДІЇ

Жура здолать нас не зуміє,
Забудуться лихі слова,
Коли живе в душі надія,
Тоді й душа твоя жива.
У ніч засліплена і вогку,
Коли на думці холоди,
Надії непогасний вогник,
Поміж невдач мене веде.

Приспів:

Цвіт надії, цвіт надії пестить серце,
Не лишає, не лишає нас ніде...
Хто чекає, хто чекає — той діждеться,
Хто шукає, хто шукає — той щастя знайде.

Відкинь жалі свої й докори
І не хились до самоти.
Усе, повір, минеться скоро,
Коли у щастя віриш ти.
Коли закрутить зла завія,
Що вже здаватиметься — все,
Людська надія нас зігріє
І нас не раз в житті спасе.

Приспів.

Вадим Крищенко, музика Святогорова

І знову про здоров'я, про його третій важливий чинник — рух. Для всього живого в природі характерним є рух. Останній у людини є невід'ємною часткою життя. Кінець руху — кінець життя. Уповільнення рухливої діяльності людини — наближення фіналу життя. Для людини, яка мало рухається (гіподинамія) характерні: ожиріння, з усіма наслідками, гіпертензія (підвищений артеріальний тиск), тахікардія (збільшення частоти серцевих скорочень), зниження працездатності, підвищення стомленості... Достатнє, оптимальне фізичне навантаження на організм дитини сприяє гармонічному розвитку організму, у зв'язку з координаційною роллю руху в діяльності всіх органів і систем. Справа в тому, що «Рух, як такий, може своєю дією замінити всякий чинник, але всі лікувальні препарати світу не в змозі замінити вплив руху» (С. А. Тіссо). Більш того: «Для відповідності краси і здоров'я необхідні не лише освіта в галузі науки і мистецтва, а й зайняття все життя фізичними правами, гімнастикою» (Платон).

Коли «знахарі» призначають різні комерційні середники для «очищення організму», то вони не тільки бажають придбати «дурні» гроші, а й не відають, що рух, його різноманіття є основним чинником, який не дозволяє накопичувати в організмі «непотрібні» речовини й активно сприяє видаленню їх. Немає в організмі жодного процесу, на

який би не діяла рухлива діяльність. Я наведу тільки один приклад. Хворим на цукровий діабет лікарі радять фізичну загрузку. Чому? Тому, що вона так впливає на обмінні процеси в організмі, що характерна для цього захворювання гіперглікемія (підвищений рівень цукру в крові) зменшується, а за значного фізичного навантаження іноді навіть розвивається гіпоглікемія (зниження цукру в крові порівняно з нормою). Ще Горацій казав, що «Якщо не бігаш поки здоровий, будеш бігати, коли захворієш». Або: «Тисячі і тисячі разів повертав я здоров'я своїм хворим за допомогою руху» (Гален).

На всьому цьому я зупинився з однією метою: показати, що стан власного здоров'я, насамперед, залежить від того, як людина ставиться сама до себе, від того, як батьки ставляться до своєї дитини. А тому, передусім, у випадку погіршення стану здоров'я необхідно нарікати на себе. На себе!

Таким чином, наступний фактор, четвертий — душевний стан людини — є об'єднуючим для всіх чинників від яких залежить якість і тривалість життя. Людина в змозі зробити зі свого життя рай. Але вона в змозі і змусити себе бути в постійному пеклі на землі. Отже, вміння в усіх випадках різноманітних життєвих ситуацій бачити світлі відтінки буття, є, думаю, найважливішим. Іншими словами: якщо ти (я) здатен вселяти в себе постійний оптимізм, ти будеш щасливою людиною, й навпаки.

Якось зайшла до мене людина, яку я вважав вольовою, цілеспрямованою, яка тривалий час була «першим хлопцем у селі» (в області), а тепер перебуває на заслуженому відпочинку, і зі сльозами почала говорити про нездоланну сімейну перепону (дуже мілку) на її шляху. Я був вражений зміні в цій людині. Моя психотерапія була марною. Ви (я) нерідко буваємо свідками, коли вчорашній «грізний» начальник, якого «пішли» на заслужений відпочинок «занепадає» духовно, а потім і фізично. З утратою керівного крісла його життя не просто зупиняється, а спрямовується в прірву: духовна деградація та фізичне виснаження. Він втрачає ВІРУ, віру в усе.

Він втрачає віру в «Десятий секрет Истинного Счастья — сила веры (за Адамом Дж. Джексоном — І. С.):

Вера является фундаментом Истинного Счастья.

Без веры не может быть продолжительного счастья.

Вера вызывает доверие к людям, успокаивает разум и освобождает душу от сомнений, тревог, беспокойства и страха».

Я думаю, я вірю у Отця і Сина і Святого Духа.

Ось через декілька днів настануть великі свята, зумовлені Великим Днем Християнства — Великоднем. Порівняйте стан своєї душі в ці дні з іншим періодом життя. Він, стан душі, піднесений, окрилений, легкий, з добром, світлом, сонечком... Тому що:

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Христос Воскрес! Радійте, діти.
Біжіть у поле, у садок,
Збирайте зіллячко і квіти,
Кладіть на Божий Хрест вінок!

Нехай бrenять і пахнуть квіти,
Нехай почує Божий рай,
Як на землі радіють діти
і звеселяють рідний край.

На все погляне Божа Мати,
Радіюча з святих небес...
Збирайтесь, діти, нум співати:
Христос Воскрес! Христос Воскрес!

Леонід Глібов

Ці декілька фотографій відображають свято Великодня на моєму подвір'ї. Навіть без коментарів видно усміхнені, лагідні та радісні обличчя моїх онуків (Вані, Віки), доньки (Світлани), дружини (Ліди). Донька зі своїми дітьми, після освячення дарів Божих, приїхала привітати своїх тата і маму.

3° Сміян і. Як важко все життя щасливим бути...

Свято разом із Сонцем, разом із красою Природи приймає нас у свої ласкаві обійми.

А до мене раз-у-раз повертаються спогади дитинства:

...І знову Великдень, побілена хата,
Посвячені крашанки, душі й серця.
Сидить на покутті живий ще мій тато
І каже молитву про Сина й Отця.

Брати його й сестри вернулися з церкви
В святковій одежі і всі без гріхів.
І так ще далеко усім їм до смерті,
І так мені близько до правди їх слів.

Тітки рум'яніють від краплі вишнівки,
Дядьки, як на хорах, співають улад.
І кличе за вікнами голос гаївки
Й вона за собою мене повела.

До ранку в селі і пісні, й хороводи,
І щастя для всіх однаково цвіло.

Літа перейшли... та весна як надходить,
Душа на Великдень аж рветься в село...

Степан Галябарда

«...Пасха — свято братерства всього людства. Цього дня кожен християнин повинен подивитися на людину як на найбільший скорб, побачити в ній свого брата і сестру, порадити з нею як зі своїм другом. Великодня радість спонукає християн до взаємних обіймів. Великодне христосування — це момент, коли християни мають почувати себе справжніми братами...» (Із «Пасхального послання патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета. Пасха Христова 2008 року»).

На останній фотографії я з Віталієм Васильовичем, який також привітав мене та мою сім'ю з цією радісною подією. Ось уже багато років Віталій Васильович надає нам із дружиною різнопланову безкорисливу допомогу в нашому господарюванні. Він зі своїм сином Сергієм є для нас чимсь на кшталт «швидкої допомоги» в різних господарських негараздах. Він постійно втілює в життя основу цього Свята — братерство. Віталій Васильович є також моїм єдиним багаторічним партнером у грі в шахи.

У мої дитячі роки в Україні панував атеїзм. Він-то панував, але не було в селі жодної хати, де б не відзначали це Велике Свято. Десь таємно, а в більшості — відкрито, радісно... Пекли паски, робили крашанки, йшли до церкви, коли вона діяла (були часи, коли її використовували під склади), молилися, раділи, обнімалися, цілувалися...

А ми, діти, бігали, бігали й бігали. Сміялися, сміялися й сміялися. А в наших душах співом заходилося:

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Христос Воскрес, и ад Им побежден.
Христос Воскрес, и мир Им искуплен.
Христос Воскрес, и рай открыт для нас.
Христос Воскрес, и сила ада пала.
Христос Воскрес, и ангелы ликуют.
Христос Воскрес, и люди торжествуют.
Христос Воскрес, и стерто смерти жало.
Христос Воскрес, и мир от муки спас.

(Мис. обозр. 1898 г. апр. — июнь)

Син Саша разом зі своєю донькою Катериною (моєю онукою) надіслав електронною поштою цей знімок, який показує їхній стан після освячення паски в Сумах (фото зробила Світлана — невістка). Вони зі свяченою Паскою, свічками та Природою.

Нехай усім моїм близьким, усім людям на Землі буде завжди так добре, як у ці святкові дні! Нехай світлі промені завжди вказують їм життєвий шлях...

...Закінчив. А пісня знову зріє,
І мені її не побороть.
...То душею ходить десь Марія,
Наче Україною Господь...

Григорій Лютий

Немає більш жаданого свята, ніж Великдень. Усі люди чепурні, усміхнені, усі сім'ї разом, любов до ближнього випромінює кожен, з ким

доводиться зустрічатися... Усі події сьогодення в нашій державі сприймаються з доброзичливістю, тому що

ХРИСТОС ВОСКРЕС В УКРАЇНІ

Христос Воскрес! Співайте, браття,
гуртом у храмі, як колись!
Хай сумніви згорять в багатті
віри, а радість озовесь!
Христо Воскрес! Співайте, браття,
в оцей святий воскресний час,
ген з-під Кавказу в Закарпаття,
хай пісня ця єднає нас!
Христос Воскрес! Нехай цим співом
вся Україна гомонить!
Як гомоніла Божим дивом,
ось цьому більше тисяч літ.
Христос Воскрес! Співайте, браття,
тепер вже з повних голосів,
хай заіскриться в нас завзяття
і прожене чуття рабів —
із наших душ, і нашу кволість, —
надію й віру воскресить,
щоб завжди ми були готові
наш Край і Волю боронить!
Христос Воскрес! Співайте, браття,
бо він воістину воскрес.
Він принесе нам ласк багатих,
дасть єдність наших серць і лез —
у боротьбі за нашу волю,
за рідну скибу, рідний плай,
за України щасну долю,
за вільний наш веселий Край.
Тому співайте, любі браття!
Хай лине пісня до небес,
хай Україна — Рідна Мати —
радіє, що Христос Воскрес!

Михайло Качалуба

Як кожен із нас багато пов'язує Великдень із добром, щастям, любов'ю, з втіленням у життя омріяного... З надією, що гріхи нам простять, що гріхи нас оминуть... Можливо, тому, що «Любов же полягає не в тому, що ми полюбили Бога, а що Він полюбив нас і послав Сина

свого як умилювання за наші гріхи» (1 Ів 4, 10-11). Але це Велике Свято наводить нас і на думку про тих, кого немає з нами, хто пішов у вічність і про кого ми згадуємо, згадуємо з добрим серцем, з добрим почуттям до них...

І ми пам'ятаємо, що крім Великодня є й

ВЕЛИКОДНЯ НІЧ

Гудуть дзвони, гудуть дзвони,
Ходять з корогами;
Юрба люду на цвинтарі,
Товпа коло брами.

Йдуть старії, молодії
Ізо всього села:
— Христос Воскрес! Христос
Воскрес! —
Всі раді й веселі.

Диво! Ніччю на пустоші
Щось у травці сяє...
Під вербою молододою
Свічечка палає!..

То лупне, то раптом зникне
То вп'ять загориться.
Ізлякались прохожалі
Та й стали хреститься.

Гули дзвони, гули дзвони,
Та вже перестали,
Закончилось обходження, —
Свічечка пропала.

Стара дядина Оксана
До людей підходить
І, молитву прочитавши,
Такечки говорить:

Як ще я у старі годи,
Колись діувала,
Тоді багато ізо мною
Дівочок гуляло.

А всіх лучче, а всіх краще
Була дівка Ганна:
І хороша, як та рожа,
І добра, і гарна.

Була собі сиротинка:
Ні отця, ні мами,
Ані брата, ні сестриці, —
Всі лежали в ямі.

І дівочка самісінька
Жила в своїй хаті,
І товпились коло хати
Женихи багаті.

А вона із них нікого
Собі не бажала:
Вона собі, як черничка,
Одну церкву знала.

На батьківській могилі
Плакала, журилась
Та уранці і ввечері
Богові молилась.

Отак вона років з вісім
Одна проживала, —
На дев'яту весну зрання
Ганночки не стало!

Де, куди вона дівалась,
Не узнали люди, —
Тільки з тої ще години
Об неї не чути!

У цей світлий святковий день кожен відчуває, що

«Найважливіший — Ісус Христос. Небезпека народжується тоді, коли Чесні Дари стають важливішими за самого Ісуса Христа. Коли поклоніння стає важливішим за любов, а стіни важливіші за життя...

Щоб людина не говорила надто багато дурних слів Богові, Він дав їй десять пальців, щоб пам'ятала його мудрі ради:

Щоб перше слово було добре,
Щоб друге слово було правдиве,
Щоб третє слово було справедливе,
Щоб четверте слово було шире,
Щоб п'яте слово було відважне,
Щоб шосте слово було делікатне,
Щоб сьоме слово несло втіху,
Щоб восьме слово було ласкавим,
Щоб дев'яте слово було сповнене поваги,
Щоб десяте слово було мудре.
Далі мовчи!»

Бруно Ферреро

Навчають нас, повчають нас, а ми ніяк не можемо второпати, що важко все життя щасливим бути:

Як важко все життя щасливим бути,
Бо і від щастя можна огрубіть.
Тікаю
Від щасливої отрути
В пекучу рану пройдених століть.
Тікаю
Від «щасливого дитинства»,
Від «старості щасливої» — в світі...
Як допекло «щасливе материнство»
Моїй матусі.
Матінко, прости
За мозолі «щасливі» за безцінок,
За грами —
За «щасливий трудовень»,
За батьківське гірке сибірське віно
Тобі для сліз —

Від «радісних» пісень.
А як «щасливо» дожидали смерті
В тридцять третім в рідній стороні
Батьки,
Щоби —
За Сталіна умерти
«Щасливо» тут, аби, крий Боже, ні —
Десь у колимській мерзлоті дубіти
З докорами і совісті й душі...
Отих батьків «крамольних» — ми не діти,
Ми прокляли їх!
Навіть спориші
Повиривали на німих могилах,
Аби — і духу
На отій землі.
Де ті «щасливо» надривали жили
Для всіх нещасть,
Що звили кубла злі
У наших душах...
О святеє диво:
Горить душа — від атому горить!
Як важко бути все життя «щасливим»,
Коли те щастя
Спущене згори.

Святослав Праск

Дорогі люди! Не чекайте щастя згори! Робіть його самі. А будь-що робити самому значно важче і більш відповідально, аніж «брати» його «згори» (і не тільки «згори»). Але ж, коли ти сам щось твориш, і чим важче це творити, тим більша насолода від життя. Сам! Насолода від навколишнього світу. Насолода від квітки, ягоди, сходу і заходу сонця, вдиху та вітряної хвилі, снігу й дощу, спілкування зі своїми близькими і не дуже близькими. Спілкування з ПРИРОДОЮ. Щоб усе-таки «бути все життя щасливим». Стараймося все (майже все) сприймати не тільки з внутрішньою доброзичливою посмішкою, а й з «упередженим» переконанням, що все, все, що відбувається, відбувається для добра, добра як не сьогодні, то майбутнього...

Навіть таке: «Олігархи зібрали Героїв Радянського Союзу і вручили їм по конверту з однією тисячею гривень. Для себе, шляхом фінансових

53

махінацій, олігархи відібрали мільйони у тих же Героїв і не героїв. Герої, які брали Дніпро, Будапешт, Рейхстаг, взяли й конверти.

Підтвердилась істина: «Герої, як і все земне, народжуються і умирають» (О. Макаренко).

Людина в змозі сприймати одну і ту ж річ, дію по-різному: весело, добре, доброзичливо, байдуже чи навіть вороже та зі злостивістю.

Наприклад. Я ректор, керівник дитячої клініки, «голова» всіх педіатрів області..., знана та шанована людина, отримую на всі свята десятки й десятки вітань, які сприймаю позитивно, між іншим. А ось на восьмидесятирічному відрізку життя моє сприйняття добрих слів на мою адресу різко загострюється. У цьому напрямку чутливість людська з віком не знижується, як це мало би бути фізіологічно, а, навпаки, загострюється та підвищується. Наведені нижче цьогорічні вітання (та й не тільки ці) я сприймаю «зі сльозами на очах»:

Великдень вітаймо!
Ісуса привітаймо —
воскреслю надією,
і правдою, і вірою,
ясними почуттями
і чистими серцями!

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Щиро вітаю зі світлим весняним святом Воскресіння Христового!

Нехай чудесне свято Великодня принесе любов та світло у Вашу родину, щирість та добро у взаєминах!

Боже благословення буде запорукою миру на нашій землі, духовного відродження держави, здійснення найзаповітніших сподівань!

Всіх Вам земних благ! З повагою

Ректор національного медичного університету
імені О. О. Богомольця, член-кореспондент АМН

України, професор

підпис

В. Москаленко

Щастя, миру, благодаті!
Кожній думці — птахом стати,
легким, чистим та ясным.
Кожній праведній людині
під Господнім небом синім —
світла, радості, краси!

Дорогий Іване Семеновичу!

У ці величні, життєдайні дні щиро вітаю Вас з радісним християнським святом Воскресіння Христового — символом віри і надій, миру, злагоди і душевної гармонії!

Нехай святий Великдень веде Вас шляхами оновлення, торжества і оптимізму, відкриває життєву браму до наддійсних бажань і звершень, де єднаються усі зоряні дороги Ваші, краса і гідність, мудрість і великодушність, злеті і тріумфи!

З глибокою повагою

підпис

Василь Пішак

Це також ректор, але Буковинського медичного університету, професор, член-кореспондент АПН.

Або. 46 років минуло, як я «покинув» Трускавець, а мене ще пам'ятають. І не тільки пам'ятають. Я отримав «купу» запрошень. Це було настільки зворушливо, що й до сьогодні мене не залишає емоційно-збуджений настрій, який кличе мене «вперед» і тільки «вперед». Я навіть наведу всі ці особисті запрошення.

Мене не покидає відчуття великої доброти від більшості людей, з якими мені довелося (і навіть не довелося) зустрічатися на своєму життєвому шляху. І, мабуть, тільки цим можна пояснити мою щасливу долю. Ці люди були для мене світлими промінчиками, які спрямовували мою творчу діяльність. Тільки раніше я цього не помічав або мало звертав на це уваги. Тепер же я відчуваю доброту людську кожною клітиною свого тіла.

Уявіть мій стан... 15. 05. 08 р. в 9 годин 45 хвилин я разом з донькою та онукою з'являюсь у чудовому Палаці Культури м. Трускавця, де має розпочатися науково-практична конференція «Фундаментальні науки — медичній реабілітації і бальнеології». Я знаю, що моя доповідь і доповідь моєї доньки призначені на 16. 05. 08. Ми спокійні.

Мені вручають програму конференції, у якій я бачу прояв до мене найвищої поваги і шанування. Я і співголова конференції, я й почесний гість конференції, я й серед головуючих першого і другого дня пленарних засідань. У мене це спричинило надзвичайне хвилювання...

Інститут фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України
ЗАТ "Трускавецькурорт"
Асоціація учених м. Трускавець
Львівський осередок Всеукраїнської Асоціації
Фізיותרapeutів і Курортологів

ПРОГРАМА

науково-практичної конференції
"Фундаментальні науки - медичній реабілітації
і бальнеології",
приуроченої до Дня ЗАТ "Трускавецькурорт"
і присвяченої 90-річчю НАН України

Трускавець, Україна,
15-16 травня 2008 р.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

СПІВГОЛОВИ: Яеубенко П.П., Омеляничук В.П., Омеліньський Б.Ф.,
Лобода М.В., Івасівка С.В., Пасечніков С.П., Бойко Р.В.,
Ситин І.С., Мойбенко О.О., Сагач В.Ф., Пахомов Ю.М.,
Козьякін В.І., Казаріна Т.Л., Володимирцов О.А.,
Махулін О.Ф.

ЧЛЕНИ ОРГКОМІТЕТУ: Яцок В.М., Круць В.А., Нішета І.В.,
Радзівська І.О., Ходак О.Л., Лема І.М., Мельник О.А.,
Гончаренко Т.А.

ПОЧЕСНІ ГОСТІ КОНФЕРЕНЦІЇ: академік НАН України Мойбенко О.О.,
член-кор. НАН Сагач В.Ф., член-кор. АМН Ситин І.С.,
Лашін П.В., Вавилова Г.Л., Пасечніков С.П., Бойко Р.В.,
Пахомов Ю.М.

НАУКОВИЙ РЕДАКТОР: Попович І.Л.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР: Гучко Б.Я.

Програма пленарних засідань

15 травня 2008 р. 10.00 – 13.00.

Відкриття конференції. Вітання. Перше пленарне засідання

Головуючі: Яеубенко П.П., Омеляничук В.П., Івасівка С.В.,
Пасечніков С.П., Бойко Р.В., Ситин І.С., Мойбенко О.О., Сагач В.Ф.,
Пахомов Ю.М., Козьякін В.І.

16 травня 2008 р. 10.00 – 13.00. Друге пленарне засідання

Головуючі: Омеляничук В.П., Івасівка С.В., Пасечніков С.П., Бойко
Р.В., Ситин І.С., Пахомов Ю.М., Козьякін В.І.

Запрошуємо Вас на фуршет
з нагоди відкриття

Міжнародного пісенного фестивалю
"ДОЛЯ"

який відбудеться 15 травня 2008 року
о 22⁰⁰ в конференц-залі ПК ім. Т.Г.Шевченка

Організатор: Міжнародного пісенного фестивалю "Доля"

Запрошуємо Вас на авторський концерт
"З ОТЧОЇ КРИНИЦІ"

композитора, автора і виконавця,
народного артиста України
МАР'ЯНА ГАДЕНКА

який відбудеться 16 травня 2008 року о 20⁰⁰
в Палаці Культури ім. Т.Г.Шевченка

Ваш ряд 9 місце 14

З повагою,
народний артист України

М.Гаденко

Запрошуємо Вас прийняти участь
у науково-практичній конференції
з нагоди Дня ЗАТ "Трускавецький курорт"

яка відбудеться 15-16 травня 2008 року
в Палаці культури ім. Т.Г.Шевченка

Генеральний директор
ЗАТ "Трускавецький курорт"

В.Омелянчук

В.Омелянчук

Запрошуємо Вас на Уроцисте відкриття
Міжнародного пісенного фестивалю
"ДОЛЯ"

який відбудеться 15 травня 2008 року о 20⁰⁰
в Палаці культури ім. Т.Г.Шевченка

Ваш ряд 9 місце 14

Генеральний директор
ЗАТ "Трускавецький курорт"

В.Омелянчук

В.Омелянчук

М.Гаденко

Запрошуємо Вас на уроцисте зібрання
з нагоди Дня ЗАТ "Трускавецький курорт"

яке відбудеться 16 травня 2008 року о 15⁰⁰
в Палаці культури ім. Т.Г.Шевченка

Ваш ряд 9 місце 14

Генеральний директор
ЗАТ "Трускавецький курорт"

В.Омелянчук

В.Омелянчук

Шановний

*Сміян
Іван
Семенович*

Запрошуємо Вас на уроцисте закриття
та гала-концерт
Міжнародного пісенного фестивалю
"ДОЛЯ"

який відбудеться 17 травня 2008 року о 20⁰⁰
в Палаці культури ім. Т.Г.Шевченка

Ваш ряд 9 місце 14

Генеральний директор
ЗАТ "Трускавецький курорт"

В.Омелянчук

В.Омелянчук

М.Гаденко

Запрошуємо Вас на фуршет
з нагоди закриття
Міжнародного пісенного фестивалю
"ДОЛЯ"

який відбудеться 17 травня 2008 року
о 22⁰⁰ в конференц-залі ПК ім. Т.Г.Шевченка

Організатор: Міжнародного пісенного фестивалю "Доля"

І на додаток до цього сповіщають, що першу доповідь вирішили надати мені. «Ми переконані, — сказали організатори конференції, що вона буде позитивним подразником для наступних виступаючих». Моє зауваження, що мій вік не зовсім підходить для цієї мети, не змінило намірів моїх колег.

І ось я за кафедрою. Переді мною пробігають одна за одною мальовничі картини перебування в Трускавці... І я розпочинаю доповідь із того, що нас із дружиною після закінчення вузу зустріли так, як не може навіть мріяти випускник (на вокзалі зустрів старший інспектор медичного відділу управління, на машині «доставив» у щойно відремонтовану квартиру, де було два ліжка з білосніжною постіллю..., все, як у казці). Трускавець — це початок моєї лікарської кар'єри, у Трускавці народився син, у Трускавці я написав і захистив кандидатську дисертацію, вийшли з друку дві мої книги (науково-популярна і монографія). Трускавець є чудовим стартом усього мого життєвого шляху. Коли я казав це, хвилювання мене переповнювало, я з трудом вимовляв перші слова, перші речення. Подібного хвилювання перед аудиторією в мене ніколи не було. Адже я тисячі разів виступав із лекціями, доповідями перед студентами, лікарями, науковцями, громадськістю... Таких бурхливих почуттів, які мною опанували, я не пам'ятаю за все своє життя. І я зрозумів, що ЖИВУ, що...

І зрозумів, звідки

МОЯ РАДІСТЬ

До сонця, до води, до квітів
Край тихих заводей Дніпра
Я, скільки й жить, буду ходити,
Збиваючи росу із трав.

Тополі простягають віти
Так рвійно й стрімко в синю вись,
Бузки під ними — їхні діти —
Сизаво квітнути зайшлись.

Усі вітаються, радіють
Світанку, сонцю і весні...

І я душею молодію
І кличу їх в свої пісні,

Щоб славить разом сонце й небо,
І воду, й землю і життя...

Й нічого більш мені не треба —
Радію їм, немов дитя.

Михайло Сіренко

Але потім перейшов до суті доповіді, заспокоївся...

А це вже моя доповідь, яка була сприйнята аудиторією доброзичливо і у вигляді статті надрукована в журналі «Медицина гідрологія та реабілітація» (№1, 2008):

КЛІНІКО-ПАТОГЕНЕТИЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЛІКУВАННЯ НА ПИТНИХ КУОРТАХ: СЬОГОДЕННЯ ЧИ МАЙБУТНЄ?

I. Хронічні запальні захворювання у людини ніколи не можуть бути локалізованими. Вони завжди супроводжуються втягненням в патологічний процес сусідніх або віддалених від них органів і систем (споріднених і не споріднених). Так, наприклад, із 748 дітей з хронічним ураженням гепатобіліарної системи ми знаходили втягнення в патологічний процес гастродуоденальної зони у 67,3 % хворих. У інших авторів цей показник був дещо вищим і дорівнював 70,6 %. Зміни з боку кишечника у таких дітей ми констатували у значній більшості (73,1 %), а з боку підшлункової залози — у 60,9 %. Визначення активності ферментів у дуоденальному соку виявила спотворення активності специфічних ферментів кишечника (ентерокінази) у 59,6 % хворих, неспецифічних (лужна фосфатаза) — у 9,1 %. У більшості дітей спостерігалось порушення інактивації ферментів в товстому кишечнику — сахарази (специфічної для тонкого відділу кишечника у 26,9 %, лужної фосфатази у 51,1 %, енттерокінази у 63,6 % випадків). За умов хронічного гепатохолеститу після вірусного гепатиту нами констатувалося порушення кишкової абсорбції галактози (82,8 %) і Д-ксилози (71,4 %).

При хронічному пієлонефриті втягнення в патологічний процес гепатобіліарної системи (збільшення й ущільнення печінки, пальпаторна болючість в правому підребер'ї, запальні зміни в дуоденальному вмісті) ми спостерігали у 67,7 % дітей із 128; алергологічну наладженість організму — у 73,5 %; у 82% — помірне зниження гемоглобіну; у 25,4 % — зміни з боку серцево-судинної системи. А хронічний тонзиліт майже в кожного другого — 42,9 %. При хронічному гломерулонефриті зміни з боку гепатобіліарної системи також були частими — 54, 5%. Поєднання патології печінки і жовчних шляхів у дітей з сечокам'яною хворобою ми

знаходили у 13,3 % (із 237 хворих). У всіх дітей з цукровим діабетом, з тривалістю захворювання понад одного року діагностували патологічні явища з боку печінки.

Нерідко, при хронічних захворюваннях органів системи травлення (шлунок, кишечник, печінка, жовчний міхур) основний діагноз встановлюється в залежності від суб'єктивної оцінки лікаря та рівня можливостей додаткових методів дослідження. Так, коли була відсутня гастродуоденоскопічна апаратура, питома вага виразок шлунку і дванадцятипалої кишки, гастродуоденітів була за нашими даним біля 20 % серед всіх хронічних захворювань системи органів травлення, а хронічних запальних процесів печінки і жовчних шляхів в межах 80 %. Впровадження в практику езофагогастродуоденоскопії змінили ці показники до навпаки. Подальше широке використання ультразвукової діагностики знову різко підвищило питому вагу хронічних захворювань гепатобіліарної системи. Так, не виявлено патології печінки і жовчного міхура тільки у 1408 (16,2 %) дітей зі скаргами на болі в животі та диспепсичні явища із 8684 обстежених у Тернопільській обласній дитячій лікарні за період 1999–2002 роки. Ось чому іноді недоцільно сперечатися про відносну «первинність» ураження гепатобіліарної системи чи гастродуоденальної зони. В таких випадках доцільно говорити про синдром ураження органів травлення з відповідною розшифровкою.

2. Досконале обстеження дітей з хронічною патологією завжди дозволяє знайти ті чи інші зміни не лише різних органів та систем організму, а й, насамперед, з боку тих показників опірності організму, які визначають потенціальні можливості щодо можливості позбавлення або зменшення проявів того чи іншого конкретного захворювання. Це насамперед: гормональний, ферментний, імунологічний, вітамінний, водно-електролітний, бактеріальний статус організму.

Ми не в змозі назвати хоча б одно будь-яке хронічне захворювання, де б були відсутні відхилення вказаних параметрів. І підтвердженням цього є матеріали численних монографій, статей і навіть підручників. Сьогодні немає жодного наукового повідомлення, де про це не йшлося б.

На наше переконання, на відміну від більшості дослідників, показники опірності організму людини (дитини) з хронічним, підкреслюю, з хронічним запальним процесом є відображенням загального стану, а тому не може бути специфічним. Цей статус

відображає ступінь зниження можливостей боротьби з хворобою, а не саму хворобу.

Ось приклад (1976 р.). Ми вивчали стан диспротеїнемії (опосередковано виражає гормонально-ферментативну функцію організму) шляхом визначення білкових фракцій сироватки крові у дітей з хронічним гломерулонефритом (57) і хронічним пієлонефритом (128) в період ремісії.

Не зважаючи на те, що характер запального процесу при цих двох захворюваннях різний, порушення показників білкових фракцій був майже ідентичним.

При тому і іншому захворюванні диспротеїнемія визначалася у більшості хворих дітей. Як при хронічному пієлонефриті, так і при хронічному гломерулонефриті був знижений рівень альбумінів в сироватці крові (відповідно у 50 % і 57,6 % дітей) та альбуміно-глобуліновий коефіцієнт, підвищувався вміст бета-глобулінів (53,8 % та 43,8 % відповідно) і гама-глобулінів (35,9 %, 43,8 %), дещо рідше — альфа-1 і альфа-2-глобуліни. Навіть за видимої різниці деяких кількісних відмінностей аналогічних показників при пієлонефриті і гломерулонефриті, при їх статистичній обробці не виявлено достовірної різниці. Все це дозволило нам думати про єдиний провідний генез розвитку таких змін при хронічному пієлонефриті і гломерулонефриті.

Таким чином, можна стверджувати, що хронічні запальні процеси, які поширені як у дорослих, так й у дітей характеризуються різним ступенем прояву змін адаптивних систем відповідальних за гомеостаз організму. Ці зміни не носять специфічного характеру, а їх рівень залежить від глибини патологічного процесу та вказує на важкість хвороби.

3. Численні курортні фактори мають неабиякий вплив на перебіг захворювання. Але на питних курортах провідну роль відіграють мінеральні води, які використовують для внутрішнього вживання.

Мінеральна вода, яка вживається людиною для лікування, є невід'ємною часткою природи, яку ще не вдалося синтезувати. Як неможливо синтезувати яблуко, грушу, капусту, буряк...

Мінеральна вода, як частка природи, є найбільш адаптованою до іншої частки природи — людини, особливо дитини, функціональні та морфологічні системи якої перебувають у процесі постійного вдосконалення.

Мінеральна вода, яка поступає в організм (дитини) є природним поєднанням (з точки зору людини — фізіологічним) з ним і не призводить до ускладнень типу «медикаментозної хвороби».

Мінеральна вода є природним чинником, який може сприяти нормалізації порушеного гомеостазу в організмі хворої дитини (людини).

Дія мінеральної води є багатокомпонентною, багатовекторною та тривалою в часі.

На сьогодні не вдалося дослідникам виявити такий орган або систему організму, на які б не діяла мінеральна вода, або, по-іншому, — які були б інтактні стосовно її вживання.

Мінеральна вода діє безпосередньо на слизову оболонку (епітелій, залози, нервові рецептори...) шлунково-кишкового тракту (місцева, локальна дія), всмоктуючись в кров (гуморально), діє на органи, тканини, клітини. Мінеральна вода загалом і своїми складовими частинами виявляє виражену рефлекторну дію безпосередньо на регуляторні системні механізми (гормональні, імунологічні, водно-електролітні, бактеріальні...) організму. Очікуваний наслідок дії від вживання мінеральної води при хронічних запальних захворюваннях: позитивна динаміка, насамперед з боку адаптивних систем організму, про які мова йшла вище.

Дія мінеральної води, яка вживається хворою людиною наскільки складна і багатополярна, що наші напрацювання в цьому напрямку — це лише початок. Щоб ви зі мною згодилися, я наведу тільки один абзац з монографії «Бальнеокардіоангіологія. Вплив бальнеотерапії на курорті Трускавець на серцево-судинну систем та фізичну працездатність» (за ред. І. Л. Поповича, С. В. Ружило, С. В. Івасівки, Б. І. Аксентійчука; Київ, 2005). Це тільки один із багатьох сотень напрямків дії мінеральної води: «На основі отриманих фактів автори припускають, що діючі фактори Нафтусі (гіпотонічність, іони, органічні речовини) реалізують свій гастринікриторний ефект через подразнення інтерорецепторів (осмо- і хеморецепторів) антрально-дуоденальної слизової, імпульси від яких поступають до аферентних нейронів інтрамуральної (метасимпатичної) нервової системи, якими є клітини Догеля II типу; холінергічні аксони останніх через N-холінорецептори збуджують ефекторні нейрони — клітини Догеля I типу, як холінергічні, так і адренергічні (звідси термін — метасимпатична нервова система). Аксони перших нейронів, своєю чергою, закінчуються на активуючих M-холінорецепторах

гастринвмісних G-клітин і інсулінвмісних b-клітин та гальмівних M-холінорецепторах D-, H-, A- і можливо, a-клітин, що містять відповідно соматостатин, ВІП, ентероглюкагон і глюкагон. Аксони інших нейронів, навпаки, збуджують a- і b-адренорецептори перелічених клітин ГЕПЕС. Відомо, що вивільнення гастрину реалізується через M-, a- і b-адренорецептори, вивільнення соматостатину, глюкагону, інших поліпептидів сімейства секретину — через адренорецептори обидвох типів, натомість вивільнення інсуліну при збудженні b-адренорецепторів активується, а a-адренорецепторів — гальмується. З іншого боку, ендокриноцити різних типів взаємодіють між собою через свої продукти (інкрети) паракринним чи ендокринним шляхом, зокрема соматостатин, глюкагон, ВІП гальмують вивільнення гастрину, тобто діють як гастрони; соматостатин гальмує, а гастрин глюкагон, ВІП, ЖІП стимулюють вивільнення інсуліну, тобто діють як інкретини. Саме такою взаємодією можна пояснити виявлене розмаїття реакції ГЕПЕС на Нафтусю».

Як не легко клініцисту вловити суть справи. Але моя мета наведення цих важких для «урозуміння» обґрунтувань дії мінеральної води одна — показати необмеженість механізмів впливу мінеральної води на організм, особливо на хворий.

Отже, наші переконання про глибоке знання механізму дії мінеральних вод більше є примарою, аніж істиною.

Але ж нам дана можливість відслідковувати вплив мінеральних вод на клінічний перебіг хронічних запальних захворювань, при яких вона використовується десятки і сотні років.

4. Питний курорт в арсеналі лікувальних засобів має не лише мінеральну воду, яка властива саме для цього курорту (основний лікувальний чинник), а лікувальні грязі або озокерит. Крім того, активно використовуються клімато-географічні умови місцевості, де розташований курорт: аеротерапія, теренкур (визначені лікувальні маршрутні прогулянки), лікувальна фізкультура, лікувальне харчування, апаратна фізіотерапія (електрофорез, УВЧ, діатермія, СВЧ, СВЧ, УФО тощо), а іноді і медикаментозна терапія.

Отже, на курорті можливі багатоваріантні комплекси лікування — залежно від віку, хвороби, активності і тривалості патологічного процесу. Ні поліклініка, ні стаціонар такої можливості не мають.

Все це є обґрунтуванням для настирливого використання реабілітаційних факторів питного курорту для зменшення, а краще, ліквідації хронічної запальної патології у хворих.

Основними напрямками такого оздоровлення дітей (думаю і дорослих) із хронічним гепатитом, холециститом, холецистохолангітом, гастритом, гастродуоденітом, виразковою хворобою шлунку і дванадцятипалої кишки, ентеритами, ентероколітами, пієлонефритами, сечокам'яною хворобою, сечокам'яними діатезами, можливо, і цукрового діабету, слід вважати лікувальні фактори питних курортів.

Підтвердженням сказаного є численні дослідження, які відображені в монографіях, статтях, різного роду повідомленнях, щодо ефективності лікування таких хворих на питних курортах.

Я наведу власні спостереження ефективності оздоровлення дітей на різних питних курортах лише (економлячи час читача) з хронічними захворюваннями гепатобіліарної системи.

Із 1575 дітей, які отримували комплексне санаторне лікування в Трускавці, тільки у 20 (0,6 %) хворих залишився знижений апетит та 13 (0,8 %) дітей продовжували скаржитися на болі в правому підребер'ї, але інтенсивність її помітно зменшилась. У всіх інших малюків зникли нудота, відрижка, гіркота в ротовій порожнині, біль в правому підребер'ї, та підложковій ділянці. Така була динаміка суб'єктивної патологічної симптоматики.

Також сприятливою була динаміка об'єктивної патологічної симптоматики в дітей: у 97-98,7 % (в залежності від етіології) болючість в правому підребер'ї не визначалась, у 95,5-98,1 % — в підложковій ділянці, у всіх дітей зникла пальпаторна болючість в ділянці жовчного міхура, у 97,7-98,8 % зникла осуга язика, а в 2,31,2 % вона зменшилась. У 2/3 дітей, з тих, в яких була жовтушність шкіри вона зникла або значно зменшилась. Курортна терапія сприяла нормалізації розмірів збільшеної печінки у 51,4 % дітей, зменшенню — у 39,5 % і лише у 9,1 % хворих вона не зазнала помітної динаміки.

Додаткові методи дослідження також свідчили за виражений позитивний вплив на перебіг хвороби. Показники дослідження жовчі, які демонстрували наявність запального процесу в жовчних шляхах нормалізувалися у 47,3 %, покращились — у 33,9 %, і лише у 18,8 % вони не змінювалися.

У більшості випадків нормалізувалась або покращилась білкова (89 %), антитоксична (100 %), пігментна (100 %), функції печінки, та обміну заліза і міді. Лише динаміка холестеринутворюючої функція печінки була помітно меншою (20,5 %).

На Желєзноводському курорті із 1481 дитини з хронічними захворювання печінки і жовчовивідних шляхів в кінці лікування лише 11 (0,7 %) дітей продовжували скаржитися на болі в правому підребер'ї, 4 (0,3 %) — на болі в підложковій ділянці, у 1 дитини спостерігалася нудота та у 7 залишився знижений апетит.

Об'єктивна симптоматика також зазнала помітних позитивних змін: пальпаторна болючість в правому підребер'ї зникла у 84,9-92,6 % дітей, в підложковій ділянці — у 86,6-94 %; розміри печінки нормалізувались і зменшились майже у всіх дітей (93,9-95,3 %); Осуга язика до кінця лікування зникла у всіх дітей, позитивний симптом Ортнера становився від'ємним.

Під впливом санаторного лікування в Желєзноводську у 41,8 % хворих показники мікроскопічного дослідження жовчі нормалізувалися, у 39,8 % вони покращилися і лише у 18,4 % залишились без істотної позитивної динаміки. Крім того, кількість міхурової жовчі після лікування збільшилося в 2,5 рази, а печінкової — в 4 рази, а час її отримання зменшився на чверть години.

Нормалізація або покращання білкової (82,5 %), білірубіноутворюючої (84,6 %), протромбіноутворюючої (92 %), водної (71,5 %), ферментативної (100 %) функції печінки спостерігалися у значної більшості хворих.

Аналіз безпосередніх наслідків лікування 1154 дітей з хронічною запальною патологією печінки і жовчовивідних шляхів на курорті Єсентуки констатують його ефективність. Так, 6 % дітей були виписані із дитячого санаторія «Юність» практично здоровими, так як у них в кінці терапії зникли скарги, були в межах вікових норм показники об'єктивного обстеження та нормалізувались показники додаткових методів дослідження. 92 % дітей закінчили курортне лікування зі значним покращенням, коли суб'єктивні прояви захворювання зникли, об'єктивна патологічна симптоматика та показники додаткових методів дослідження зазнали суттєвих позитивних змін. І лише 2 % хворих були не чутливі до проведеного лікування.

Аналогічні позитивні наслідки лікування ми спостерігали й за умов курортного лікування дітей з хронічними захворюваннями сечовивідної системи, з якими можна ознайомитися в періодичній літературі.

Таким чином, з нашої точки зору, питний курорт повинен стати основним і провідним етапом в оздоровленні хворих на хронічні запальні захворювання органів системи травлення, бактеріальні ураження сечовивідних шляхів, захворювання обмінного характеру, в складному ланцюжку їх реабілітації.

5. Сьогодні, як і вчора, ми констатуємо рівень ефективності курортної терапії у того чи іншого хворого, коли він залишає курорт. Що ж стосовно прогнозу подальшого перебігу захворювання у конкретного хворого, то обґрунтованих даних у нас немає. Як відсутні й науково доказові показання щодо повторного санаторно-курортного лікування. Частіше ми говоримо, що необхідно лікуватися на курорті не менше трьох разів. Більш освічені лікарі можуть рекомендувати хворим з обмінними захворюваннями, з виразковою хворобою терапію на питних курортах протягом всього життя. І вони не помиляться.

Правда, є окремі спроби вивчити віддалені наслідки лікування на питних курортах. Так, ми спостерігали 115 дітей з хронічними захворюваннями гепатобіліарної системи, які поступили в санаторій «Джерело» курорту Трускавець через 10-12 місяців (46 дітей), 13-18 місяців (44 дітей) і через 19-24 місяців (25 дітей). Ось деякі порівняльні показники при першому і другому поступленні в санаторій цих дітей: больовий синдром (100 % при першому і 55,1 % при другому), диспепсичний синдром (відповідно 100% і 50,9 %), інтоксикаційний синдром (100 % і 40 %), осуга язика (100 % і 36,7 %), пальпаторна болючість в правому підребер'ї (100 % і 45 %), збільшені розміри печінки (відповідно 100 % і 72,4 %).

Ці катamnестичні дані переконливо свідчать за наявність довготривалих позитивних впливів курортних факторів Трускавця на перебіг хронічних запальних захворювань печінки і жовчних шляхів.

Аналогічні результати довготривалої ефективної курортної терапії у дітей з хронічними запальними захворюваннями гепатобіліарної системи отримані нами й на Железноводському курорті. На повторне лікування в санаторій «Салют» Железноводського курорту через 10–24 місяця після першого курсу терапії поступило 101 дитина. Почували себе здоровими до повторного поступлення 34 дитини (33,7 %), в інших дітей через

деякий час спостерігалися ті чи інші прояви захворювання. У останніх не було больових і диспепсичних явищ біля 1 року у 24 хворих (22,7 %), до 6 місяців — у 43 (42,6 %).

Вивчення динаміки об'єктивної патологічної симптоматики свідчить, що основні симптоми захворювання при повторному поступленні в санаторій зменшилась у 2 рази. Іншими словами, перший курс санаторного лікування сприяв повній ліквідації об'єктивної патологічної симптоматики в 50 % випадків.

Подібні катамнестичні дані отримані й при спостереженні 17 дітей із пієлонефритом, які повторно поступили в санаторій «Джерело» курорту Трускавець через 1,5–2–3 роки після першого курсу лікування. 2/3 хворих після першого курсу лікування почували себе здоровими. Сприятливі зміни відбулися в аналізах сечі. Так, протеїнурія, яка спостерігалася у 13 дітей, після першого курсу лікування залишилась у 6, а при повторному поступленні вона була всього в 7 хворих. Таким чином, протеїнурія, яка зникла при першому курсі лікуванні, виникла лише в одного хворого. Мікроерітроцитурія у 5 дітей при першому курсі лікування зникла в 1 дитини, а при повторному поступленні вона була лише в 1 хворого. На цей показник вплив курортних факторів мав довготривалу «післядію». Найбільш стійка лейкоцитурія, яка була в 11 дітей і яка при виписці залишилась у 3. При повторному поступленні її виявили в 7 дітей. Стійка ліквідація лейкоцитурії спостерігалася у 4 хворих (36,6 %).

Таким чином, катамнестичні дані щодо ефективності терапії на питних курортах хронічних захворювань у дітей свідчать за тривале збереження досягнутих результатів в оздоровленні дітей після проведення першого курсу лікування.

Такий ефект «післядії» курортних факторів на організм дитини ми пояснюємо підвищенням опірності організму до факторів, які сприяли розвитку хронічного запального процесу. Іншими словами можна сказати, що комплексна терапія на питних курортах, де провідним в лікуванні є питна мінеральна вода, сприяла нормалізації або покращанню всіх ланок, відповідальних за збереження гомеостазу дитини (людини).

6. Все наведене вище дало нам підставу для обґрунтування рекомендації обов'язкового використання в оцінці ефективності курортної терапії основних показників, які відповідальні за стан опірності організму, за стан його гомеостазу. Окрім тих, які сьогодні

використовуються. Ми виходимо з того, що зменшення або ліквідація проявів хронічного запального процесу відбувається переважно за рахунок стимуляції (покращання) різних ланок порушеного гомеостазу організму, а не за рахунок місцевої дії в чому нас намагаються переконати тисячі і тисячі досліджень.

Наприклад, нормалізація або значне покращення імунологічного, ендокринного, водно-електролітного, мікробіологічного статусу організму після курортного лікування, могло б бути обґрунтування для сприятливого прогнозу щодо подальшого перебігу хвороби, щодо необхідності застосування тих чи інших терапевтичних середників, в тому числі і необхідності повторного курортного лікування.

Для практикуючого лікаря неоціненну послугу могли б зробити науковці, розробивши автоматичну програму щодо можливості прогнозу тривалості покращення здоров'я.

Свою думку я виношу на обговорення лікарської громадськості, розуміючи, що впровадження наших пропозицій вимагає титанічної праці науковців і практикуючих лікарів.

Більше того, у зв'язку з цим, у мене є підстава радити організувати в Трускавці НДІ питного курорту НАН України. Експериментальна база для такого інституту є в Трускавці, і вона успішно функціонує багато років, чудова клінічна база також є, та її необхідно привести у відповідність до високих вимог НАН.

Не могли ми не залишити «пам'ять» про перебування в Трускавці й цього разу. Нас було троє: онучка, донька і я. Ми в центрі Трускавця, який залишився таким же зеленим, чистим, привабливим. Змінили тільки назву вулиці: з В. І. Леніна на Степана Бандери. На красу природи це не вплинуло.

На наступній фотографії ми з онукою на фоні пам'ятника Т. Шевченка та Палацу Культури ім. Т. Шевченка, де проходила конференція. Це через «дорогу» від вілли «Вікторія», де нас розмістили привітні господарі курорту і де ми дві

доби мешкали (вірніше, проводили ніч). Для нас усі зручності. Все поруч, все довкола «наше».

Потім через декілька метрів сфотографували Віку (Вікторію) на фоні «нашої» вілли. Цілий день ми були в «клопотах»: пили «Нафтусю», брали участь у роботі конференції, відвідували концерти, спілкувались з трускавчанами (і не тільки), гуляли...

Спогади про ці дні перебування в Трускавці залишаться «в мені» на все життя. Вони будуть значними активаторами моєї подальшої творчої роботи, вони будуть прикрашати сьогодні і день завтрашній. Виразити все це словами на папері неможливо тому, що «...слово написанное и слово сказанное неравнозначны. Слово звучащее богаче воспроизведенного на бумаге. Интонация открывает далекие перспективы смысла, делает речь более убедительней, многозначительной...» (Іраклій Андроніков).

Якось, завідуючий відділом науки і навчальних закладів обкому партії каже мені: «Не можу зрозуміти: чому при вашому виступі так

багато сміялись і так часто аплодували? Я прочитав ваш виступ і нічого «смішного» там не знайшов». Я відповів: «Кому що, кому як. Усе залежить від індивідуальних особливостей людини. Не дивуйтеся. Так що переконання виступаючого, його щирість віддзеркалюються в голосі, виразі обличчя (навіть усього тіла). Усього цього на папері неможливо передати».

Як небагато потрібно людині, щоб вона «загорілася» та «засвітилася»! Це — добрі спогади, гарні люди при спілкуванні сьогодні, чудова «зоря» майбутнього! І вміння постійно дивуватися.

Коли, бувало, навмання
На нас забреше цуценя,
Ми так радіємо случаю,
Що я... не знаю!

«Ви чули, друже, новину?»
«Про цуценя ви? Не збагну,
За що воно вам догодило...»
«Та, мабуть, три дні, як не їло».

Тепер на нас гарчать собаки,
Щодня гарчать шпики-писакі
Навіть Савенко і Іуда
Вже відвернулись від талмуда.

«Ви чули, друже, новину
Про «австро-руську війну?!»
«А я дивуюсь, їй же Богу,
Чом всі дають мені дорогу»».

Олександр Олесь

Я не перестаю дивуватися, чому мені протягом усього життя люди, з якими приходилось зустрічатися, спілкуватися, «дають дорогу», дорогу добра, доброзичливості... Ті незначні «колючки» та «шпильки», які траплялись на моєму життєвому шляху, тільки підкреслювали та відокремлювали гарні справи, чудові людські взаємини, наявність сонячних променів, джерел, життєздатності повітря, неказаний по красоті своїй ландшафт природи...

Ще не знаючи про Дейла Карнегі, я в більшості випадків керувався його філософією буття: «Хочете мати у своєму арсеналі магічну фразу, яка припинятиме суперечки, нейтралізуватиме недоброзичливість, продовжуватиме добру волю і примушуватиме інших людей уважно вас слухати? Хочете? Ось і добре! Тоді починайте розмову такими словами: «Я ні на йоту не засуджую вас за ваші почуття, на вашому місці я, безсумнівно, відчував би те, що і ви». Ваші слова розчулять навіть найсварливіших старих буркотунів. І ви маєте всі підстави так говорити, ви висловились щиро на всі сто відсотків, адже якщо ви були іншою людиною, то справді відчували б те саме і точно так, як і вона. Дозвольте навести ілюстрацію. Візьмімо, приміром, Аль Капоне. Уявімо, що ви

успадкували точно таке, як і він тіло, такий самий темперамент і мозок. Уявімо, що ви вирости в такому ж оточенні й набули такого ж досвіду. Тоді ви були б точно таким, як він, і опинилися б там, де й він. Адже це і тільки це зробило його таким, яким він є.

Чому ви, наприклад, не гримуча змія? Лише тому, що ваші батьки не були гримучими зміями. Чому ви не цілуєте корів і не вважаєте змій священними? Лише тому, що ви народилися не в індійській родині на берегах Брахмапутрі. Ви гідні лише незначної похвали за те, чим ви є; тож пам'ятайте, що людина, яка прийшла до вас, — будь вона вкрай роздратована, фанатична, нерозважлива, — заслуговує лише незначного осуду за те, що вона така. Поспівчуйте бідному дияволу. Пожалійте його. Виявіть симпатію до нього. Скажіть собі те, що Джон Б. Гаух мав звичку говорити, побачивши п'яного бевзня, який, похитуючись, чалапав йому назустріч: «А ось іду і я для того, щоб виявити Боже милосердя...»

Якщо у вас немає можливості здобути інформацію про клієнта, то виходьте з тієї передумови, що він — чесна і щира людина... Інакше кажучи, люди є чесними і завжди прагнуть виконати свої зобов'язання. Звичайно, трапляються винятки з цього правила, але здебільшого навіть той, хто схильний до крутіства, реагуватиме правильно, якщо його вважають порядною і справедливою людиною...».

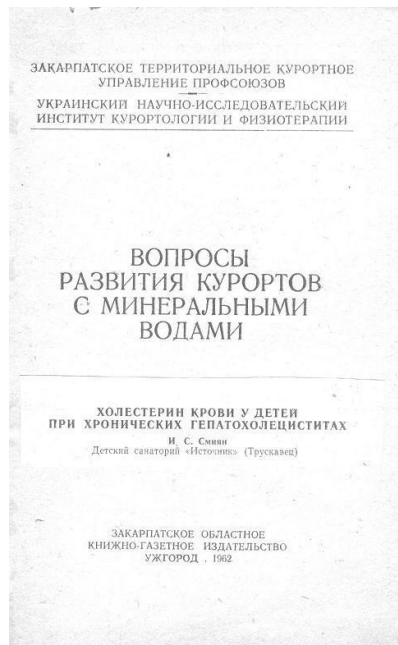
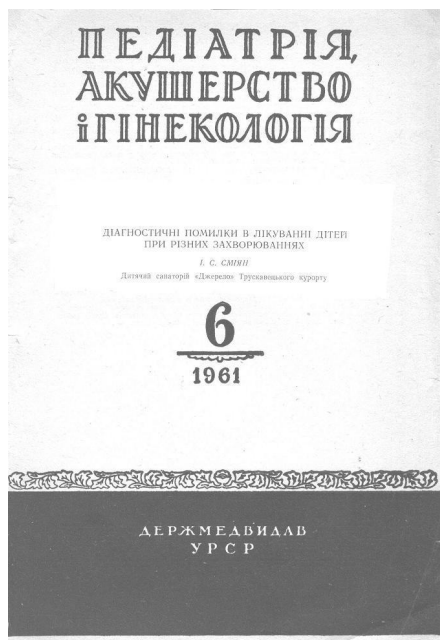
Оптимізм є рушієм життя! Добро прикрашає життя! Мрія освітлює шлях майбутнього! І тому для мене так зворушливо та піднесено звучать слова Лесі Українки (Лісова пісня, 1911):

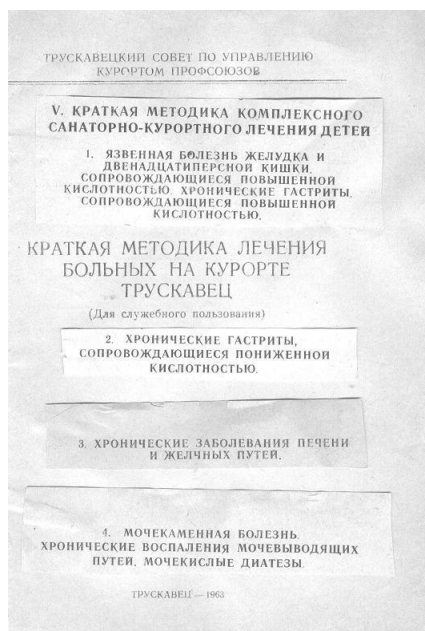
Ні, я жива! Я буду вічно жити!
Я в серці маю те, що не вмирає.

«Я в серці маю те, що не вмирає...». Після відвідування Трускавця в мені знову ожили бурхливі дні тих років: лікувальна робота, яку я не залишав ні на хвилину (опікування хворими на 0,5 ставки, проведення консультативних рад один раз на тиждень, де вирішували питання діагностики й лікування в неясних випадках, огляд хворих у випадках загострення хвороби, виникнення супутніх захворювань...); організаційні питання охорони здоров'я (головний лікар); громадська робота (депутат міської ради, голова комісії по охороні здоров'я...)... Але над усім домінували наукові пошуки. Ними я розпочав опікуватися з першого дня виконання лікарських обов'язків. Вже на третій день роботи я визначив тему своєї кандидатської дисертації. Останню завершив через три роки.

Через чотири місяці від початку роботи я вже виступив з науковою доповіддю на республіканській науково-практичній конференції.

За час перебування в Трускавці (близько 6 років) я захистив кандидатську дисертацію «Санаторне лікування дітей з хронічними гепатохолецистититами на курорті Трускавець»; вийшли друком дві мої книги: науково-популярна «Лікування дітей на курорті Трускавець» у Львові (1960 рік) та монографія «Санаторно-курортное лечение детей с хроническими заболеваниями печени и желчных путей» у Москві (1962 рік), у видавництві «Медицина»; я неодноразово виступав на різного ґатунку наукових форумах; надрукував цілу низку повідомлень про ефективність лікування дітей із різними захворюваннями (більшість із них наводжу нижче).

СОВЕТСКАЯ МЕДИЦИНА

О ЛЕЧЕНИИ ХРОНИЧЕСКИХ НЕФРИТОВ У ДЕТЕЙ
НА КУРОРТЕ ТРУСКАВЕЦ

Канд. мед. наук И. С. Силин, Я. В. Силин

6

1964

ПЕДІАТРІЯ, АКУШЕРСТВО і ГІНЕКОЛОГІЯ

ДИНАМІКА СЕКРЕЦІЇ І ВИДІЛЕННЯ ЛЕГКИХ КИШКОВИХ
ФЕРМЕНТІВ ПІД ВПЛИВОМ КУРОРТНОГО ЛІКУВАННЯ
У ДІТЕЙ ІЗ ЗАХВОРЮВАННЯМИ ПЕЧІНКИ
ТА ЖОВЧНИХ ШЛЯХІВ

Канд. мед. наук І. С. СІЛИН, Я. В. СІЛИН, С. Ф. ЧЕРНІЙ
Курорт Трускавець

5

1964

ВИДАВНИЦТВО „ЗДОРОВ'Я”

Т Р У Д Ы
Второго Всероссийского съезда
ДЕТСКИХ ВРАЧЕЙ

19—24 октября 1964 г.
ЛЕНИНГРАД

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР
Л. С. КУТИНА

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:
М. М. БУБНОВА, А. Ф. ТУР,
А. П. ЧЕРНИКОВА

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ЛЕЧЕНИЯ
ХРОНИЧЕСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ ПОЧЕК
И МОЧЕВЫВОДЯЩИХ ПУТЕЙ
НА НЕКОТОРЫХ КУРОРТАХ
Н. С. СМЯНН (Туркменск)

ИЗДАТЕЛЬСТВО «МЕДИЦИНА» • МОСКВА • 1966

УКРАИНСКИЙ РЕСПУБЛИКАНСКИЙ СОВЕТ ПРОФСОЮЗОВ
УКРАИНСКОЕ РЕСПУБЛИКАНСКОЕ КУРОРТНОЕ
УПРАВЛЕНИЕ ПРОФСОЮЗОВ

ТРУСКАВЕЦКОЕ
ТЕРРИТОРИАЛЬНОЕ КУРОРТНОЕ
УПРАВЛЕНИЕ

УКРАИНСКИЙ
ИНСТИТУТ КУРОРТОЛОГИИ
И ФИЗИОТЕРАПИИ

ОТДАЛЕННЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ САНАТОРНОГО
ЛЕЧЕНИЯ ДЕТЕЙ С ХРОНИЧЕСКИМ
ГЕПАТОХОЛЕЦИСТИТОМ НА КУРОРТЕ ТРУСКАВЕЦ

И. С. СМЯН.
Детский санаторий «Истоки» курорта Трускавец.

IV научно-практическая конференция
по вопросам санаторного лечения больных
на курортах Украины с питьевыми
минеральными водами

7—11 сентября 1960 г.

ТЕЗИСЫ И РЕФЕРАТЫ ДОКЛАДОВ

ФУНКЦИОНАЛЬНОЕ СОСТОЯНИЕ ЖЕЛУДКА
У ДЕТЕЙ ПРИ ХРОНИЧЕСКИХ ГЕПАТОХОЛЕЦИСТИТАХ
РАЗЛИЧНОЙ ЭТИОЛОГИИ.

И. С. СМЯН, А. В. СМЯН.
Детский санаторий «Истоки» курорта Трускавец.

Трускавец—1960 г.

УКРАИНСКИЙ РЕСПУБЛИКАНСКИЙ СОВЕТ
ПО УПРАВЛЕНИЮ КУРОРТАМИ ПРОФСОЮЗОВ

ПРАВЛЕНИЕ УКРАИНСКОГО РЕСПУБЛИКАНСКОГО НАУЧНОГО
ОБЩЕСТВА УРОЛОГОВ

КУРОРТНОЕ ЛЕЧЕНИЕ БОЛЬНЫХ МОЧЕКАМЕННОЙ БОЛЕЗНЬЮ

*Материалы научной конференции
8—10 октября 1963 г.*

ЛЕЧЕНИЕ ПИЕЛОНЕФРИТА И ПИЕЛИТА У ДЕТЕЙ
НА КУРОРТЕ ТРУСКАВЕЦ

И. С. СМЯН, Л. В. СМЯН

«ЗДОРОВ'Я»

Київ — 1966

Вопросы КУРОРТОЛОГИИ ФИЗИОТЕРАПИИ И ЛЕЧЕБНОЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

ОПЫТ ЛЕЧЕНИЯ ДЕТЕЙ, БОЛЬНЫХ ХРОНИЧЕСКИМИ
КОЛИТАМИ, НА КУРОРТЕ ТРУСКАВЕЦ

И. С. СМЯН

Медицина — Москва

1966

Вопр. курортол.

МИНИСТЕРСТВО ЗДРАВООХРАНЕНИЯ СОВЕТА ССР

ПЕДИАТРИЯ

Редакционный советник

Г. И. СПЕВАНСКИЙ (Москва)

И. А. ВЛАДОВ, Л. В. ГРИГОРЬЕВА, С. И. ВОЗНОВИЧ,
В. Ф. ДОМЕНКОСКАЯ, Т. Е. НЕВЗОРОВА, Н. С. ФИЛОН (Москва),
Д. Д. ЛЕВЕНКО, С. Д. БОСОВ, И. С. КОЗЛОВА (Киев, редактор),
Е. И. СЕМЕНОВА (Москва), Л. Е. СУРИНОВА,
О. Л. ГОРДОНОВА, НОВОМЫСЛ, И. Я. СУЛГОВИЧ, А. И. ПИОВА,
А. Ф. ТУ, А. И. ЧЕРНОВА

УДК 616.01:616.02:616.03

ЛІЧЕННЯ ВИРОЗОВ ПЕЧЕНИ У ДІТЕЙ НА КУРОРТІ ТРУСКАВЕЦЬ

Клініч. мед. наук Н. С. Смет

5

МАП

Три підписи: Н. С.

ВЛАДА ІСТ... ДИТЯЧИЙ...
... ..

5* Сміян І. Як важко все життя щасливим бути...

МИНИСТЕРСТВО ЗДРАВООХРАНЕНИЯ УССР
УКРАИНСКИЙ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ ОХРАНЫ
МАТЕРИНСТВА И ДЕТСТВА им. Н. К. КРУПСКОЙ

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОХРАНЫ МАТЕРИНСТВА И ДЕТСТВА

ТЕЗИСЫ КОНФЕРЕНЦИИ,
ПОСВЯЩЕННОЙ 40-ЛЕТИЮ ИНСТИТУТА
(10—12 февраля 1964 года)

ЛЕЧЕНИЕ ДЕТЕЙ С НЕКОТОРЫМИ ХРОНИЧЕСКИМИ
ЗАБОЛЕВАНИЯМИ НА ПИТЬЕВЫХ КУРОРТАХ
КАК ОДИН ИЗ ВАЖНЫХ ЭТАПОВ ОЗДОРОВЛЕНИЯ
ДЕТСКОГО НАСЕЛЕНИЯ
И. С. Смалян, Л. В. Смалян

ХАРЬКОВ — 1964

МИНИСТЕРСТВО ЗДРАВООХРАНЕНИЯ РСФСР
ПРАВЛЕНИЕ ВСЕРОССИЙСКОГО НАУЧНО-МЕДИЦИНСКОГО
ОБЩЕСТВА ДЕТСКИХ ВРАЧЕЙ

ТЕЗИСЫ ДОКЛАДОВ
К ВТОРОМУ
ВСЕРОССИЙСКОМУ СЪЕЗДУ
ДЕТСКИХ ВРАЧЕЙ

19—24 октября 1964 года

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ЛЕЧЕНИЯ ХРОНИЧЕСКИХ
ЗАБОЛЕВАНИЙ ПОЧЕК И МОЧЕВЫВОДЯЩИХ
ПУТЕЙ У ДЕТЕЙ НА НЕКОТОРЫХ ПИТЬЕВЫХ
КУОРТАХ

И. С. Смиян
курорт Трускавец

Ленинград-1964

ТРУСКАВЕЦКИЙ СОВЕТ ПО УПРАВЛЕНИЮ
КУОРТОМ ПРОФСОЮЗОВ
БАЗОВЫЙ САНАТОРИЙ № 1

Кандидат медицинских наук И. С. СМЯН

ЯЗВЕННАЯ БОЛЕЗНЬ 12-ТИПЕРСТНОЙ КИШКИ
У ДЕТЕЙ И ЕЕ ЛЕЧЕНИЕ НА КУОРТЕ ТРУСКАВЕЦ

ВПРОСЫ ЛЕЧЕНИЯ ЗАБОЛЕВАНИЙ
ОРГАНОВ ПИЩЕВАРЕНИЯ
НА КУОРТЕ ТРУСКАВЕЦ

Тезисы докладов научно-методической конференции
врачей курорта, посвященной XXV-летию воссоединения
украинского народа в едином Украинском
Советском социалистическом государстве
(26—27 июня 1964 г.).

Кандидат медицинских наук И. С. СМЯН

К ВПРОСУ О ВОВЛЕЧЕНИИ В БОЛЕЗНЕННЫЙ
ПРОЦЕСС ПЕЧЕНИ ПРИ РАЗЛИЧНЫХ
ЗАБОЛЕВАНИЯХ ЖЕЛУДОЧНО-КИШЕЧНОГО
ТРАКТА У ДЕТЕЙ

Трускавец—1964

ПЕДІАТРІЯ, АКУШЕРСТВО І ГІНЕКОЛОГІЯ

І. С. Сміян, канд. мед. наук, З. П. Фабрі. До питання про обмін міді та заліза у хворих на анемію (Закарпатський науково-дослідний інститут охорони материнства і дитинства).

6

1964

ВИДАВНИЦТВО „ЗДОРОВ'Я”

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УРСР
ЛЬВІВСЬКИЙ МЕДИЧНИЙ ІНСТИТУТ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ II НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ЛІКАРІВ І ПРОВІЗОРІВ — ВИПУСКНИКІВ ЛЬВІВСЬКОГО МЕДИЧНОГО ІНСТИТУТУ

(15—16 травня 1964)

ОБМІН МІДІ І ЗАЛІЗА У ДІТЕЙ З ХРОНІЧНИМИ
ПІЕЛОНЕФРИТАМИ.

І. С. СМІЯН, З. П. ФАБРІ
м. Трускавець, Львівської області

ЛЬВІВ — 1964

ПЕДІАТРІЯ, АКУШЕРСТВО і ГІНЕКОЛОГІЯ

ДИНАМІКА СЕКРЕЦІЇ І ВИДІЛЕННЯ ДЕЯКИХ КИШКОВИХ
ФЕРМЕНТІВ ПІД ВПЛИВОМ КУРОРТНОГО ЛІКУВАННЯ
У ДІТЕЙ ІЗ ЗАХВОРЮВАННЯМИ ПЕЧІНКИ
ТА ЖОВЧНИХ ШЛЯХІВ

Канд. мед. наук І. С. СМІЛИ, В. П. ФЕДЕНКО, С. Ф. ЧЕРНІЙ
Курорт Трускавець

5

1964

ВИДАВНИЦТВО „ЗДОРОВ'Я”

ПЕДІАТРІЯ, АКУШЕРСТВО і ГІНЕКОЛОГІЯ

ЛІКУВАННЯ ДІТЕЙ, ХВОРИХ НА САХАРНИЙ ДІАБЕТ,
НА КУРОРТІ ТРУСКАВЕЦЬ

Д. В. БАВКАЛОВ та І. С. СМІРН

5

1962

ДЕРЖМЕДВИДАВ
УРСР

УКРАИНСКОЕ РЕСПУБЛИКАНСКОЕ КУРОРТНОЕ
УПРАВЛЕНИЕ ПРОФСОЮЗОВ

ТРУСКАВЕЦКОЕ
ТЕРРИТОРИАЛЬНОЕ
КУРОРТНОЕ УПРАВЛЕНИЕ
ПРОФСОЮЗОВ

УКРАИНСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ
ИНСТИТУТ КУРОРТОЛОГИИ
И ФИЗИОТЕРАПИИ

ИНСТИТУТ ПИТАНИЯ
АКАДЕМИИ
МЕДИЦИНСКИХ НАУК
СССР

УКРАИНСКИЙ
НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ
ИНСТИТУТ ПИТАНИЯ

ПЕРВАЯ УКРАИНСКАЯ НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ
ПО ВОПРОСАМ ЛЕЧЕБНОГО
И ПРОФИЛАКТИЧЕСКОГО ПИТАНИЯ
В САНАТОРИЯХ И ДОМАХ ОТДЫХА
ПРОФСОЮЗОВ

14—17 ноября 1961 года.

Тезисы и рефераты докладов.

ЗНАЧЕНИЕ ЛЕЧЕБНОГО ПИТАНИЯ В КЛИНИКЕ
ДЕТСКИХ БОЛЕЗНЕЙ В УСЛОВИЯХ САНАТОРИЯ

И. С. СМЯН, Л. Ф. ШАБАШОВА, Р. Н. СУРКОВА, Л. В. СМЯН,
Т. П. КОРОТКОВА,
Детский санаторий «Несточник» курорта Трускавец.

Трускавец—1961

МИНИСТЕРСТВО ЗДРАВООХРАНЕНИЯ РСФСР
УПРАВЛЕНИЕ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ САНАТОРИЕВ
ПЯТИГОРСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ
БАЛЬНЕОЛОГИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ

Для служебного пользования

ТЕЗИСЫ ДОКЛАДОВ

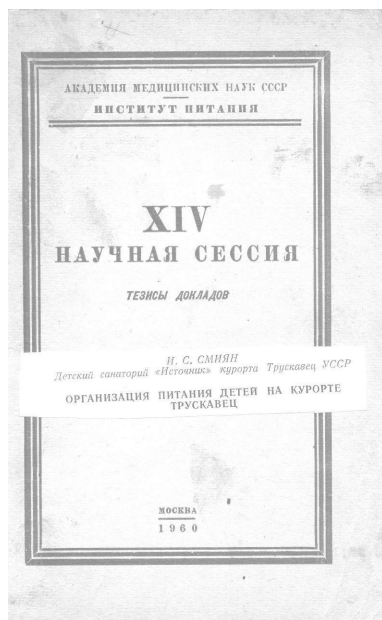
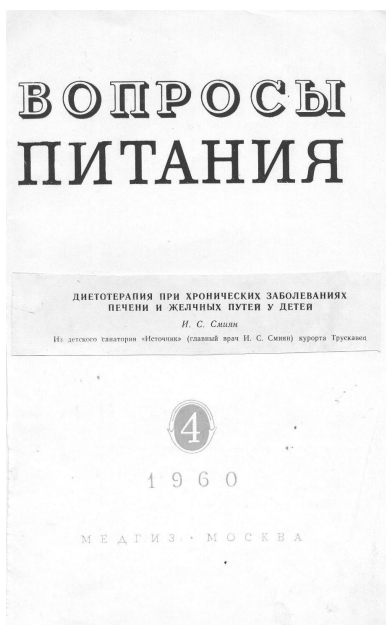
ПЕРВОЙ ВСЕРОССИЙСКОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ ВРАЧЕЙ-ПЕДИАТРОВ И ПЕДАГОГОВ
ПО САНАТОРНО-КУРОРТНОМУ ЛЕЧЕНИЮ ДЕТЕЙ

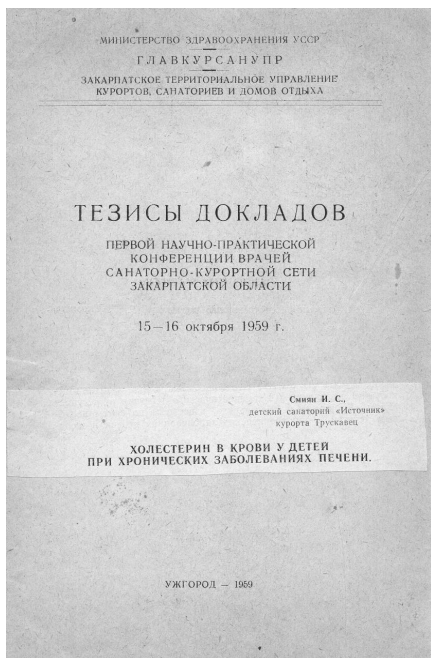
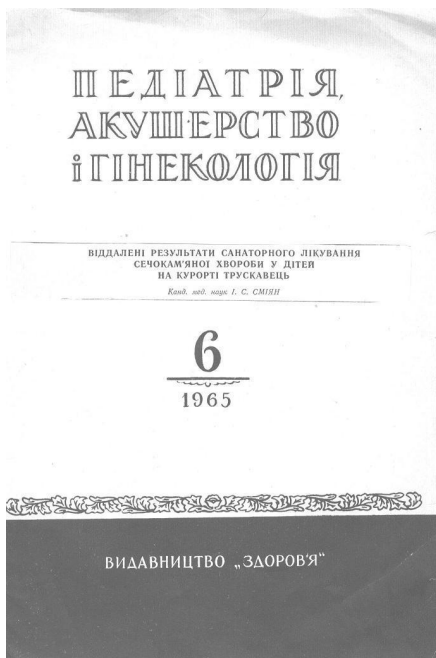
6—8 декабря 1961 года

И. С. СМЯН, Л. В. СМЯН

ЭФФЕКТИВНОСТЬ КОМПЛЕКСНОГО ЛЕЧЕНИЯ
ЗАБОЛЕВАНИЙ ПЕЧЕНИ И ЖЕЛЧНЫХ ПУТЕЙ
У ДЕТЕЙ В УСЛОВИЯХ САНАТОРИЯ

ПЯТИГОРСК
1 9 6 1

Хотів би підкреслити, що ніхто мені не виділяв для наукової роботи жодного дня, жодної години, жодної хвилини. Та я й не просив нікого про це. Мені вистачало часу після роботи, у вихідні, святкові дні, у відпустці. І я не ходив по Трускавецькій землі, а постійно «літав», насолоджувався життям, як ніколи.

А сьогодні цей відрізок життя висвітлюється словами Марії Матіос:

Задиристо потічок жебонить,
І тінь ожини у потемку світає.
І мить солодка і тонка, як нить.
І сонно — що в раю — в чабанській стаї.

Ще трохи ніч.
І день не поспіша
В гармидер кольорів і гамір звуків,
І дощ іде — утомлений пішак:
Без сили,

Без бажання,
Без принуки.

Зітхає лист в небоязкій воді.
І вітрові смереки не даються
І дві косульки — мокрі і худі —
В траві чи у дощі собі пасуться.

І я отут, у літа на краю,
Де сміх трави і скреготи сорочі,
Нарешті душу випущу свою,
Як оленицю:
Пастися — де хоче.

Я казав, що на моєму життєвому шляху, як правило, траплялись доброзичливі люди. До них належать і працівники бібліотеки, допомога яких завжди була великою, безкорисливою і необхідною для науковця. У 1962 році я знайшов час, щоби через місцеву газету подякувати їм.

ВЕЛИКІ СПРАВИ МАЛЕНЬКОГО КОЛЕКТИВУ

Книги, книги... Велике і невичерпне джерело знань. Скільки сказано про них крилатих і мудрих слів. І не дарма. Книга жити допомагає, надає нові сили, енергію, кличе до нових звершень, будить творчу думку. От зайдіть у Дрогобицьку науково-медичну бібліотеку. Побачите, яке тут багатство зберігається. Праці видатних вітчизняних вчених, польська педіатрія, медичні огляди з Чехословацької Соціалістичної Республіки і Румунської Народної Республіки, вісники урології з Німецької Демократичної Республіки...

Бібліотека тримає міцні зв'язки з Державною Центральною науково-медичною бібліотекою, з бібліотекою Академії наук СРСР та іншими.

Все це робиться, звичайно, не ради форми, а для того, щоб забезпечити численних читачів потрібною їм літературою, ознайомити з новинками вітчизняної і зарубіжної медицини.

Багатство книг в міській науково-медичній бібліотеці — одна сторона справи, інша — люди, які працюють тут. Душевні, прості, скромні.

Свого часу я працював над дисертацією. Для цього, зрозуміло, треба було дуже багато різної літератури. Не знаю, де знаходила її бібліограф

Марія Федорівна Радченко, але на мою адресу в м. Трускавець часто надходили від неї повідомлення про те, що потрібна мені праця є.

Якось ненароком я прочитав відкритку. Автором її був фельдшер Сайчук. Він тепло (і виявляється не один раз) поздоровляє колектив бібліотеки у святкові дні, дякує за увагу. Я приєдную свій голос до тов. Сайчука. Думаю, що погодяться зі мною і лікарі тт. Лемешко (у подальшому кандидат медичних наук — І. С.), Дудченко (в подальшому доктор медичних наук, професор — І. С.), Романяк (в подальшому доктор медичних наук, професор — І. С.), яким працівники бібліотеки також надали велику допомогу в підборі потрібної літератури в період роботи над дисертаціями.

Кількість читачів у бібліотеці з року в рік зростає. Зараз тільки на абонементі їх нараховується більше тисячі. Крім того, бібліотека має 42 пересувки в дільничних та районних лікарнях, розташованих далеко від Дрогобича: в Турці, Рудках, Борині, Самборі, Миколаєві і т. д.

В бібліотеці працює невеличкий колектив — всього 4 чоловіка. Але всі вони роблять дуже хорошу справу, завжди пам'ятають про своїх читачів, допомагають їм у підвищенні ділової кваліфікації і в повсякденній роботі.

І. Сміян, кандидат медичних наук.

Чому я так багато приділив уваги своєму Трускавецькому життю-буттю? Навіть навів статті та книги, які в цей час були надруковані. Хоча в подальшому у мене були періоди більш плідними та набагато більш відображені в науковій літературі. По-перше, щоб довести здатність молодості «на все». Вчорашнє і сьогоднішнє переконання чиновників, у тому числі і чиновників від науки, про обов'язкову наявність багаторічного досвіду для наукового або адміністративного успіху є хибним. Хибним, але егоїстичним: «я буду на «вершині», а ти набирайся досвіду «внизу» і не «пхайся». Краще нікуди і ніколи. Високий інтелект молодій людині більше дратує, ніж тішить високопосадовця з недостатнім інтелектом. Мої успіхи в молодості пояснюються не лише моєю настирливістю (така риса має бути притаманною кожній людині, яка хоче «жити», а не пліснявіти), а й розумом моїх керівників. Останні не заважали утвердженню моїх амбіцій, а навіть сприяли цьому (це нечасте явище). Через сім місяців після отримання диплома лікаря-педіатра (у той час інтернатури не було) мене вже призначили

головним лікарем республіканського дитячого санаторія (після мене головними лікарями призначали не педіатрів). Хіба це не сміливий крок начальника територіального управління курортами Ф.? Так вчинити могла лише розумна, вольова та впевнена в собі людина. І таке рішення свого начальника я виправдав. Уже через два роки «мій» санаторій був найкращим (офіційно, а не за мою суб'єктивною оцінкою) серед інших санаторіїв курорту Трускавець. Крім того, я успішно вдосконалював методи діагностики та лікування хворих дітей, що підтверджував статтями, книгами, завершенням кандидатської дисертації без творчої відпустки, без аспірантури, без...

По-друге, я бажаю переконати читача цієї книги, що творити необхідно завжди, а особливо важливе це дійство з перших кроків праці. Воно (дійство) затвердить твій стереотип на все життя. Стереотип, який приносить задоволення всіма днями твого нелегкого життєвого шляху. Творити завжди, творити скрізь, творити з насолодою, з переконанням у користі для навколишнього світу, у тому числі й для своїх близьких. Будь упевнений у тому, що здатен багато на що... Руйнуй переконання «предків» у тому, що молодь нині «не та», своєю творчою працею. І розум, і навіть Бог з тобою!

По-третє, вже егоїстично. Я порівнюю свої наукові здобутки в перші 6 років праці з такими в роки свого похилого віку. І тішуся (що мале, що старе!), що, скажімо, за останні 6 років у мене надруковано десятки (багато десятків, я вже не рахую) статей, побачили світ 16 книг, підготовлені під моїм керівництвом 6 кандидатських і одна докторська дисертація... І це — незважаючи на те, що... Але мій стереотип зі мною. Незважаючи ні на що (у 2003 році я залишив посаду завідувача кафедри за пропозицією ректора, а в 2005 році був «скорочений» зі штату свого університету). Натхнення творчою працею робить усілякі завади (концепція зворотності) новим подразником до більш активної діяльності. Перетворює негатив у позитив. У позитив, у позитив...

З наведеного видно, яке активне та енергійне життя пощастило мені прожити в Трускавці. Я вже не кажу, що майже всі родичі відвідували нас, а водночас використовували лікувальні фактори цього відомого курорту для зміцнення свого здоров'я.

Останні три роки я дедалі менше виходжу «на люди». Більше спілкуюсь із природою, своїми близькими, а також із комп'ютером, віддаючи йому свої хвилини, години, дні, тижні, місяці роздумів та

спогадів... І, як це не парадоксально звучить, така спокійна хода життя надає мені

ВДОХНОВЕНИЕ

Представь себе, что ты — Рамо
Иль мало ведомый Пьяццолла.
Твое стремление — само
Твое томление. Оно —
Огонь и дар, прах и крамола.

Оно — твой стыд, оно — твой век,
Твое проклятие и дыба.
Неукротим твой дух, твой бег,
Разлив твоих священных рек,
Твой плен, твой гнет и гнева глыба.

Слова и музыка легки.
О них — тоска, о них — забота.
Вокруг смешки, вокруг плевки,
Вокруг — зевота и блевота.

И все же! Представь, что твой верстак
В глуши, в далеком заточенье.
Какой трагический пустяк!
Но дай же Бог, пусть будет так:

Лишь в жажде жизни упоенье! (розрядка моя — І. С.)

Пусть славы суетный фурор
Других крылами покрывает.
Знай: там, в краю небесных гор,
Твоим речам Господь внимает!

Юрій Бровченко

Але без помітних збудників та мотивів я чомусь «оживився» на восьмидесятому році та вийшов «на люди».

Наталія Василівна Банадига, завідувачка кафедри педіатрії післядипломної освіти нашого університету, тричі моя учениця (студентка, кандидат та доктор наук), вперше у своїй науковій кар'єрі була головним організатором всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблемні питання патології у дітей та підлітків» (3-4

квітня 2008). Я, разом із професором М. С. Гнатюком (морфолог), професором кафедри педіатрії Г. А. Павлишин, доцентом В. В. Стеценко, лікарями Н. В. Пасяка, Г. С. Лисак, також подав заявку на доповідь «Морфофункціональні особливості гепатобіліарної системи у новонароджених при перинатальній інфекційній патології», і вона була включена у програму третього пленарного засідання.

Оргкомітет конференції був розлогий і складався із 39 осіб, у тому числі 3 асистентів, клінічного ординатора, лікаря... і навіть голови профкому міської дитячої лікарні. Н. В. не перша. Такі численні (може трохи менші) оргкомітети не є винаходом Наталії Василівни. Її ноу-хау — те, що на такому рівні конференцій в оргкомітеті були наведені (і не наведені) особи. Як і це ноу-хау, так і багаторічна традиція проведення конференцій, свідчить про повну бездіяльність оргкомітетів. Мабуть, знаючи мою думку про «оргкомітети», Н. В. не ввела мене до нього. А може, в неї були й інші міркування. Поле для «творчості» в цьому напрямку необмежене і не вимагає розумового напруження.

Напередодні конференції Наталія Василівна приїхала зі своїм асистентом на мою «фазенду» і запросила взяти участь у цьому поважному зібранні. Більш того, вона пообіцяла організувати транспорт для «доставки мого тіла» в «Червону калину», де проходитиме цей науковий форум.

Після майже трьохрічного перебування в «партизанах» я з'явився на конференції. Остання розпочалася вчасно. У президії Н. В., новоспечений проректор з наукової роботи нашого університету (не педіатр, хоча лікує дітей), також щойно призначений обласний педіатр та головний лікар міської дитячої лікарні. Наталія Василівна зробила для мене ласку і ввела до складу головуючих другого пленарного засідання. Такий вчинок, я думаю, вона вважає подвигом, про який можна розповідати й онукам. Адже вона не впевнена, що ректорат такі її діє сприйме позитивно. А необхідно пам'ятати, де ти працюєш, із ким ти працюєш та від кого залежить твоє, твоя...

Адже цей вірш Олександра Олеся стосується не лише письменників:

Пішла в письменники блоха,
Щотижня плигає, кусає,
Така уїдлива, лиха,
Що й рідну матір не минає.

Чому ж, скажіть мені, скажіть,
Дехто на зустріч їй біжить,
Здалека шапочку здійсмає
І про здоров'ячко питає?

Ось чому

ЛУЧШАЯ ПЛАХА — ВНУШЕНИЕ СТРАХА

Примечательный случай имел место в начале нашего века. Надзиратель парижского лицея своим поведением вызвал к себе ненависть со стороны студентов, и они решили отомстить ему. Студенты схватили надзирателя, привели в полуподвальное помещение и в масках устроили суд над ним. Выступил «прокурор», который от имени всех студентов обвинил его в «злодеяниях», перечислив все его «преступления».

«Суд» приговорил его к обезглавливанию. Принесли плаху и топор и объявили осужденному, что ему осталось только три минуты на то, чтобы покончить все земные расчеты и приготовиться к смерти. По прошествии этого срока его принудили стать на колени и положить голову на плаху. Один участник этой жестокой забавы занес топор, а второй ударил полотенцем по шее. После этого студенты с хохотом предложили ему подняться. К их великому удивлению и испугу, приговоренный не двинулся с места — он был мертв» (з книги П. С. Таранова «Управление без тайн»).

Біда наша, що «Страх має над нами більшу владу, аніж надія» (Е. Кондильяк).

Одним словом, дебют відбувся. Але коли звертаєшся до ІСТИН, то більшість твоїх земних епізодів стають бляклими, що в повній мірі стосується і наведеної конференції. Хіба що вони (такі епізоди) тільки контрастно підкреслюють вічність такого поняття, як

СУТНІСТЬ ХРИТІЯНСЬКОЇ ЛЮБОВИ

24. Любов є жертволюбива, солодка, згідлива, довго терпить і милосердиться.

«Любов... не завидує й не чваниться; не є користолюбна,.. не задумує зла, не тішиться неправдою, а тішиться правдою. Все зносить (і)

всему вірить,.. все любить і не підозріває,.. всього надіється (і) все перетерпить» (1 Кор. 13, 4-7).

Така любов робить з людини справжнього християнина. Вона зближає її до Бога та чинить подібною до Нього.

Вона просвічує всі діла чоловіка, сягає аж до неба та звідтіля зливає Божу ласку на нього...

Бо нема річи, яка більше подобалась би Богови, і нема чесноти, важливішої та вищої, ніж любов.

Ось як висказується про неї св[ятий] Ап[остол] Павло:

Коли б я говорив язиками людськими і ангельськими, а любови не мав, став би я мов мідь дзвеняча або кемвал брентий. І хоч би я мав дар пророцтва і знав усі тайни і все знання; і хоч би я мав усю віру, так, щоб (й) гори перенести, а любови не мав, — то я ніщо. І хоч би я роздав увесь свій масток і хоч би віддав моє тіло на спалення, а любови не мав, ніщо мені не поможе!» (1 Кор. 13, 1-4).

Тій любови приписує св[ятий] Павло все. Без неї ніякі, хоч би найбільші діла, не мають перед Богом ніякої заслуги.

Ця одна чеснота дає християнинові вступ до неба, і вона одна лишається в небі на віки.

Минається наша віра і стане непотрібною, коли дістанемося там, до Бога, і оглядатимемо Його віч-на-віч.

Минеться й надія, коли осягнемо добра, яких надіємося.

А одна тільки любов (із цих трьох чеснот, що ведуть до Бога і в'яжуть із Ним нашу душу), тільки вона одна має полишатися на віки як чеснота ангелів і святих...

ПРИКЛАД СИЛЬНОЇ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ЛЮБОВИ

25. щоб Вам наглядно показати, яка велика сила міститься в любові Бога та в любові ближнього для Бога (ці обі любові — то одна і та сама чеснота, і одна за неї заслуга), подам Вам ось який приклад.

Приклад. Із міста, з ярмарку, вертався додому чоловік, що віддавна не пам'ятав на Бога, проживаючи в тяжких гріхах. А ніколи, в цілому житті, не висповідався! Бо завжди зі страху або фальшивого стиду затаював гріхи перед сповідником.

Також і до церкви не ходив! А коли й прийшов туди, то тільки «для людського ока», а ніколи — для Бога. А й тоді, замість слухати Божого слова, волів сидіти за церквою та розмовляти з іншими, такими, як він.

Жінку бив, про дітей не дбав і часто впивася. Лише про одне на світі дбав: щоб тільки йому самому було добре...

Святу подружню вірність часто ломив, а перед людьми виговорював дурні речі, що противились святій вірі та Церкві.

І ціле життя його, від малої дитини, було таке пусте. Ані разу не спокутував своїх гріхів, ніколи не мав Божої ласки, а перед Господом Богом був гіршим і на більшу кару заслуговував, ніж перший-ліпший поганин-невіра. Бо мав такі гріхи, яких і поганин не може допуститися: святотатські сповіді та такі ж Причастя!..

Цей-то чоловік вертався сам-один у ночі з міста додому. А був п'яний...

Наразі коні зійшли з рівної дороги на бік, а віз перевернувся до рова. І то так нещасливо, що цей чоловік, падаючи з возом до рова, розбив собі голову об камінь. Залила його кров... А страшний біль, який відчув, отверезив його відразу. Хоче встати та не може, бо віз придусив його. Кричить, але навкруги ні живої души... Хто ж почує його в полі?!.. А кров ллється з голови струєю!.. Раненому ввижається вже смерть... «Треба буде тут умирати!» — подумав. І на цю згадку чорною примарою стають йому перед очима всі гріхи давнішнього життя. Тяжкий біль стиснув його серце на згадку про Божий страшний суд, на якому має ось за хвилину стати... Згадав у цій хвилині про страшну кару Божу, яка його жде...

А звісно: «Як тривога — то до Бога» — отже, починає молотитися... Вперше від давнього часу...

«Боже, прости мені, даруй! Я знаю, що я важко обидив Тебе; знаю, заслужив собі на вічну кару... О, як же рад би я оминати тієї кари! Бо боюся пекла! І цілим серцем жалую, що я так важко згрішив; що стратив небо, а заслужив на пекло.

Прости мені, боже! Ти такий добрий, такий милосердний! Не відкинь же мене від Себе! Бо я хочу бути Твоїм сином! Хочу Тебе любити і вірно служити! А якщо продовжеш іще мені життя, то вже щиро висповідуюсь з усіх своїх гріхів і поправлюсь! Але вже тепер жалую з цілого серця, що так важко обидив Тебе, найліпшого свого Вітця, і що заслужив собі на вічну кару...»

Довше не міг молитися... Ослаб і зімлів. А в день найшли його люди вже мертвим...

Як же ж Ви думаєте, браття? Чи дістався той чоловік до Божого царства? Чи досягнув спасіння? Умер без св[ятої] сповіді, без священика, без «Маслосвяття» (Слеопомазання), а гріхів мав без числа і міри! А коли християнин умир в одному лише тяжкому грісі, то вже не може бути спасеним! Бо вже й один тяжкий гріх зриває золотий ланцюг любови, що в'яже людську душу з Богом!

А цей християнин мав стільки несповіданих гріхів і стільки недобрих сповідей!

Отже, я Вам скажу, що з ласки та милосердя Господа Бога, цей грішник таки досягнув спасіння своєї душі! Бо перед самою його смертю Господь Бог відпустив йому гріхи та звернув йому Свою ласку. І золотий ланцюг Божої любови, зірваний його гріхами, наново зв'язався через його покаяння...

З цього прикладу бачите, браття, яка велетенська сила криється в любові до Бога, коли одна-однісінька її хвилина може прикрити ціле множество гріхів!

За одну хвилину такої любови Всевишній Господь приймає за Свого сина і найбільшого грішника та дає йому вічну нагороду! А яка нагорода жде тих людей, що з любови до того найліпшого нашого Вітця на небі по-християнськи живуть і своїми щоденними ділами любови супроти Бога заслуговують собі на щораз більшу нагороду на небі?!

Це короткий уривок із Пастирського послання Митрополита Андрея до духовенства та вірних, 1901 р., січня 17 (ст. ст.: січня 4).

І знову спустимося на землю. Мене приємно здивував початок наукової доповіді на вищезгаданій конференції професорки із Запоріжжя С. М. Недельської, яка сказала, що я гарна людина і що я допоміг у її становленні як вченого (вона багато років працювала разом з моїм сином...). Її думку я із задоволенням прокоментую словами Бенджаміна Франкліна: «Людина живе не тим, що з'їдає, а тим, що перетравлює...».

Через тиждень після «Тернопільської» конференції, 10 квітня, в актовому залі нашого університету відбулася «Київська» науково-практична конференція «Проблеми впровадження міжнародних і національних стандартів діагностики та лікування в практику роботи лікаря-педіатра», організатором якої був член-кореспондент АМН, професор Віталій Григорович Майданник, завідувач кафедри педіатрії

Київського національного медичного університету. Мені надзвичайно сподобалось те, що конференцію провели за 5 годин.

І вчора, а особливо сьогодні, ми є свідками, а часто й учасниками численних конференцій, з'їздів, конгресів..., які забирають у багатьох людей години, доби, місяці життя.

Наочним прикладом цього є публічне життя президента. Таке враження, що в нього не вистачає часу для прийому їжі та відправлення інших фізіологічних потреб, не те що для практичного вирішення державних справ. Він постійно кудись їде, їде, кудись спішить, постійно запізнюється, когось зустрічає і все говорить, говорить і говорить... про все і про ніщо.

І дійсно:

«В СВОЇЙ ХАТІ СВОЯ ПРАВДА, І СИЛА, І ВОЛЯ»

Ходжу як дурень, як лунатик...
Це Кернтнерштрассе чи Хрещатик?!
Я швидко очі роздери,
Але ніяк не розберу.

Та ти смійсь, кажи, Тарасе,
Хрещатик це чи Кернтнерштрассе?!
Дивись: Петро, Хома, Іван,
Брехун, Дубровін, Хуліган.

З того часу, коли граната
Взяла у мене друга-брата,
Учадів я, осліп, оглух,
Не відрізня слонів від мух.

І ти скажи мені, Тарасе,
Чому це тут на Кернтнерштрассе
Щодня я бачу весь уряд,
Як бачив дома рік назад?!

Та ось міністр!.. Постій: питаю...
«Мій пане! Ви давно із краю?
Скажіть, коли це не секрет, —
Чому тут весь наш кабінет?»

Звичайно — дике запитання:
Усі розв'язані питання,
Народ, ступивши на нове,
І без міністрів проживе».

Міністр сказав: «Я вас не знаю,
Я завтра «Волю» прочитаю
І подивлюся, що за птах
Мене образив на словах».

Я хтів підняти плач невітшний,
Аж знов міністр, мій друг колишній,
З яким стрівався я в Мон біжоу...
І я з обіймами біжу.

А він помітив, та від мене!
«Постій, — кричу, — постій, Семене,
Це ж, твій друг і панібрат,
А ти... ти думав — Калістрат?»

Скажи! (Мені це не байдуже!)
Скажи мені, мій любе друже,
Чому це тут ти, серед нас,
В такий страшний, пекучий час?

Народ, казна ж тебе чекає...»
А він мені відповідає:
«Торкнувся ти найтонших струн...
Фінанси там, а тут Супрун»

Я довго думав: мудра штука
Оця фінансова наука...
Бач, що сказав мені хитрун:
Фінанси там, а тут Супрун»

Дивлюсь — іде і той, якого
Я знав лише із сну ясного.
«І ви тут?! Господи прости!»
«Та тра' ж порядки навести».

Скажи ж мені тепер, Тарасе,
Хрещатик це чи Кернтнерштрассе,
Скажи, коли це не секрет,
Чому тут весь наш кабінет?

Олександр Олесь (1919 рік)

Якщо кожен з нас проаналізує своє життя, то виявиться, що значна його частина витрачена на «ніщо». Ми забуваємо, що «Никто добровольно не раздает своего имущества, но каждый, не задумываясь, делит с ближним свое время». Ничем мы не швыряем так охотно, как

собственным временем, хотя единственно в отношении последнего бережливость была бы полезна и достойна похвалы» (М. Монтень).

Віталій Григорович запропонував мені, як голові асоціації педіатрів Тернопільської області, привітати конференцію, що я й зробив (3–5 хвилин), та ввів мене до складу координаторів цього зібрання. Це також його ноу-хау.

Ми з Віталієм Григоровичем відкриваємо конференцію. У нас настрої бадьорий.

Я півроку не бачив В. Г., а тому був радий цій зустрічі. У мене таке враження, коли дивлюся цю фотографію, що й він також. Віталій Григорович вирізняється надзвичайною працелюбністю та продуктивністю.

Я йому можу сказати: «Будь вдячний за радість життя. Будь щасливий можливістю працювати. Радій можливості давати і служити. Добрі справи — це великі будівники характеру, окраса життя, творці долі» (Гренвілл Клейсер).

На попередній фотографії відображено початок конференції, на цій — її продовження. До нас (президії) приєдналася ще професор Т. О. Крючко з Полтави.

Оптимізм нас не покидав протягом усієї конференції (після неї також), і то до такої міри, що захотілося повторити слова Р. Гамзатова:

- Радость, помедли, куда ты летишь?
- В сердце, которое любит!
- Юность, куда ты вернись спешить?
- В сердце, которое любит!
- Сила и смелость, куда вы, куда?
- В сердце, которое любит!
- А вы-то куда печаль да беда?
- В сердце, которое любит!

У даному випадку тільки одна особа вітала відкриття конференції. Як правило, з відкриттям того чи іншого наукового (і ненаукового)

зібрання, таких «вітальників» черга... Якщо ж саме зібрання будь-якого спрямування дає зовсім небагато для слухачів, то «вітальники» — ніколи і нічого. Хіба що схильність до сну або роздратування (це в кращому випадку).

Так що я знову «вийшов у люди» завдяки Віталію Григоровичу. А ще я на фуршеті поспілкувався з професорами С. О. Крамарьовим (Київ), І. Б. Єршовою (Луганськ), Т. О. Крючко (Полтава), М. В. Хайтовичем (Київ)... Вони сказали чимало теплих слів на мою адресу, що я розцінюю як бажання моїх колег розрадити мою старість. Це в них вийшло. Дивно, чому я до цього часу не сприймаю цього слова — старість. «Чудная вещь эта старость. Вас окружают заботы, любовь, уважение. Но как жаль, что это длится недолго!» (Э. Ожье).

А поки це ще триває, то мені часто-густо приходять на пам'ять численні зустрічі з колегами-педіатрами, спілкування з ними.

Нас було троє (я, член-кореспондент АМН України, декан, завідувач кафедри..., професор В. Г. Майданник із Київського національного медичного університету, заслужений діяч науки і техніки, директор НДІ спадкової патології, завідувач кафедри педіатрії Львівського національного медичного університету, професор

О. З. Гнатейко та один «примкнувший», якого я не зміг сьогодні впізнати на фотографії).

Ми жваво щось обговорюємо, настрої у нас добрий, ми розуміємо один одного. Подібні спілкування були й пізніше.

На наступній фотографії нас багато. Сказати, що нас не подолати, тому що нас багато, я не можу. Нас долають поодинці. Але ми стоїмо! Правда, один з нас присів (професор Ю. К. Бульбот, Дніпропетровськ). Потім зліва направо професори: Ю. М. Нечитайло (Чернівці), М. М. Каладзе (Симферопіль), В. Г. Майданник (Київ), я, В. Г. Бурлай, І. П. Мінков (Одеса), Ю. П. Ткаченко (Запоріжжя), О. З. Гнатейко (Львів).

Ігоря Петровича та Юлія Петровича (на фото І. П. поклав руку на плече Ю. П.) вже немає серед нас. Вони пішли від нас молодими, у розквіті творчих сил. Немає бажання вірити в це. А в пам'ять про них я наведу твір поета-пісняра, тернополянина Степана Галябарди (більш чуттєвої публічної людини я не знаю; для його «вічного» життя достатньо було б тільки цієї пісні):

ПІСНЯ РАЙСЬКОГО САДУ (НА СМЕРТЬ НАЗАРІЯ ЯРЕМЧУКА)

Я на світі прожив, наче спалах зорі на світанні,
Наче крапля роси, наче крик журавля — тільки мить.
Я не вірив ніяк, що й до мене прийде день останній
І в жертвним вогні моє серце на попіл згорить.

Я ж так щедро кохав, я ж так вірив у зорі і очі.
І душею своєю я вас, як умів, причащав.
Але видно, Господь мені краще життя напророчив,
І до себе забрав, щоб у райським саду я співав.

На могилі моїй посадить молоду яворину
І не плачте за мною, за мною заплаче рідня.
Я любив вас усіх. Та найбільше любив Україну,
Певно в цьому і є та найважча провина моя.

Хай душа переселиться в дивний той рай потойбічний,
Де таких, як і я, назліталася ціла сім'я.
Тільки нащо мені ті блаженства розкішні і вічні,
Як мені не всміхнеться донька-сиротинка моя.

У далеких світах якось раптом усе я покинув,
Бо війне мені в душу сльозиною і чебрецем,
І додому хоч вітром, хоч променем сонця полину
І легенько війну над твоїм, Україно, лицем.

А це вже в лісопарку «Пуці Водиці», де проходила науково-практична конференція. Розслабилися! Перед сном. Зліва від мене професор А. І. Кожем'якін (Харків), справа — професор С. С. Острополець (Донецьк). Краватка разом з ними.

«Дівчат» майже вдвічі менше, ніж «хлопців».

З незрозумілих причин на «педіатричну гору» чомусь видирається більше «хлопців». Мабуть, через виражену експлуатацію жінок. Ну що ж, хай буде, як є. Але всі ці «хлопці» «дряпались» на «гору» самотужки. Вони домоглися значної поваги та й любові від своїх колег та маленьких пацієнтів, дякуючи своїй наполегливій праці.

І знову зустрічі, і знову приємні та корисні спілкування на педіатричних «вечеринках»...

Нас троє: доктор медичних наук, професор кафедри педіатрії Тернопільського медичного університету Галина Андріївна Павлишин, я та завідувач кафедри педіатрії Київського національного медичного університету професор В. Д. Лукашук.

Якщо Галина Андріївна неодноразово було «героїнею» моїх спогадів, то Віктор Дмитрович уперше на сторінках моїх книг. Бачите, яка в нього доброзичлива посмішка, як йому приємно спілкуватися з нами? Він успішний педіатр, але, як і в усіх нас, у нього були проблеми. Проблеми, які не вартують «виїденого яйця» (враження зі «сторони»), проблеми, які ми самі собі створюємо. Але вони давно вже позаду.

На наступній фотографії наші настрій — дай Боже кожному... Хтось нас «веселив». Професор С. О.Крамарьов (Київ) та троє тернопольян (крім нас із Галиною Андріївною — доцент кафедри педіатрії Л. А. Волянська) накопичують «позитив» для майбутніх «битв» за сонячне майбутнє в «домашніх» умовах.

Дійсно, я стверджую, що такі зустрічі, такі спілкування завжди на певний час (іноді короткий, іноді тривалий) надають піднесений потяг до життя, до активної діяльності. Інколи ми цього не помічаємо, але це так. Спілкуйтеся ж, колеги, якомога частіше! Заряджайте один одного атомами та молекулами спокою, добра, енергії... Відволікайтесь від буденщини, спробуйте на якийсь час стати пушинкою в цьому чудовому світі, на планеті Земля.

Я думаю, що, як і більшість людей, мене не тягне на «заслужений відпочинок». А тому аналізую, систематизую, філософствую...

Але вперед. Тільки вперед! Рух, рух і ще раз рух! Тому що активність життя, його чарівність визначаються моїми (твоїми) розумовими і фізичними потенційними можливостями та здатністю до їх реалізації. Тому: «Справедливо, что ж и з н ь человека есть настоящий

роман, который при мужественном содержании доставляет воображению более высокое удовольствие, чем всякий вымысел» (Р. Эмерсон).

Життя надзвичайно складне, багатопланове, віддзеркалює твоє «я» в спілкуванні з людьми взагалі, з близькими, зокрема; з безкінечною красою природи; з постійною потребою упорядкування власних відчуттів... Я кажу переважно про власне ставлення до праці, яка в мене завжди домінувала, яка була моїм енергетичним генератором потягу до життя. Тому що «Стыдно человеку, когда ему советуют в трудолюбии подражать муравью; вдвойне стыдно, если он совету этому не следует» (Талмуд).

Все це так. Хоча й пора сказати словами Івана Франка:

О грішно душенька, отсе
Послідній твій часок іде!
Не будь уперта, покорись
І з паном Богом примириись.
Бо сильний Бог, сама то вздриш,
Як перед судом затремтиш, —
І гордість грішную твою
Він зломить, наче тростину,

Це з одного боку. А з іншого — «труба кличе». Я вирішив відгукнутися на запрошення взяти участь у роботі наступного конгресу педіатрів України, який відбудеться в жовтні 2008 року. Чому? У мене склалося думка, що в охороні здоров'я, як і в усіх інших галузях народного господарства держави, склалася критична ситуація, коли любов до «реформування», любов до політизації всього і вся, зруйнувала надбаня багатьох поколінь. Я розумію, що мій голос — це крапля в морі. Але нехай хоч крапля. Хоча мене не покидає надія, що кожна крапля має множитися. Ось вона:

ПРОГРЕС НАУКОВИХ ЗДОБУТКІВ У ПЕДІАТРІЇ: В КОНСТАТАЦІЇ ФАКТІВ ЧИ В ЇХ ДИСКУСІЙНОМУ ОБГОВОРЕННІ?

1. Сьогодні ми маємо чисельні наукові публікації в журналах, збірниках, монографіях, підручниках, посібниках... Мало який доктор наук, професор має менше 200–300 друкованих праць. Не рідкість — 500–600 праць. І ми цим «пишаємося». У Радянському Союзі було три журнали педіатричної спрямованості. Сьогодні їх в Україні — п'ять і

шостий на «виході». Добре це чи погано? Добре: всі, хто бажає «показати себе», мають такі можливості.

Погано: а) читачів наукових журналів із часом не збільшується. Я б сказав так: у далекому минулому читачів у одного журналу було значно більше, ніж сьогодні у шести разом узятих; б) науковий рівень публікацій бажає значного покращення; в) прочитати та усвідомити «гору» надрукованого не в змозі жодна людина. А ще ж необхідно відсіяти лушпиння, яке є невід'ємною часткою наших повідомлень.

2. Основою майже всіх публікацій та доповідей є констатація фактів, що «щось» підвищилось, а «щось» знизилось. Це «щось» або погано, або гарно. Іноді ми навіть самих себе не розуміємо. Наприклад. На одному із з'їздів педіатрів професор зробила повідомлення про свої дослідження, де стверджувала, що у всіх новонароджених порушена імунна система. З її точки зору це «біда», з моєї — це об'єктивне обґрунтування шукати «норму». І це стосується кожного з нас.

Днями міністр охорони здоров'я Василь Князевич, у своєму виступі по телевізору звернувся й до вчених, щоб йому показали наукові досягнення світового рівня, які б можна було «побачити», «відчути», «пошупати»... Тут кількістю надрукованих праць «не візьмеш». Цей докір стосується й нас, педіатрів. Я член педіатричної спільноти, я також відповідальний за наші наукові «здобутки». Безумовно, вони є, але не настільки вагомі, щоб ними пишатися. Тому є всі підстави для того, щоб знаходити шляхи значного підвищення якості наших наукових пошуків, які б не тільки зацікавили кожного педіатра в нашій державі, а й викликали захоплення за кордоном.

3. Одним із таких важливих шляхів я пропоную зробити 2009 рік — роком з'їздів, конгресів, конференцій, симпозіумів..., журналів лише дискусійного напрямку. Одним словом, створити на громадських засадах клуб педіатрів — «Істина», без обмежень термінів його функціонування. Я не маю на увазі тих «дискусій», які сьогодні відбуваються на різноманітних наукових форумах, дискусій для галочки. А дискусій з відвертою та обґрунтованою «своєю» думкою щодо того чи іншого питання. [«Ось би встановити день, щоби вислуховувати чужі аргументи!» (Кароль Іжиковський)]. І, головне, щоб опонент не ображався, чого «страшаться» всі виступаючі, вбачаючи в цьому порушення культури колегіальних відносин, а мав змогу відстоювати свою думку та переконання. Я є противником того, як і більшість із нас,

що «Якщо вам нема чого відповісти своєму опоненту, то не все втрачено: ви можете заявити йому, що ви про нього думаете» (Елберт Хаббард). Як і вчора, так й на сьогодні можна констатувати надзвичайну індиферентність лікарів до можливого глибинного обговорення тої чи іншої проблеми. Наприклад. У 1996 році ми ініціювали в журналі «Педіатрія, акушерство і гінекологія» таку дискусійну проблему: «Хронічна пневмонія — не вчора, а сьогодні (чи є хронічна пневмонія у дітей?)». Ми стверджували, що хронічна пневмонія було вчора і є сьогодні. Хотілося вислухати думку моїх колег. Але не дочекався. Сьогодні ж ми маємо «помийну яму» у вигляді обструктивних хвороб легень. Зате за міжнародною класифікацією. Така ж доля спіткала і мою дискусійну статтю в цьому журналі (1997 рік): «Панкреатит чи диспанкреатизм?» Ми стверджували, що хронічного панкреатиту в дітей не буває.

Як мені хотілося почути думку колег, щодо моєї концепції розвитку діарейного синдрому, яка була неодноразово надрукована в різних виданнях! Але... Ми самі себе обмежуємо в отриманні значного життєвого задоволення від плідних дискусій, які є поштовхом для нашої подальшої творчої дослідницької роботи. Як багато ми сьогодні маємо в педіатрії проблем, які вимагають прозорого та публічного обговорення, результатом чого мали б значну вигоду в оздоровленні наші малюки!? Я не проти того, щоб ці проблеми обговорювалися й у кабінетах, але ці обговорення у вигляді обґрунтувань, а не констатації фактів, повинні з'являтися у педіатричній літературі. Жоден педіатр не має сумніву в особливій слушності раціонального харчування дітей раннього віку. У цьому напрямку є чисельні роботи, у тому числі кілька й у мене. І одна з них: «В раціональному харчуванні дітей до року — здоров'я нації» (цикл лекцій, 1998). І, незважаючи на це, ми по-різному дивимося на цю проблему. Більш того, маємо полярні точки зору. Скажімо, я переконаний і стверджую, що прийнята МОЗ України концепція, яка підтримана чисельними науковцями, про природне вигодування до 6 місяців включно тільки груддю (без води, соку...), а давати йому це грудне молоко лише тоді, коли дитина забажає — є шкідливою для здоров'я малюка, а значить і здоров'я нашої нації.

Впроваджувати таку концепцію вигодування дітей раннього віку, не враховуючи особливостей режиму життя жінки та її сім'ї, — значить

свідомо негативно впливати на фізичний та психомоторний розвиток дитини.

Яким чином дитина може сповістити маму, що вона голодна? Плачем, занепокоєнням. Але ж такі прояви дитини спостерігаються в різноманітних ситуаціях: перегрівання, переохолодження, різноманітні подразнення, у тому числі й дискомфорт у зв'язку з неохайним доглядом (випорожнення, сечовиділення, рідке купання, перебування тривалий час в однаковому положенні, завжди під час захворювань). Таким чином, з точки зору цієї концепції, дитину частіше годуватимуть груддю не тоді, коли в неї виникне потреба в годуванні. Отже, годувати дитину за її вимогою — це свідоме втілення в життя принципу перегодовування або, навпаки, недогодовування.

Я неодноразово спостерігав випадки, коли дитині давали надлишок грудного молока (у мамі дуже багато молока, яке дитина вживає без особливих фізичних зусиль), що спричиняло диспепсичні явища (неспроможність перетравити підвищену кількість їжі). Ми також є свідками, коли грубе порушення режиму вживання їжі також призводить до порушень диспепсичного характеру, в тому числі і до зниження апетиту. Порушення режиму — це і порушення ферментативної, рухової і секреторної функції органів системи травлення. Нерідке явище: дитина перебуває в приміщенні з підвищеною температурою до 24-28 і більше градусів, у неї різко підвищується втрата рідини з потовиділенням, розвиваються явища ексікозу, що проявляється збудливістю. Мама дає дитині можливість задовольнити спрагу грудним молоком, що, у свою чергу, веде до кількісного збільшення вживання його та розвитку диспепсичних явищ через невідповідність активності ферментативних систем органів травлення кількості та якості отриманого дитиною харчування. І як наслідок — диспепсія.

Мені б дуже хотілось почути думку прибічників вільного вигодовування щодо того, як мама буде спостерігати за дитиною, коли в неї з'явиться «вимога». Мабуть, мама повинна цілодобово бути коло своєї кровинки. А як же сім'я, кухня, догляд за квартирою? Я вже не кажу про город, поле, тварини, птицю в селі?

І найголовніше — відсутність контролю кількості (я вже не кажу про якість) вживаного молока дитиною протягом доби — це шлях до розвитку гіпотрофії, зниження опірності дитячого організму. А ргіогі можу стверджувати, що діти, які перебувають до 6 місяців тільки на грудному

вигодуванні, матимуть гіпотрофію і помітне зниження показників, які характеризують опірність організму до інфекцій.

Треба відзначити, що російські вчені мають «хоробрість» поступово відходити від догм ВООЗ та ЮНІСЕФ. Вже в 1997 році лабораторія з вивчення харчування здорових дітей НДІ харчування (Москва) радить при природному вигодуванні давати фруктовий сік, фруктове пюре... з 4-місячного віку.

Всесвітньо відома професор Калерія Сергіївна Ладодо (Москва) з питань харчування здорових дітей раннього віку на конференції в Києві (2007) заявила: «...Однако некоторые положения этого известного педиатрам документа вызывают дискуссию и требуют уточнения. Среди таких проблемных аспектов — вопрос о свободном вскармливании ребенка. Огромный клинический опыт российских педиатров и наблюдения за детьми, находящимся на режимном и свободном вскармливании, свидетельствуют, что последний целесообразно использовать только в первые 1,5-2 мес жизни ребенка (з того переконання — до 7–10 днів життя), а в дальнейшем предпочтение все же стоит отдавать режимному питанию. При длительном свободном вскармливании у детей зачастую наблюдаются те или иные нарушения нутритивного статуса, избыток или, напротив, дефицит массы тела, диспепсические явления и др. Спорным вопросом является и положение Декларации о нежелательности допаивания. По мнению российских ученых, в каждом конкретном случае педиатр должен подходит к решению этого вопроса индивидуально, учитывая такие факторы, как объем лактации, жирность материнского молока, температура окружающей среды. Тот же подход целесообразно использовать и при введении прикорма: у педиатра должен быть выбор и в отношении его введения (4-6 мес), и последовательности включения в рацион различных его видов...».

Я навів коротку цитату відомого вченого Росії з однією метою: на превеликий жаль, для нас «слабо» мати власну думку. Найбільш сумно те, що нас ніхто не змушує копіювати тільки «чуже», нам самим це дуже подобається робити.

Чому в нас навіть думати немає бажання? Наприклад, дитині 5 міс. Її маса тіла 7 кг. Добова потреба в основному інгредієнті грудного молока — білку дорівнює 17, 5 г ($2,5 \text{ г} \times 7 \text{ кг} = 17,5$). В одному літрі грудного молока білка близько 12 г (його, до речі, ніколи не визначають).

Таким чином, щоб забезпечити дитину білком, їй необхідно отримати з грудей матері протягом доби більше 1 л і 300 г молока (! — більше нічого сказати не можу). Чим далі в ліс... Заліза в жіночому молоці 0,5 мг/л. Щоб задовольнити залізом дитину 7 міс, їй потрібно дати випити грудного молока понад 15 л...

Ми неймовірно бажаємо полегшити собі життя і пишемо в «Протоколі»: «Дитина до 6 місяців повинна отримувати тільки грудне молоко, немає фізіологічної потреби у введенні додаткового пиття у вигляді води, чаїв, в т. ч. заспокійливих...». Цей документ чітко обмежує рамки діяльності педіатра, хоча ВООЗ-ЮНІСЕФ радить перше пригодовування (фруктове або овочеве пюре) з 4-6 міс.

Наведене дозволяє мені стверджувати, що проблема раціонального харчування дітей у нашій країні вирішується вкрай недостатньо. Вона потребує більш глибокого, відповідального обговорення і не в тому числі, а окремо і систематично.

Мені також сумно, що надбання великих вчених-педіатрів в цьому напрямку ми зневажаємо. Георгій Несторович Сперанський, Олександр Федорович Тур... присвятили все своє плідне життя раціональному вигодуванню малюків. А ми, які так мало особисто вивчали проблеми харчування, значні досягнення в цьому напрямі наших колег дозволяємо собі не помічати. Хто ж ми є? Відповідь за кожним з нас.

Як заявила представник МОЗ Україні на неонатологічній конференції, найбільш досконалим є протокол лікування неонатальної жовтяниці (на цій конференції я виступав із доповіддю щодо диференційної діагностики та лікування жовтяниць новонароджених). У ньому виділений окремо протокол лікування синдрому холестазу, куди увійшли «гепатоцелюлярні захворювання», «надмірне навантаження білірубіном (синдром згущення жовчі) та «обструкція жовчних шляхів (біліарна поза- або внутрішньопечінкова атрезія». Замість синдрому холестазу ми мали дві різні групи жовтяниць: паренхіматозні (інфекційні гепатити) і обструктивні (механічні), які пов'язані з вродженими аномаліями розвитку жовчних шляхів. Чітко, зрозуміло щодо діагностики і відповідного лікування. Ні, нам захотілось все звалити в одну «кучу». А тому й написали не зрозумілу таблицю (1): «діагностично важливі клінічні симптоми при синдромі холестазу». У ній у розділі «Симптоми», на першій сторінці є «екзантема, пурпура, хоріоретиніт, міокардит», які важливі для «Гепатит з генералізованою вірусною інфекцією». Хто з цим

згідний? Підніміть руку. Я — ні. «Протокол лікування...», а терапії з 6 сторінок присвячено чверть і то загальних фраз. Можна було б і більше говорити про це питання, але й цього досить, щоб «спровокувати» дискусію.

Все наведене, що я пишу, викликає в мене дискомфорт і незадоволення собою — таке може скластися враження, що я засуджую своїх колег. Робоча група з розробці протоколів лікування неонатальної жовтяниці складається з 20 осіб. І всі люди поважні, авторитетні, знані... Пробачте ви мені. Моя мета дуже проста — давайте творчо «дружити» та вирішувати всі питання в дискусіях, дискусіях і ще раз в дискусіях.

«Протокол лікування та профілактика рахіту у дітей»... «Класифікація (робоча класифікація рахіту за О. М. Лук'яною, Л. І. Омельченко, Ю. Г. Антипкіним, 1991)».

Не могли наведені поважні вчені написати таку класифікацію, яка наведена в «Протоколі...». У розділі «Клінічні форми хвороби»: 1. Легка, 2. Середньоважка, 3. Важка; в розділі «Ступінь важкості»: 1. легкий, 2. середньої важкості, 3. важкий. Помічаєте різницю? В одному розділі написано з великої літери, в іншому — з маленької; в першому — середньоважка, в другому — середньої важкості. Мабуть, більше не буду коментувати цей протокол, який затверджено наказом МОЗ від 10. 01. 2005, № 9. Я тільки порекомендую в порівняльному аспекті ознайомитися з монографією В. Г. Майданника «Рахит у детей: современные аспекты» (с. 113, 2006).

Дуже цікавим є і «Протокол лікування дітей з недостатністю харчування». Автори свідчать, що вони знайомі з МКХ, хоча в подальшому її не використовують. У класифікації гіпотрофії вони визнають лише важкість: I, II, III ступінь. «Протокол...» цей, мабуть, самий короткий — біля 2 с. Лікування — загальні фрази. І це про надзвичайно поширене захворювання і його особливу значущість в розвитку гострих і хронічних захворювань. Я маю дві монографії, присвячені гіпотрофії, а лекція з цієї проблеми розміщена на 45 с (І. С. Сміян. «Лекції з педіатрії», 2006). Мене зовсім не тішить зневага авторів цього «Протоколу...» до моїх напрацювань у цьому питанні.

У дискусіях про раціональне харчування, з моєї точки зору, завжди має бути присутня і тема гіпотрофії.

Ви розумієте, читачу, що я не рецензую той чи інший «Протокол», я тільки привертаю увагу до необхідності прозорої підготовки

«Протоколів», з їх обов'язковим обговоренням. Мені хотілось би переконати вас у цьому.

Ну, як можна залишити поза увагою таке? У «Протоколі лікування залізодефіцитної анемії у дітей» на 2-й сторінці зазначено: «Корекція дефіциту заліза при анемії легкого ступеня здійснюється переважно за рахунок раціонального харчування, достатнього перебування дитини на свіжому повітрі. Призначення препаратів заліза при рівні гемоглобіну 100 г/л і вище — не показано». А як же тоді бути з твердженням «класиків» у цій галузі, що без препаратів заліза вилікувати залізодефіцитну анемію неможливо?

Або, якщо це твердження правильне, то для чого в цьому ж протоколі в розділі «Профілактика» змушувати лікарів наказом МОЗ призначати препарати заліза в таких випадках (с. 3-4): «Аntenатальна: жінкам з 2-ї половини вагітності призначають препарати заліза або полівітаміни, збагачені залізом. При повторній або багатоплідній вагітності обов'язковий прийом препаратів заліза на протязі 2-го та 3-го триместра. Постнатальна профілактика для дітей з групи високого ризику ЗДА. Цю групу формують: усі недоношені діти; діти народжені від багатоплідної вагітності і при ускладненому перебігу другої половини вагітності (гестози, фетоплацентарна недостатність, ускладнення хронічних захворювань); діти із бактеріозом кишечника, харчовою алергією; діти, які перебувають на штучному вигодуванні; діти, які ростуть із випередженням загальноприйнятих стандартів фізичного розвитку...».

Можна «причепитися», мабуть, до кожного «Протоколу», але наша мета, як я вже писав, одна: знайти шляхи і механізми для нашого вдосконалення, насамперед, фахового. І всіх, хто прочитає цю статтю, я прошу не бути байдужим до себе, до своєї професії, і, що найважливіше, до здоров'я малюків.

(Ця майбутня доповідь у вигляді дискусійної статті надрукована в журналі «Педіатрія, акушерство і гінекологія», 2008, 3).

Однак складається враження, що сьогодні здобув перемогу

МЕМОРАНДУМ БУДЯКІВ

Царі і народи всього світа!
Терпеливо ми вже довгі літа
Зносили всяких кривд чимало,

Та врешті нам терпцю не стало.
І ось ми до всіх вас шлемо
Своє пропам'ятне письмо.

Нас переслідують, стинають,
Уперто нас за хопту мають;
Не то найкращої, як слід би,
А й найплохішої селитьби,
Найгірших пустирів нам дасть
В виключну власність не хочать.

Ніде нам честі, ні поваги,
Щоб підливать нас під час спраги,
Щоб розсівати нас весною,
І перед фугою страшною
Крить, як наблизиться зима,
Про все те й бесіди нема.

Тож ми, порадившись, рішили
Допоминатися щосили
Непередадених, величних
Усіх прав своїх історичних,
Котрі ось під біжучим днем
Вам всім *ad notam* (до уваги) подаєм.

Ми, плем'я будяків могуче,
Допоминаємось от тут же,
Щоб всі царі і всі народи
Всіх членів нашої породи
В протязі двадцяти годин
Признали крулями ростин.

До того маєм повне право,
По-перше, ми ростемо жваво;
Ні дуб, ні липа, ні осика
За рік не буде так велика;
Нас грім не б'є, не ломить град,
Хоч гордо стоїмо всі в ряд.

По-друге: в нас ціпке коріння,
Що в землю тиснеться, мов клиннє,
З усякої землі ссе соки,

Каміння кришить і опоки;
І як вже рід наш де заліз,
Не викоренить жаден біс.

По-третє: листя наше пишно
Викроюване артистично,
Цвітки — хіба від рож не кращі?
Або шпильки майстерні наші,
Оздоба й зброя всім грізна, —
Чи є де в світі їм рівня?

Четверте: ми одні свободні,
Ми незалежні, хоч і бідні,
Горді з шляхетської традиції,
До всього в світі в опозиції,
Ніхто не пан нам, не указ,
Хісна нема нікому з нас.

По-п'яте: відомо загальне,
Що сім'я наше ідеальне
Летить з вітрами попід хмари,
Заселює степів обшари, —
І се вже знак, що вищі ми
Над всі рослини на землі.

А сімен тих безмежна сила
Давно б була вже заглушила
Оту нужденну травичку,
Рабиню людську — пшеницю.
Ячмінь, і жито, і овес,
Якби лиш хлоп, наш ворог, шез.

В кінці нам замовчати годі
Про нашу місію на сході;
В степах святої України
Ще в днях великої Руїни
Були ми повнії пани...
Верніться — ох! блаженні дні!

Се ми властиво зупиняли
Татарські дикії навали,
Шпильками колючи їх стопи;

Ми передмурієм Європи
Були — й ту славу нам забаг
Украсти нині хитрий лях.

Се наші діла та заслуги!
Скажіть, чи в світі є хто другий,
Що міг би з нами порівняться?
На тих основах домагаться
Рішили ми — чи встав, чи впав —
Отих нам приналежних прав.

По-перше: щоб ніхто безкарно
Не нищив нас; суди щоб гарно
Карали хлопців, що в забаві
Тнуть наші головки кроваві;
А той щоб варт був смертних кар,
Хто сім'я наше кине в жар.

По-друге: щоб заступці преси
Та міжнародні всі конгреси
Без критики та без дебати
Сей час нам мусили признати
Під вічну, невід'ємну власть
Цілу Європи східну часть.

І так та часть є предмет спору,
І війн, і сварів, і роздору, —
Та скоро буде в нашій силі,
Тут стане тихо, як в могилі,
З країн тих щезне чоловік,
Руїни верне злотий вік.

Ціле питання те «восточне»,
Таке грізне й без пожиточне,
Розв'яже раптом і зненацька
Аж реставрація будяцька, —
Від Чорномор'я по Балтик
Тоді вже стихне свар і крик.

В кінці жадаємо, щоб в царських,
Князівських, графських та рицарських
Коронах, гербах і печатях

Лілії, рожі скасувати
І запроваджу [ва] ти прем
Усюди з будяків емблем.

Не менше теж, аби поети
Не сміли вже свої скелети
Вінчати лавром; дипломати
Гов — тпрру в дубовий лист вінчати!
Для всіх най стане той указ:
Вінки робити тільки з нас.

Се наші жадання важніші.
Чи можуть бути ще скромніші?
Тож чей не зводить нас надія,
Що всі підпишуть тут: Fiat (нехай буде)
А встане вранці, через ніч
«Будяцька Посполіта Річ».

Іван Франко (1883 рік)

Іван Франко, Іван Франко! Як часто я до нього звертаюся. Часто тому, що вважаю його не просто талановитою, а геніальною людиною. Тільки такі світлі особистості здатні бачити події на сотні років вперед. А що ж з НИМ (та й з нами) роблять «будяки»? Вони затіяли шоу імені Савіка Шустрого (пробачте, Шустера, буває) під назвою: «Великі українці». До речі, в одній із телевізійних передач було повідомлено, що й сам Савік Шустер чи то найгарніший, чи то найрозумніший чоловік в Україні.

Так от, «будяки» (організатори шоу) відвели Івану Франку десяте місце. Після футболіста і футбольного тренера Валерія Лобановського (6 місце), лікаря Миколи Амосова (2 місце), В'ячеслава Чорновола (7 місце). Я не стану це коментувати. Лише скажу, що більшого блюзнірства і глузування з України, з її світлих променів, я не знав і не знаю. Давайте ж поаплодуємо «будякам» у зв'язку з їх перемогою шляхом витонченої форми приниження всіх нас. Іван Франко ще в ХІХ столітті таке передбачав.

«Будякам» вдалося познущатись і над ОБРАЗОМ України Тарасом Шевченком, «милостиво» відвівши йому 4 місце.

Господи!

Іще півні не відспівали літо,
з Тарасом вітер з кручі гомонів:
на цвинтар мов, давно забутих світом,
іде луна вкраїнських солов'їв.

Ще гнізда птахи гріють в зелені-вітті,
і журавлі здіймають небеса,
а над твоїм, моя Вкраїно, цвітом —
Содом понад садами нависа...

.....

Чому мовчиш над скронями Тараса?
Мовчить народ, вожді — усі мовчать.
Скажи, о Господи, я проклену одразу,
хто на Твої вуста наклав печать?

Озвіться, люди. Люди, будьте ж люди!
Що завтра скаже світ про онучат,
що байстрюки, бо вже нема й не буде
народу українського? Мовчать...

Антонія Цвіт («Тарасові думи», уривок).

Як би не хотілося, щоб вислів Т. Карлейля про те, що, «Якщо самі ми холопи, то для нас не може бути героїв», стосувався й нас! Але, якщо ми погодимось із цим шоу, то ці слова про нас. І є чимало підтверджень цього:

«Олігархи зібрали Героїв Радянського Союзу і вручили їм по конверту з однією тисяч гривень. Для себе, шляхом фінансових махінацій, олігархи відібрали мільйони у тих же Героїв і негероїв. Герої, які брали Дніпро, Будапешт, Рейхстаг, взяли і конверти.

Підтвердилась істина: «Герої, як і все земне, народжуються і вмирають» (О. Макаренко).

«...Дивний ми народ, українці. В ім'я свого українства на все запліщуємо очі, замовчуємо правду, пробачаємо не тільки помилки, а й навіть падлютство, антинаціональні вчинки, від яких нерідко доводиться витирати плевки з облич. Добренькі ми, не злопам'ятні, і серед нас в усі часи добре жилося квіслінгам (ім'я Квіслінга стало загальним для зрадників свого народу — І. С.). Ніхто не кидав їм до їхніх ніг їхніх книжок, ніхто не відвертався від них, навпаки, до них підлещувалися,

120

зазирали їм віддано в очі, намагалися хоч постояти якусь мить поряд. Навіть сьогодні, коли прийшла пора честі ми святенницьки оберігаємо імена письменників, в житті яких були не лише високі зleti, а й ганебні падіння. Ми замовчуємо негативне і цим завдаємо собі шкоди. Шкоди моральної, історичної.

Але, що найстрашніше: наших пристосуванців, як і колись Маяковського, намагалися наслідувати молоді, і Україна чманіла від фальшивого хору, який славив партію, «радянську» дійсність, великих і менших вождів...

...Пристосування, творче лакейство письменника (це стосується всіх нас, не тільки письменників — І. С.) не буває ні з чого. Інстинкт самозбереження має все живе на землі, і людина в тому числі, але треба врахувати, що людина наділена ще й розумом. Звір оберігається природно, а людина природно та ще й осмислено, з розрахунком, з користю для себе. Огидне явище, але не всі від зачаття сміливці, не всі наділені силою волі. Таким можна багато що пробачити. А таким не варто займатися творчістю, бо творчість — справа мужніх.

Не можна прощати лише тим, які заради чинів і слави гвалтують свою совість і честь, кривили душею і сиділи в болоті, хоча вважали, що сидять на Олімпу...

Естонці кажуть: «Гроші загубиш — мало загубиш. Здоров'я загубиш — багато загубиш, честь загубиш — усе загубиш». Додати до цього нічого, хіба лише те, що творча людина, окрім усього переліченого у приказці, губить ще й власне ім'я, а це — смерть за життя» (Володимир Сіренко, «Літературна газета», 19 червня 2008).

Володимир Сіренко пише про письменників, які «на слуху». А скільки серед нас таких, які «загубили все», у тому числі й ім'я? Коли я про це подумаю, мені стає страшно.

І дійсно: «Рідко кому в довгі літа по смерті дано збирати коло свого гробу представників цілого народу. Великі заслуги, великий талант, навіть великі діла на те не вистарчають. І великих людей могили коротко по їх смерті присипає порох забуття». Так роздумував слуга Божий Митрополит Андрей Шептицький, звертаючись до духовенства своєї єпархії при гробі Маркіяна Шашкевича. Щоби залишитися у серці свого народу навіки, не вистачить володіти непересічними інтелектуальними, ораторськими чи організаторськими здібностями, замало бути навіть високоморальною особою — треба, за словами Митрополита, «душі

великого апостола, чоловіка, дійсно «от Бога послан», став би великаном, грядучим уперед і ведучим вперед весь нарід»...

«Рівно через 100 років іще один великий Пастир Божого люду — Папа Іван Павло II, — звертаючись до сотень тисяч вірних під час візиту до України, знову повторює думку про Божу любов, яка єдина може вилікувати рани на тілі українського народу, рани, яких упродовж кривавого ХХ століття не поменшало, а навпаки, побільшало — «Нехай Господь Бог за їхнім посередництвом оросить Ваші рани олією милосердя й утішення. Щоб Ви могли з довір'ям дивитися на те, що Вас чекає, з упевненістю в серці, що Ви діти Отця, який Вас ніжно любить». У прощальній промові на Львівському літовищі Папа знову звертається до нашого народу з подібними словами: «Молю Всемогутнього Бога, щоб благословив тебе, український народе, і щоб зцілив усі твої рани. Його велика любов нехай наповнить твоє серце і нехай провадить тебе»... (Богдан Дзюрах. Єпископ-помічник Київської Архієпархії. У кн...: «Пастирські послання». Львів, 2007, том 1).

Нас «повчає» чимало мудрих людей, але ми свідомо залишаємося «глухими». Чому? На це запитання я відповіді не знаю.

Не знаю я й чому з таким заповзяттям руйнується вища медична школа в Україні. Було бажання сказати декілька слів у цьому напрямку, коли натрапив на статтю професора Олега Йосиповича Бакалюка («Новости медицины и фармации», 2008, № 10, май), зміст якої відповідає моїм поглядам. Тому в скороченому варіанті я її наводжу:

«ЄВРОРЕМОНТ» У ВИЩІЙ ШКОЛІ, АБО ЩЕ РАЗ ПРО БОЛОНСЬКУ СИСТЕМУ НАВЧАННЯ В МЕДИЧНОМУ ВУЗІ

...Отже, демографічні прогнози є доволі невтішними — практично за будь-якого варіанту розвитку тенденцій народжуваності та смертності населення України скорочуватиметься, оскільки потенціал демографічного зростання практично вичерпаний, процес переважання вимирання над народжуваністю триватиме ще не менше 20 років і навіть міграційний приплив буде не в змозі його відновити. За даними Інституту демографії НАН України, у 2026 році населення України скоротиться до 36 млн осіб (!). (Від себе скажу: колектив інституту демографії НАН України «великий оптиміст». Моє передбачення — не більше, ніж 15 млн

осіб. До цього часу Україна, як держава, буде на межі зникнення з карти світу. У цьому плані я «великий песиміст». Пробачте мене. — І. С.).

Ситуація є дійсно тривожною, однак чиновники від медицини та освіти тут же «знайшли» ще одну її глобальну причину — виявляється, що наша система навчання у вищих навчальних закладах не відповідає європейським! (Якщо краща — також невідповідність — І. С.). а якщо це так, то давайте її ламати, тобто адаптувати під світові стандарти (я глибоко переконаний, що стандартів у навчанні не може бути — І. С.). При цьому ніхто не згадав, що система підготовки лікаря в Україні забезпечувала достатньо високий рівень клінічного мислення випускника вузу і давала змогу (за бажання студента добре вчитися), засвоювати певні навички та уміння під час навчання) відразу після закінчення вузу успішно самостійно працювати навіть за умов дефіциту обладнання та можливості провести певні клініко-біохімічні обстеження. Уявіть собі лікаря з «великої європейської сімки», який за відсутності рентгенівського апарату зможе у селі діагностувати пневмонію у пацієнта похилого віку з серцевою недостатністю. Уявили собі це жалюгідне видовище? От і добре.

А тут ще розмови про вступ України до Євросоюзу і про необхідність визнання наших дипломів у країнах цієї структури. І ось — Болонський процес — перероблення системи навчання на європейський лад. А чому на європейський? Обґрунтування нібито солідне — забезпечити можливість продовження навчання у їхніх вузах, а також можливість визнання наших дипломів. А до чого тут Євросоюз? Адже вступ у цю структуру вимагає реалізації певних стандартів соціуму та економіки, серед яких «кредитно-модульний» принцип підготовки спеціалістів не значиться! Але міністерство освіти швидко ставить воза перед конем — і поїхали! Виявилось, що ми взяли кальки з Болонської системи і намагаємося натягнути їх на нашу реальність.

Давайте ще раз розберемося у цій системі. Згідно з Болонською декларацією, її основою є кредитно-модульна система. Програма кожної дисципліни — це окремі, відносно самостійні за змістом та обсягом частини — модулі. Технологія системи — відхід від понять «семестр», «рік», «курс», «сесія», а оцінка з дисциплін є рейтинговою і визначається як середнє арифметичне за кожний модуль. З точки зору розробників, така система стимулює студентів до більш активної самостійної роботи з відповідним зменшенням кількості лекцій та практичних занять,

запроваджує здорову конкуренцію та можливість складання кожним студентом індивідуального плану підготовки, у який він може включити ті предмети, які найбільше цікавлять його з точки зору майбутньої професії.

Так, Болонська система передбачає опрацювання частини матеріалу самостійно. Але і робота професора (300–400 годин на рік) на 80 % полягає в індивідуальній роботі зі студентами — йому за це платять гроші; платять і за те, скільки студентів виберуть курс його лекцій (не покинуть раніше терміну) і не підуть до іншого професора. У нас же (чомусь, як завжди, бажаючи зробити якнайкраще), взявши за основу принцип, вихолостили суть системи. І, володіючи своєю системою підготовки лікаря-спеціаліста, на порядок вищої від «болонської», ми з головою кинулися її реформувати, так і не зрозумівши змісту й мети такої реформи.

А тепер давайте відділимо зерна від половини. Підкреслимо лише три моменти.

Перший. Можливість навчання нашого студента в Європі (не обмін студентськими делегаціями, а власне навчання). Це ж химера. Хто може заперечити, що лише одиниці з сотень і тисяч наших студентів-медиків можуть дозволити собі навчатися за кордоном з урахуванням матеріальних статків? А той, хто може (а ми добре знаємо тих, хто може), може (вибачте за тавтологію) вчитися у престижних університетах за кордоном і без Болонської системи.

Другий. Легалізація дипломів. Не секрет, що в кожній країні існують свої особливості даної професії (страхування, жорсткі стандарти діагностики та лікування, взаємини між лікарями тощо), і що вивчення цих особливостей жодна Болонська система не гарантує. Тобто завжди наших випускників за кордоном буде чекати перепідготовка і складання відповідних екзаменів (тестів). А ще слід пам'ятати, що наших випускників (енергійних та ділових) просто ніхто там не чекає, бо хто ж любить конкуренцію? А чекають чорну робочу силу, типу домашніх няньок, будівельників, нехай навіть із вищою освітою. То, можливо, у цьому пункті, власне, і закопаний собака щодо необхідності легалізації дипломів?

Третій. Знання іноземної мови. Хто з теперішніх студентів може похвалитися відмінним знанням іноземної мови, отриманим у школі та

вдосконалим у вузі, яке б дозволило вільне побутове та професійне спілкування? Знову ж таки одиниці.

Четвертий. Захопившись перебудовою системи вищої освіти, ентузіасти «болонізації» просто забули, де ми перебуваємо. Виявилось, що клінічна і методична база більшості медичних вузів в дуже плачевному стані. Ніхто ж не порівнює, скільки коштів витрачають на свої навчальні структури середньоевропейський університет і наші — мабуть, порівняння буде аналогічне з рівнем зарплати. Те, що у країнах Європи робить комп'ютер і два лаборанти, у нас переклали на плечі професорів і доцентів. І вони не дарма скаржаться, що творче спілкування зі студентами зменшилося до мінімуму, й усі свої сили вони витрачають на оформлення документації, перевірку нікому непотрібних модулів, рефератів та інших студентських опусів. З іншого боку, молодий викладач, зіткнувшись з такою формою навчального процесу, швидко втрачає цікавість до своєї роботи і починає підшукувати собі місце за межами вузу. У результаті викладачі роблять вигляд, що вчать, а студенти — що вчаться. За даними соціологічних досліджень, лише 10-15 % студентів вчаться на совість. Картина безрадісна, якщо врахувати положення на ринку праці і небажання практичних медичних закладів брати на роботу випускників без практичного досвіду роботи. До вищої школи в країнах Європи педагогів вабить можливість спілкування зі студентами, передавання їм своїх знань та досвіду, відносно невелике навчальне навантаження, відносно велика платня й можливості творчої наукової реалізації своїх ідей. Втискування української вищої школи в прокрустове ложе Болонської системи фактично усе це ліквідувало...

Так навіщо обдурювати себе й обіцяти золоті гори від термінового впровадження Болонської системи? Цікаво, хто вирішив, що вільне формування студентом навчального плану за суттєвого обмеження лекцій і практичних занять у медичних вузах (ми не компетентні обговорювати таку доцільність у технічних, гуманітарних та інших вузах) забезпечить кращі результати? Поспілкуйтеся з теперішніми студентами будь-якого медичного вузу, і вони скажуть вам, що для них основне — це отримати позитивну оцінку за тести, здати всі кредити — й усе. Запитайте, хто з них прийшов у клініку наступного дня і поцікавився станом пацієнта, якого він курував для написання історії хвороби, бачив під час навчання у палаті інтенсивної терапії в агональному стані або асистував при операції. Одиниці! А інших це не цікавить, і доля пацієнта для них така

сама, як і доля морської свинки в інституті моделювання патологічних станів. Можливо, що це сказано занадто жорстоко, але іншого годі й чекати. Хто доведе студенту уже з першого курсу, що професія лікаря — це самовіддана праця, без вихідних і спокою, у невідступній тривозі за життя людини, яка вимагає постійного (упродовж життя і самостійного) навчання. Ну як можна оволодіти професією лікаря без належного спілкування з пацієнтами, без бачення патології наживо, а не на пробірках, без вироблення лікарської інтуїції, адже медицина — це не тільки знання, але ще й інтуїція, мистецтво, любов, людяність. Впевнений, що ніякі модулі цього не зможуть, оскільки немає там тестів для розвитку співчуття, любові і людяності, рис, так необхідних в медицині! Це ще квіточки, а плоди ми будемо пожинати пізніше, коли такі «спеціалісти» почнуть уже нас лікувати.

А хто навчить студента, як йому слід вчитися усе життя? Болонська система? Ніколи! Це може зробити тільки справжній Вчитель, лікар-професіонал, особистість, з яким студент спілкується під час обходів, операцій, консультацій, слухає, дискутує, і з рис якого він творить свій ідеал лікаря-професіонала. А ще багато зваб, турбот, проблем у молодому віці, і нам потрібно ще навчати їх розбиратися у справжніх людських цінностях...

Зрозуміло, що система підготовки лікаря-спеціаліста вимагає удосконалення, інтенсифікації. Але для цього не потрібно ламати до основи усе позитивне, що було раніше. Не слід проводити безкінечні конференції, семінари-наради з упровадження засад Болонської системи в навчальний процес. Це даремна трата часу і коштів, джерело напруги і конфліктів, тому що опонентів огульного знищення старої системи підготовки лікарів не чують, блокують і наклеюють на них тавро ретроградів...

І головне! Паперовим чиновникам від медицини і освіти не слід забувати, що наша молодь — це правонаступники всесвітньо відомих педагогів — лікарів, які власне й упровадили таку систему підготовки в медичних вузах. Ця система довела свою життєздатність, тому визнання наших дипломів у країнах Європи — це справа дипломатів і політиків, університети не повинні працювати як посольства для видання віз в інші країни. Саме дипломати і політики повинні довести, що наша система підготовки лікаря-спеціаліста є ефективною і наш лікар здатен лікувати

пацієнта не гірше, а можливо, і краще, оскільки він вкладає в цей процес крім знань ще й душу...»

Це говорить досвідчений педагог вищої медичної школи, знаний лікар, відомий вчений (доктор медичних наук, професор, автор чисельних монографій, посібників...), Олег Йосипович Бакалюк. Людина, яка любить свій фак (медицину) понад усе.

Небагато можна зустріти терапевтів, які з таким завзяттям і відданістю ставляться до своїх пацієнтів, як О. Й. Він свій робочий день завжди розпочинав за 1-2 годину до початку офіційного графіку робочого часу і закінчував пізно ввечері. Його можна було зустріти в клініці й у вихідний день, й у свята. Життя Олега Йосиповича було, насамперед, у спілкуванні зі своїми пацієнтами, а насолоду від нього він отримував, коли вдавалося суттєво допомогти хворому. Він завжди був із Гіппократом: «... для больного врач должен быть отцом, для выздоравливающего — охранителем, для здорового — другом. Он должен поддерживать радостную надежду на спасения».

Я повторюю: був, був... Ні, О. Й. живий і здоровий. Дай Бог такого здоров'я, як у нього, кожному. Його фізичні параметри відповідають візрцям норми. Він дружить багато з природою. Впродовж десятиліть свою теорію оздоровлення через помірне голодування він довів не тільки на пацієнтах, а й на собі. О. Й. завжди підтягнутий, життєрадісний, на роботу, з роботи... тільки ходить, ходить навіть босоніж по снігу, тху-тху — ніколи не хворіє. І ось ця людина стала не затребуваною у своєму вузі. Його «скоротили» на 63 році життя. Що йому залишалося робити? Його з великим задоволенням взяли завідувачем кафедри іншого вузу (у своєму вузі він обіймав посаду професора кафедри).

І сьогодні, і вчора я дивився та дивлюся на впровадження Болонської системи навчання «по-українськи», як і професор О. Й. Бакалюк, критично, можливо, навіть занадто критично. Більш того, думаю, що в Україні наших одностудців немало. Але є й інше розуміння цього процесу, що видно з назви статті і першого її абзацу з газети «Ваше здоров'я» (27 червня 2008 р.):

**«ЯК ПОЛІПШИТИ ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ-МЕДИКІВ?
ВІДПОВІДЬ — У ЦИКЛІ НАУКОВИХ РОБІТ,
СЕРЕД АВТОРІВ ЯКИХ — АКАДЕМІКИ, РЕКТОРИ
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Нещодавно в ДУ «Інститут гігієни та медичної екології ім. О. М. Марзєєва АМН України» відбулося громадське обговорення наукової роботи «Створення та впровадження інноваційної системи управління якістю підготовки лікарів в Україні», висунутої на здобуття Державної премії України в галузі науки і техніки за 2008 рік...».

Життя, життя людей... Його різноманітність неможливо не тільки виразити словами на папері, а й відчутти чисельність проявів. Очікуваних і неочікуваних.

І наприкінці цих роздумів собі й тобі, читачу, скажу словами, знову ж таки, Івана Франка:

РЕФЛЕКСІЯ

Важке ярмо твоє, мій рідний краю,
Не легкий твій тягар!
Мов під хрестом, отсе під ним я упадаю
З батьківської руки твоєї допиваю
Затроєний пугар.

Благословлю тебе! Чи ждять тобі ще треба
Поваги й блиску від будущини,
Чи ні, — одного лиш тобі благаю з неба,
Щоб з горя й голоду не бігли від тебе
Твої найкращії сини.

Щоб сіячів твоїх їх власне покоління
На глум не брало і на сміх.
Щоб монументом їх не було те каміння,
Яким в відплату за плідючеє насіння
Ще при житті обкидувано їх.

Телефонує мені внучка Віта (4,5 р.) і каже: «Діду, я скучаю за тобою»... Сказати, що мені приємно таке чути — це нічого не сказати. Мимоволі я посміхаюся, по всьому тілу розпливається хвиля приємного збудження, увесь можливий «негатив» зникає, або я про нього забуваю, у мене не зникає, а посилюється бажання щодо подальшого спілкування,

128

відчуття від спілкування — відмолодження, бадьорості. Хоча «Діти (особливо онуки — І. С.) наша втіха в старості і допомагають швидше її досягти» (Лайонел Кауфман). Що я цим хочу сказати? Тільки діти є щирими, їхні слова є теплими та світлими променями всього єства. Це ми, дорослі, відчуваємо і добре розуміємо. Тому спілкування з дітьми приносять тільки позитивні емоції, тільки воно спонукає до вдосконалення свого «я». Але доросла людина настільки обтяжена «гріхами», що їй надзвичайно важко, практично неможливо, увійти в дитячий світ правдивості, безпосередності, щирості, любові до ближнього, якщо він (ближній) випромінює добро. І таке явище пояснюється просто: «В детстве всех народов, как и в детстве отдельных людей, чувство всегда предшествовало размышлению и было первым их учителем» (Л. Вовенарг). Діти ще не розуміють, чому так: «Хлопчик кричить: «Не можна! Двоє на одного!». Адже він не знає, що тільки так і буде» (Рамон Гомес де ла Серна). На жаль. На превеликий жаль...

Тому нам необхідно підтримувати безпосередність почуттів дитини, тому нам і самим дуже корисно намагатися увійти в дитинство. Щоразу згадувати про своїх дітей, про своїх онуків... Такі спогади відновлюють нас, такі спогади роблять нас добрішими, такі спогади продовжують нам життя...

Я ЦІЛЮЮ ТВОЇ ОЧЕНЯТА

Прилетіли дві ластівки в дім,
Сонцем вмилися на підвіконні.
Принесли вони в лоні своїм
Ластів'ятко мале — мою доню.

Я беру її, наче кришталю,
І до серця свого пригортаю.
І нічого в житті вже не жаль,
І дорожчого в світі немає.

Я цілую твої оченята,
Слава Богу, що ти в мене є.
Усміхнись, подивися на тата,
Ластів'яточко, миле моє.

Де б не був я — у будні, і свята —
Пам'ятаю, що ти в мене є.
І цілую твої оченята —
Доню, донечко, щастя моє.

Сині очки і брівок смола —
Це — від мами, а носик від — тата.
Спи, дитино, поки ще мала
Я буду тобі пісню співати.

А колись, як до твого вікна
Прилетить і твоє ластів'ятко,
То згадай мила донечка нас,
Як любили тебе мама й татко.

Степан Гальябарда

Якщо не найбільшу, то дуже важливу частину спогадів мого життя займають діти, внуки, з якими я спілкувався, спілкувався і спілкуюся. Від

пелюшок і до дорослого стану. У мене таке самовпевнене враження, що я ніколи не шкодував для них часу, що вони завжди урізноманітнювали моє життя, приносило йому насолоду, збагачували. Усі околиці міст, де ми проживали, ходжені і переходжені мною разом з моїми дітками. Лижі, ковзани, санки, озера, річки, поляни, ліс, гори, штучні вогнища... — все це було нашим володінням кожного вихідного, кожного свята. Хто навчив діток триматися на санчатах, лижах, ковзанах, воді?.. Тато, дідусь (я). З ким вони відпочивали під час відпусток? Як правило, з нами — татом і мамою, дідусем і бабусею. Діти й онуки ніколи, ніколи (!) не були для нас із дружиною тягарем. Вони для нас — п е р ш е щастя.

Я міг би розповісти своїй донці (а донька своїй донці) казку В. О. Сухомлинського, яка є єством фізіологічно здорових людей:

«Ти питаєш, Олю (Лано — Світлано, моя донька — І. С.), де взявся твій братик, звідки він прийшов до нас, чому твоя мама стала і його мамою, ти стала його сестрою, а він став твоїм братом? Слухайте, діти, я розповім вам найправдивішу у світі казку. Дивіться, червоніє небо на сході. Скоро зійде Сонце. Там далеко, де Сонечко вночі відпочиває, у нього є прекрасне Макове Поле. Ось зараз Сонце наближається до свого Макового Поля. Червоні Маки цвітуть там вічно, у долині дзюрчить прозорий струмок. Кожній матері, і твоїй мамі, Олю, Сонечко дарує на своєму Полі Маковий Кущ. Коли Матері хочеться сина або дочку, вона мріє: яке в мене буде дитя? І ось від її мрії під Маковим Кущем і народжується син або дочка. Народжується нова людина — з материнської мрії та із золотих променів Сонця. Лежить маленьке дитя на червоних макових пелюстках, простягає ручки, посміхається — йому хочеться до грудей материнських. У цю хвилину на Макове Поле прилітає Лелека — птах із срібними крилами і смарагдовими очима. Бере Лелека дитя і приносить матері. Це її рідна дитина, вона виплекала її у своїй мрії. Сонечко створило тебе, Олю, такою, як мама твоя мріяла. А птах чудесний — Лелека із срібними крилами летить знову на Макове Поле, бо багато у світі матерів, і в кожній своя мрія...». Яку велику насолоду людині приносять мрії! Мріймо ж! Мріймо завжди. Мрія робить людину світлішою, веселішою, добрішою...»

У мене таке враження, що мої діти, мої онуки ще до народження проявляли до мене і моєї дружини величезну шану та повагу. І це значна частка нашого життя! І це значний шматочок нашого щастя.

Все мы любим тебя, все и уважаем.
В этот прекрасный день счастья тебе желаем.

Пусть жизнь твоя течет рекою
Среди хрустальных берегов.
И пусть всегда с тобою будут
Надежда, вера и любовь.

Сколько в море, океане, там на дне песку,
Столько счастья мы желаем на твоём веку!

Ты не думай, что 50 — это старость.
Папа мой, а сколько тебе досталось?
Мне бы этого счастья хоть самую малость.
Его бы хватило на долгие годы,
А ты говоришь, что годы уходят.

Ты не думай, что 50 — это старость.
Папа мой, а сколько тебе осталось?
Разве счастье наше не будет твоим?
Вот увидишь, счастья хватит,
Увидишь сам — на четверых.

Видишь, сколько тебе осталось!
Ведь 50 — это не старость.

Но, когда ты будешь стареньким,
Надень свои очки
И с моей мамочкой
Стихи мои прочти.

Так написала моя донька в 12-річному віці до мого 50-річчя. І сьогодні ми беремо окуляри і читаємо ці приязні для нас сторінки. Сторінки, які нас надихають до нових кроків на життєвому шляху.

А це вже значно пізніше:

МАМУСІ І БАБУСІ

Я буду молити у Бога
Здоров'я і сили Тобі.
Я знаю — життєва дорога
Щаслива бо поряд батьки.

Ванюша уже розуміє,
Не зовсім ще Вікуся,
Що наше життя лиш тоді жвавіє,
Коли поряд дідусь і бабуся.

Навіть Ярчик хвостом киває,
Чекає в мисці обіду.
Він вже добре знає —
Хто в нас Ваня, хто — Ліда.

Ми даруємо Тобі сьогодні
Нашу радість, подарунки квіти.
І заспіваємо на Байковецькому¹ бомонді
«Многая Літа».

Твої діти

Чи свято сімейне, чи свято релігійне, чи свято державне — ми завжди від своїх дітей і онуків отримуємо приємні слова не тільки усно, а й письмово. Ось ще другокласником онук Ваня пише:

Дідусь мій, дорогий!

Бажаю ще сто років прожити на землі. Щоб щасливий був завжди, а на додаток ще й здоровий. Проживи сто років і завжди люби свою Батьківщину.

Дорогому дідусю від Вані.

Ось вони, гормони і ферменти життя, які активізують потяг до нього, надають йому різні привабливі кольори...

Сьогодні я рідше спілкуюся зі своїми дітками, онуками. Але кожний їх приїзд до нас — завжди свято, навіть тоді, коли вони відвідують нас 2-3-4 рази на тиждень. І немає відчуття більшої насолоди в житті, аніж від спілкування з дітками взагалі і зі своїми зокрема. Позахмарні відчуття жаги життя надавали і надають мені діти та онуки:

А ну-ка, ну-ка, на салазках
Махнем вот с той горы крутой,
Из кедров заросли густой,
Что млеют в предвесенних ласках...
Не торопись, дитя, постой —

¹ Байківці — село, де мешкаємо.

Садись удобней и покрепче,
Я сяду сзади, и айда!
И лес восторженно зашепчет,
Стряхнув с макушек снежный чепчик,
Когда натянем повод
Салазок и начнем зигзаги
Пути проделывать, в овраге
Рискуя разmozжить мозги...
Ночует. Холодно. Ни зги.
Теперь домой. Там ждет нас ужин,
Наливка, фрукты, самовар.
Я городов двенадцать дюжин
Отдам за этот скромный дар,
Преподнесенный мне судьбою:
За снежный лес, катанье с гор,
За ужин в хижине с тобою
И наш немудрый разговор.

Игорь Северянин

Хіба я зможу зрозуміти тих «татусів» (а їх сьогодні розмножилося сила-силенна), які ніколи не спілкуються зі своїми дітьми (про онуків я вже й не кажу)? Сьогоднішня «статистика розлучень свідчить, що батьки тікають з дому значно частіше, ніж діти» (автор невідомий). Я можу зрозуміти, що в силу тих чи інших обставин батьки можуть «роз'їхатись» по «різних квартирах», але це не привід відмовлятися від діток, які продовжують твій рід. Як правило, це люди без гідності, без совісті... У старості вони навіть вимагають таких дітей платити їм аліменти. По-друге, їх неможливо (навіть за бажання) віднести до homo sapiens. Це щось і, невивчене. Адже навіть тварина тривалий час спілкується зі своїми дітьми. Та ще як? З трепетною любов'ю, відданістю, щосекундною увагою...

Правда, Фрідріх Ніцше пише, що «...У животных отсутствует любовь отца, есть лишь некое подобие той любви, какую испытывает человек к детям своей возлюбленной, с которыми он вынужден смириться. Самки получают от своих детей удовлетворения властолюбия, чувство ответственности, этого своего рода занятие, что-то очень понятное и доступное, располагающее к незатейливой беседе, — все это

вместе взятое и есть материнская любовь, которую можно сравнить с любовью художника к своему творению...».

Виходить, що людина, а точніше чоловік, також належить до виду тварин. А М. Г. Чернишевський ще в 1858 році писав: «Коли ми входимо у товариство, ми бачимо навколо себе людей у формених і неформених сюртуках або фраках; ці люди мають п'ять з половиною або шість, а дехто і більше футів зросту; вони відрощують або голять волосся на щоках, верхній губі і бороді; і ми вважаємо, що ми бачимо перед собою чоловіків. Це — цілковита помилка, оптичний обман, галюцинація, не більше. Не набувши звички до самотньої участі в громадських справах, не набувши почуттів громадянина, дитина чоловічої статі, виростаючи, стає істотою чоловічої статі середніх, а потім літніх років, але чоловіком вона не стає або, принаймні, не стає чоловіком благородного характеру...».

І з такими «мужчинами», не визначеного наукою роду і племені, ми спілкуємося, як зі звичайним *homo sapiens*. То велика помилка. Це чоловіки, з вихованням яких батьки, на думку А. С. Макаренка і В. О. Сухомлинського, запізналися на півроку.

По-третє, такі живі істоти не лише втрачають основні характеристики людські, а й втрачають задоволення та насолоду від життя. Вони спотворюють своє життя, вони втрачають значно більше, ніж знаходять, а їх душевний стан ніколи не зможе набутися відчуття польоту птиці, буяння квітів, спокою «дзеркала» озерця в тиху погоду...

Хіба вони здатні сприйняти всім своїм єством увесь спектр емоційності цього вірша Сергія Єсеніна?

Вечер, как сажа,
Льется в окно.
Белая пряжа
Ткет полотно.

Липнет к окошку
Черная гать.
Девочку-крошку
Байкает мать.

Пляшет гасница,
Прыгает тень.
В окна стучится
Старый плетень.

Взрыкает зыбка
Сонный тропарь:
«Спи моя рыбка,
Спи, не гутарь».

Адже гіркота в самому собі ніколи не покидає їх. І позбавитися її неможливо. Так думаю я.

Ще В. О Сухомлинський був переконаний у тому, що «У наше суспільство прийшла загальна освіченість, до нас має прийти і загальна вихованість — у цій гармонії полягає одна з вирішальних передумов всебічного розвитку всіх...».

Вчора приїздив онук. Ваня (закінчує 4-й курс нашого медичного вузу). Бабуся «метушиться» навколо нього. Пригощає обідом, дивиться на нього. Зморшки на її обличчі розправляються, очі виблискують, посмішка майже не покидає її, вона молодіє на моїх очах... І все повторює: «А може, ще молочка вип'єш? А може, з'їси печиво, яке до твого приїзду приготувала? А може...». Я посміхаюся, мені приємне все це дійство, по моєму тілу розповсюджуються невидимі теплі та ласкаві хвилі. І так кожної суботи, кожної неділі, кожного свята... Тільки вчора він був один (донька з Вікою відпочивають на морі). Нинішній день (неділя) розпочинається «весело», в доброму гуморі — чекаємо внука... З внучкою та донькою спілкуємося по телефону 3-4 рази на день, радіємо їх оптимістичному сприйняттю нових умов проживання, відпочинку... А сьогодні зателефонував син із Сум (1000 км від нас) і запитав, чи ми не заперечуємо щодо його приїзду до нас (донька Катя та дружина Світлана приїдуть пізніше). Цього року він уже відвідував нас двічі. Я йому відповів: «Як ти можеш про таке запитувати? Ми завжди раді тебе бачити в себе, ти є нашою часткою, ти є членом нашої сім'ї, а тому ми завжди будемо раді, дуже раді бачите тебе біля нас. Так само, як онучку і невістку. Чекаємо».

Так чого ще не достає нам, «старим»? Хвилі доброти, тепла, світлих променів, відлуння квітів, плодів..., які постійно надходять від дітей, онуків, роблять наше життя радісним та продовжують його. Це й спогади свого дитинства:

Уйдет в синий край рассвета,
Где долгая память детства,
Как смуглый от солнца мальчишка,
Смеясь, бежит по траве...
Там людям не целят в спину,

Там Правда для всех едина,
Там если враг, то открытый,
А если друг, то навек.

Владислав Крапивин

Отже, діти (їхня «метушня», безпосередність, спілкування з ними) є одним із важливих стрижнів життя кожної людини, незалежно від волі та бажання суб'єкта.

Другим (а можливо, і першим) кістяком нашого буття є п р и р о д а, її вплив на чутливі подразники організму, вплив повсякденний, щогодинний, щохвилинний, щосекундний, щомиттєвий... Наше сприйняття «природи» визначає усвідомлюване чи ні наше Я. А відтак: поведінку, реакцію на подразники навколишнього світу, «колір» сприйняття «чужого», рівень випромінюваних сонячних променів, тепла..., чи опадів граду, бризки калюж... Можна стверджувати про дію такої математичної закономірності: різноманітність впливу природних факторів на організм людини, на її фізичний, розумовий і психологічний стан залежить від уміння сприйняття та тривалості дії таких чинників. Є прямо пропорційна залежність часу спілкування людини з природою з її позитивною чи негативною поведінкою. Тому й зрозуміло, що добро підтримує та розвиває природу, зло — пригнічує та нищить її.

Третьою «лозинкою» життя є творчість особистості. Творчість — це не тільки мистецтво і наукові пошуки в сьогодишньому розумінні. Творчість — це любов до праці, намагання зробити щось якнайкраще, що приносить відчуття насолоди в собі і оточуючих...

Чимало є критеріїв основ життя. Але я вважаю основними три: природа, діти, творчість.

Цей висновок я навів з метою визначення пріоритетів у житті кожною людиною. Роздуми щодо життя — найбільш різноманітна та необмежена за кількістю категорія «філософствування». Ось тільки невеликі фрагменти з «великих».

А. Шопенгауер: «От ночи бессознательности пробудившись к жизни, воля видит себя индивидуумом в каком-то бесконечном и безграничном мире, среди бесчисленных индивидуумов, которые все к чему-то стремятся, страдают, блуждают; и как бы испуганная тяжелым сновидением, спешит она назад к прежней бессознательности. Но пока она вернется к ней, ее желания беспредельны, ее притязания неисчерпаемы, и каждое удовлетворенное желание рождает новое. Нет в мире такого удовлетворения, которое могло бы утешить ее порывы, положить конец ее вожделениям, и заполнить бездонную пропасть ее сердца. И при этом обратите внимание на то, в чем обыкновенно состоит для человека всякое удовлетворение: по большей части, это не что иное, как скудное поддержание самой жизни его, которую необходимо с неустанным трудом и вечной заботой каждый день отвоевывать в борьбе с нуждой, а в перспективе виднеется смерть. Все в жизни говорит нам,

что человеку суждено познать в земном счастье нечто обманчивое, простую иллюзию. Для этого глубоко в сущности вещей лежат задатки. И оттого жизнь большинства людей печальна и кратковременна. Сравнительно счастливые люди по большей части счастливы только на вид, или же они, подобно людям долговечным, представляют редкое исключение, для которого природа должна была оставить возможность, как некую приманку. Жизнь рисуется нам как непрерывный обман, и в малом, и в великом. Если она дает обещания, она их не сдерживает, или сдерживает только для того, чтобы показать, как мало желательно было желанное. Так обманывает нас то надежда, то ее исполнение. Если жизнь что-нибудь дает, то лишь для того, чтобы отнять. Очарование дали показывает нам райские красоты, но они исчезают, подобно оптической иллюзии, когда мы поддаемся их соблазну. Счастье, таким образом, всегда лежит в будущем или же в прошлом, а настоящее подобно маленькому темному облаку, которое ветер гонит над озаренной солнцем равниной: перед ним и за ним все светло, только оно само постоянно отбрасывает от себя тень. Настоящее поэтому никогда не удовлетворяет нас, а будущее ненадежно, прошедшее невозвратно. Жизнь с ее ежечасными, ежедневными, еженедельными и ежегодными, маленькими, большими невзгодами, с ее обманутыми надеждами, с ее неудачами и разочарованиями — эта жизнь носит на себе такой явный отпечаток неминуемого страдания, что трудно понять, как можно не видеть, как можно поверить, будто жизнь существует для того, чтобы с благодарностью наслаждаться ею, как можно поверить, будто человек существует для того, чтобы быть счастливым. Нет, это непрерывное очарование и разочарование, как и весь характер жизни вообще, по-видимому, скорее рассчитаны и предназначены только на то, чтобы пробудить в нас убеждение, что нет ничего на свете достойного наших стремлений, борьбы и желаний, что все блага ничтожны, что мир оказывается полным банкротом и жизнь — такое предприятие, которое не окупает своих издержек; и это должно отвратить нашу волю от жизни...».

Розуміння життя в кожній людині своє. І воно — це розуміння — залежить від багатьох факторів: стану здоров'я, віку, виховання, освіти, сімейних обставин..., навіть погоди.

Зверніть увагу, як на життя дивиться сучасний поет-пісняр Степан Галябарда:

Як всі ми хочемо жити після смерті
На покуті, у віршах, орденах.
То перед батька в пекло лізем вперто,
То йдемо вгору спритно у чинах.

То зліва в ногу йдем — і ми вже ліві.
То звернем вправо — і вже праві є.
І кожному безсмертним стать кортіло б,
Вінець Ісуса жити не дає.

Один одного ми готові стерти,
Щоб лиш закам'яніть в сльозі століть...
Нащо вам, люди, слава після смерті,
Ви за життя по-людські проживіть.

А ось деякі міркування щодо життя Фрідріха Ніцше:

«...Я сделал одно наблюдение, в истинности которого я убеждаюсь снова и снова, как бы я не противился этому — я просто не желаю этому верить, — хотя это столь очевидно, что становится чуть ли не осязаемым: у большинства людей отсутствует интеллектуальная совесть. Нередко мне казалось, что всякий, кто жаждет найти ее, просто бродит по многолюдному огромному городу в полном одиночестве, будто вокруг простирается пустыня. Всяк смотрит на тебя отчужденно и продолжает заниматься своими весами, при помощи которых он определяет, что хорошо, что плохо, и не запыляется краской стыда тот, кому ты укажешь — ваши весы неисправны, и никто не возмутится: быть может, над тобой только посмеются. Я хочу сказать: для большинства нет ничего унижительного в том, чтобы просто верить во что-нибудь и жить сообразно этому, не задумываясь особо об исходных причинах, не взвешивая все за и против, не утруждая себя поиском каких бы то ни было аргументов, — и даже одаренные мужчины и самые благородные женщины относятся к этому «большинству». Что дает добросердечие, изысканность, гениальность, коли человек, наделенный этими добродетелями, смиряется с тем, что все чувства его притуплены, и в этой душевной дряхлости растворяются и вера, и разум его, если стремление к истине не становится внутренней, глубочайшей потребностью, насущной необходимостью — тем, что как раз и отличает человека высшего порядка от человека низкого! Нередко мне случается видеть, как набожные, благочестивые люди ненавидят разум, и я

радовался, видя эти проблески злой интеллектуальной совести. Но находится среди этой *regum concordia discors* (сочетание противоречивых вещей), всего этого чудесного неведения и многозначности бытия и не вопрошать, не трепетать от нестерпимого желания засыпать все и вся вопросами, даже не испытывать ненависть к тому, кто спрашивает, и, чего доброго, еще и слегка подтрунивать над ним — вот это мне кажется поистине унижительным и достойным презрения, и пытаюсь найти хоть в ком-нибудь сходное чувство — и, может быть, эта сумасбродная затея, но я убежден — что-то подсказывает мне, — в каждом человеке живет подобное чувство, если он человек. Быть может, я несправедлив, но такое мое твердое убеждение!..».

Тепер наведу переконання нашого (українського) великого «вихователя» В. О. Сухомлинського, яке мені подобається:

«У світі є не тільки потрібне, корисне, а й красиве. З того часу, коли людина стала людиною, з тієї миті, коли вона задивилася на квітку і вечірню зорю, вона стала вдивлятися в саму себе. Людина осягла красу.

Краса — це глибоко людське! Краса існує незалежно від нашої свідомості й волі, але вона відкривається людиною і осягається нею, живе в її душі, — не було б нашої свідомості — не було б і краси... Краса — це радість нашого життя. Людина стала Людиною тому, що побачила глибину блакитного неба, мерехтіння зірок, рожевий розлив вечірньої зорі, прозорий серпанок степових просторів, червоний захід сонця перед вітряним днем, тремтіння марева над горизонтом, сині тіні в заметах березневого снігу, журавлину зграю в голубому небі (а не зграю в парламенті! — Юля. — І. С.), відображення сонця в міріадах крапель вранішньої роси, сирі нитки дощу в похмурий день (а мені вони вважаються не сірими, а кришталевими — І. С.), фіолетову хмарку на кущі бузку, ніжну стеблину й блакитний дзвоник проліска — побачила і, здивована, пішла по землі, творячи нову красу. Спинися і ти в подиві перед красою — і в твоєму серці розквітне благородство. Перед людиною відкрилася радість життя тому, що вона почула шепіт листя і сюрчання коника, дзюрчання весняного струмка і переливи срібних дзвіночків жайворонка в гарячому літньому небі, шерхіт сніжинок і стогін завірюхи, лагідне хлюпотіння хвилі і урочисту тишу ночі, почула і, затамувавши подих, слухає сотні і тисячі років чудову музику життя. Умій і ти слухати цю музику. Дорожи красою, бережи її...».

Незважаючи на чудові слова Василя Сухомлинського про чари природи, я розумію, що слова не можуть повною мірою висловити ті відчуття затишку й чарівності, які навіює на нас краса природи. Вона є незамінною оздоровницею нашого фізичного і психічного стану.

В ЧОМУ ПОЛЯГАЄ ЦІЛА МУДРІСТЬ ЖИТТЯ? — Запитує Андрей Шептицький (1900 р., Пастирське послання Єпископа Андрея до духовенства та вірних Станиславівської єпархії). І відповідає: — ...Великим ділом Божої премудрості, що його Ісус Христос мав доконати на цьому світі, було відновити Божественною Своєю силою цілий зіпсований і зі старости підупалий світ.

Спаситель мав, як каже св[ятий] Павло, «возгавити всячески, іже на небе й іже на землі». Отже, мав влити в ціле людство нову силу і нове життє. Мав передусім уздоровити ті його недуги, в які воно попало через гріх перших родичів, всіх з роду «синів гніву» повернути до Божої ласки — людей знеможених безнастанною неправдою, просвітити світлом істини, а тих що впали вже на дно беззаконня, піднести до чеснот християнського життя.

Своєю наукою обняв Він увесь людський рід. І то так всесторонньо, що не було й нема на світі такої справи чи такої інституції, якої би Він не хотів був перестроїти, утверджуючи те, що добре, а усуваючи все те, що зле».

Про вічність життя, про його незліченну різноманітність, про багатовекторний характер прояву життя, про «своє» уявлення змісту життя кожною людиною, свідчать наведені вислови декількох людей (із багатьох мільярдів) — талановитих, різного віку, різної епохи їх життя, різної освіченості, різного сімейного укладу... Але для всіх них характерне прагнення до добра, створення комфортних умов життя для людини, мінімізація дії сил зла.

А також постійне устремління вперед:

Як він ішов!
Струменіла дорога,
Далеч у жадібні очі текла.
Не просто ступали —
Співали ноги,
І тиша музику берегла.
Як він ішов!

Зачарований світом,
Натхненно і мудро творив ходу —
Так нові планети грядуть на орбіти
З шаленою радістю на виду!
З шаленим щастям і сміхом гарячим,
З гімном вулканним без музики і слів!
Як він ішов!
І ніхто не бачив,
І ніхто від краси не зомлів.
В землю полускану втюпився кожен,
Очі в пилюці бездумно волік...
Раптом —
Шепіт поміж перехожих:
— Що там?
— Спіткнувся чоловік... —
Одні співчували йому убого,
Інші не втримались докорять:
— Треба дивитись ото під ноги,
Так можна голову потерять... —
Трохи в футбол пограли словами,
Обсмакували чужу біду.
А він знову йшов.
І дивився прямо.
І знову
Натхненно творив ходу!

*Василь Симоненко (1963 рік).
Присвята Ліні Костенко*

Мій тривалий життєвий шлях дає змогу стверджувати, що добро, людське тепло та доброзичливість переважає в наших людських стосунках. Можливо, «позитив» менше закарбовується в нашій «голові», аніж негатив. Якщо ми будемо аналізувати, систематизувати та підбивати підсумки земного існування, то кожен з нас переконається, що життя — чудова «штука».

Може, це й дрібниця, але вона є складовою життя багатьох людей. Складовою людського піднесення, а може, навіть і гідності. Думаю, що не одна людина з колективу Чортківського медичного коледжу писала ці слова, приємного для мене вірша, який вручив мені його директор

Любомир Білик і який надав активного та радісного життєвого поштовху багатьом людям:

Молодий і зовсім немолодий: Любомир Білик, Іван Сміян. Чому ми такі серйозні?

Ой попід гай зелененький (2 рази)
Ходить Сміян молоденький (2 р.)

Він на зорю поглядає, (2 р.)
Свою долю виглядає... (2 р.)

Його доля не у полі, (2 р.)
А у місті Тернополі. (2 р.)
Тут став ректором на славу, (2 р.)
Кадрами кріпив державу. (2 р.)
Ювілей святкує з нами, (2 р.)
Не старіє він роками. (2 р.)
Нехай так і далі буде, (2 р.)
Хай шанують його люди. (2 р.)
З ювілеєм Вас віншуєм, (2 р.)
Цей топірець Вам даруєм. (2 р.)
Оберегом хай Вам служить, 92 р.)
Так як Довбуш, хай не тужить. (2 р.)
Бо кохання поруч з Вами, (2 р.)
Ще не в'яне із роками. (2 р.)
Зичим щастя і здоров'я! (2 р.)
Проживіть сто літ з любов'ю! (2 р.)

Систематично на мене впливають різноманітні подразники, які активізують все нові й нові кольори веселки мого організму.

Ось ще один «подразник» — від мого «однокашника» по Харківському медичному інституту:

Високочтимий мій друже!

В десятій книзі (у моїй «Треба всюди, добрі люди, приятеля мати» — І. С.), як духовний біль, іде мова про «національну ідею», до якої ще ніхто в верхах не дійшов. Бо початок виховання нації починається не з 12, 20 та 50 тис. грн., а з ікон на покутті: Сварога, Дажбога, Христа, Ярослава Мудрого, Тараса, Лесі — наших Богів! Згоден, і Бориса Олійника теж. А не те — листаю книгу групи авторів (восьмеро!) під командою Скляренко В. М. — «Пятьсот знаменитых людей планеты» — і на «Ш» не знаходжу Шевченка Тараса, але є Шварценегер і Шумахер??!

І особливо боляче — книга видана в Харкові, де в центрі міста красується унікальна скульптура групи авторських персонажів на чолі з Великим Тарасом (скульптор Манізер). А поруч на вулиці

Раднаркомівській в художньому музеї зібрані щонайкрасивіші акварелі великого поета-художника.

Хіба не наруга над національною ідеєю? (Залишається вивісити портрети в дитячих садочках героїв на «Ш» і їм подібних для виховання «ідеєю»).

Захоплення генієм Тараса від «науки» у дяка П. Рубана до Академії мистецтв у Петербурзі ще треба пошукати серед сьогоднішніх видань, бо його прозорливі «думи» були малоприємні як царю, так і нинішнім можновладцям — «правда», як вона очі коле.

Припустимо: реальне поєднання «Кобзаря» і «Мальовничої України» могло б стати нашою шопеніаною? — над цим тільки треба з розумом попрацювати — на фоні увертюри до «Тараса Бульби» Лисенко М. В.

А чого варта пропозиція партайгеноссе Симоненко причислити до видатних українців Леніна, який навіть не був в Україні.

З моєї точки зору глобальна катастрофа прогресуючої з початку ХХ ст. Росії (і України вкупі) відбулася з вини Романова і Ульянова. Один вже не зміг управляти. А другий «не той дорогою пошел» — все! Наслідок — наше сьогодення.

Без душевного щему не можна сприймати «Осанну» і «Реквієм» МАМІ на Ви!

Р. S. Випадок зі студентом на вокзалі нагадав мені Одеський художній музей, де на першому поверсі є скульптура з білого мармуру «Христос і грішниця» автора Едуарда Б. В. (1860–1924) і називається «Оставь ее».

Десятою ти влучив у десятку. Чекаю наступних. Твій кладезь невичерпний.

Обнімаю

підпис

М. Пшеничний

І, навпаки, мої спогади і роздуми є неабиякими подразниками для інших, особливо близьких мені людей. Дивіться, як Микола Михайлович «бурхливо» відреагував на мої «думи» у свої 75 років. І я радий, що такі емоційні життєві прояви були, є і будуть. Що вони (прояви) відверті, справедливі, щирі... Чого нам не вистачає все життя.

Як нам важко бути «не под седлом и без узды»:

БЕГ ИНОХОДЦА

Я скачу, но я скачу иначе, —
По камням, по лужам, по росе.
Бег мой назван иноходью — значит:
По-другому, то есть — не как все.

Мне набили раны на спине,
Я дрожу боками у воды.
Я согласен бегать в табуне —
Но не под седлом и без узды.

Мне сегодня предстоит бороться, —
Скачки! — я сегодня фаворит.
Знаю, ставят все на иноходца, —
Но не я — жокей на мне хрипит!

Он вонзает шпоры в ребра мне,
Зубоскалят первые ряды...
Я согласен бегать в табуне —
Но не под седлом и без узды!

Нет, не будут золотыми горы —
Я последним цель пересеку:
Я ему припомню эти шпоры —
Засбою, отстану на скаку!..

Колокол! Жокей мой «на коне» —
Он смеется в предвкушении мзды.
Ох, как я бы бегал в табуне, —
Но не под седлом и без узды!

Что со мной, что делаю, как смею, —
Потакаю своему врагу!
Я собою просто не владею —
Я прийти не первым не могу!

Что же делать? Остается мне —
Вышвырнуть жокея моего
И бежать, как будто в табуне, —
Под седлом, в узде, но — без него!

Я пришел, а он в хвосте плетется —
По камням, по лужам, по росе...

Я впервые не был иноходцем —
Я стремился выиграть, как все!

Владимир Высоцкий

Думки Миколи Михайловича свідчать про те, що «Et nimirum heac est divina sapiencia, et perseptas penitus et petractatas res humanas habere, nihil admirari, cum assiderit, nihil, antequat eventerit, non evenire posse arbitrary [І в цьому, безумовно, та вища і божественна мудрість — глибоко зрозуміти і вивчити справи людські, не дивуватися нічому, що трапилось, і нічого не вважати неможливим до того, як воно відбудеться]» (Цицерон).

Те, про що пише у своєму листі М. М., писала й Ленка Ленсон ще 15 січня цього року в газеті «Post Поступ»:

«Землі — народам, Україну — українцям». Вітчизняні шоу варто дивитися завжди. Враження, що крутиш в руках «яйко-сподівайко»: ніколи не знаєш, що тебе чекає. Загальноукраїнський проект «Великі українці» приніс багато приємних сюрпризів. Оскільки брати в ньому участь могли всі без винятку мешканці України, то феєрверк даунізму своїми масштабами вразив. До пропозицій на статус «най-най» було запропоновано і Льва Троцького, і Ярему Вишневецького, і Микиту Хрущова. Досі шкодую, що не запропонувала до великих українців «Брітні Спірс — а чого, Голда Меєр у списках стрічається. Зрештою, і Верка Сердючка підійшла б на звання «найбільшого українського гермафродита».

Та коли на арену випустили Петра Симоненка, зблякли і Хрущов, і Щорс. Присутні, звісно, чекали від лідера КП оригінальності, але Симоненко переплюнув усіх. Алілуя, нарешті Україна дізналася, що її нацгерой — це Ленін! Говорячи про великі діла Володі Ульянову на користь майбутньої суверенної України, Симоненко посміхався з кровожерністю вампіра і клацав зубами. Присутні в студії не знали, чи ридати, чи сміятися.

«Камедіклабівець» Володимир Зеленський, котрого нині як наплювано по всіх усядах і кутках і котрий претендував на звання великого знавця історії України (добре, хоч не на звання великого українця), пирхав у кулачок. Ведучий Савік Шустер почав трохи косити на одне око, а половина населення України у конвульсіях розповзалася перед екранами. Воістину, почуття гумору у заслуженого комунара

неперевершене. Таке хіба що у Вітренко є. Та поки що, на щастя, її думка суспільству невідома».

Отже, випадковість більше закономірність, ніж навпаки. Хто б міг подумати, що таке (той же автор і в тій же газеті)

М'ЯКЕ СЕРЦЕ ПРЕЗИДЕНТА

Турбота Віктора Ющенка про знедолених не має меж. А надто меж логічних. Не встигла заглухнути справа про розкрадання з бюджету при створенні комплексу «Мистецький арсенал», що є під патронатом Ющенка, ще не побачили до пуття світ його «Лікарня майбутнього», а Віктор Андрійович уже взявся до дітей-сиріт. Днями було оприлюднено його указ про створення Національної ради благодійного фонду «Зігрій любов'ю дитину». Нарada виконуватиме при Президентові консультативно-дорадчу функцію.

Зайве казати, що подібних фондів вже стільки, що діти України мали б почуватися на сьомому небі від такої турботи. Аж ні — Ющенкові забаглося ще один, і щоб неодмінно президентський! Віктор Андрійович особисто вирішив переконатися в тому, що його побивання за сиротами поділяють українські можновладці. І влаштував закритий фуршет, де власноруч збирав кошти на благе діло з Рената Ахметова, Віктора Пінчука, Сергія Тігіпко та іже з ними. Чи користувався при цьому паяльником, історія мовчить.

Але нехай уже з грошима. Апогеем історії з сирітками стало те, що головою ради з питань благодійництва Президент призначив свою дочку Віталіну. Країна завмерла у зачудуванні. Віталіна Ющенко, котра з натугою вчилася в інституті міжнародних відносин і не має іншого досвіду роботи, окрім як домогосподаркою, тепер опікуватиметься мільйонами дітей інвалідів?!

Воно б і нічого, та страх бере — що як не сьогодні-завтра Віктор Федорович призначить свою дружину головою санепідемстанції для масового вилучення з ринків «наколотих» помаранчів?..».

Прояви життя надзвичайно різноманітні. Вони не проявляються «під копірку». Їх кількість незліченна.

А я все пишу, пишу... Переважно про себе. Адже це ж мої спогади і роздуми. Адже цим я виражаю своє сприйняття довкілля, сприйняття

«світу»... А також сприйняття мого «світу» іншими. Ось, наприклад, Ольгою Барною, доктором медичних наук, нашою випускницею:

ВІД МИСТЕЦТВА ЛІКУВАННЯ ДО МИСТЕЦТВА ЖИТТЯ

Глибока філософія життя розкривається у 10 автобіографічних книгах-спогадах Івана Семеновича Сміяна, де підсумовується великий життєвий досвід ученого, лікаря, педагога і просто людини, а погляди на професійні, етичні, моральні аспекти буття переплітаються з біографічними віхами власного життєвого шляху.

Кожна з книг («Від книги до книги», «Від крісла до крісла», «Думи мої, думи мої...», «Господи, помилуй і спаси», «Парад академій, університетів...», «Сонце сходить і заходить», «Що нам прийдешнє готує», «Треба всюди, добрі люди, приятеля мати», «З журбою радість обнялась», «На все Ти, Боже, дав пораду...») є своєрідною одиссеєю життя, зігріта теплотою серця та глибиною душі, а тому є надзвичайно цінним джерелом для молодих лікарів.

На думку автора, виходячи з його власного практичного досвіду, одним з рецептів досягнення життєвого задоволення є праця, «та не просто праця, а праця з насолодою, яка вимагає творчого підходу, — стаття, підручник, борщ, наведення порядку в речах». До творчого підходу у житті, в медицині закликає автор молодих лікарів — адже до них звернено слова професора Сміяна. Вчитель, Лікар, Людина — він багато працював для медичної освіти, проте тепер робить ще більше, прагнучи поділитись зернами життєвої мудрості, зібраної впродовж свого життєвого шляху.

Зі сторінок книг ми бачимо, як формуються особистості. Виходець із простої селянської родини, після закінчення Харківського медичного інституту, активної роботи в галузі дитячої курортології, гастроентерології, нефрології Іван Семенович очолив спершу кафедру педіатрії Тернопільського медичного інституту, а згодом і весь колектив, працюючи понад 17 років на посаді ректора. Від мистецтва навчання, лікування до мистецтва життя — такий творчий життєвий шлях видатної особистості, корифея педіатричної науки Івана Семеновича Сміяна. Роздумуючи над цим, згадуєш слова Василя Симоненка:

З сім'ї селянської, до грубості простої,
В життя дороги стелються мені...

Я хочу пити сонячні настої,
Пізнати до краю радощі земні!
І на стежках, порослих будяками,
Що обминали зморені діди,
Я залишу мужицькими ногами
Хай не глибокі, та чіткі сліди.

Журнал «Мистецтво лікування», 2008, № 2

Ай да Оля! Уважила старого. Дійсно, все в житті від мистецтва... У її житті також. Вона відмінниця навчання в нашому вузі, вона активний учасник наукового студентського товариства, вона кандидат медичних наук, вона доктор медичних наук, вона...

Коли трапилася нагода Олі Барні «перебратися» до Києва (її запросив до себе в докторантуру професор Нетяженко), вона запитала мене, чи варто це робити. Я відповів: «Так!» (зі знаком оклику). Київська її кар'єра склалася вдало. І подальшого тобі, Олю, успіху!

На параді крокують: у передніх рядах відмінники навчання — у другому ряду перша зліва Оля Барна; у третьому ряду перший зліва — ректор з квітами, тобто я. І всі знайомі обличчя. І всі у згоді з весною.

Весь зміст моєї книги свідчить про необмеженість життєвих людських проявів як індивідуального, так і суспільного характеру. Їм немає ні початку, ні кінця в кожній людині.

Той, хто каже, що в нього життя одноманітне, «сіре», нецікаве — у того сіркові пробки у вухах (промий їх!), очі заплуючені (розплющ їх!), відчуття краси оточуючого світу пригнічено (зроби 10 глибоких вдихів свіжого раннього повітря!), запах однорідний («прочисти» носові ходи), смак гірчить завжди (лікуй печінку!)...

Щоправда, є

СРЕДСТВО ПРОТИВ ПЕССИМИЗМА

Ничто не вкусно, говоришь?
Клянешь талант своей стряпухи?
В твоей похлебке вечно мухи?
Ты в нужник, чуть поев, спешишь?
Послушай, друг мой! Коли так,
Во что я, правда, верю слабо, —
Зажмурь глаза и слопай жабу,
Да пожирней, чтоб самый смак!

Фридрих Ницше

А нам необхідно урізноманітнювати засоби проти песимізму. Навіть тоді, коли прочитаємо статтю талановитого журналіста Миколи Шпаковатого «Дзеркало тижня» 5 липня 2008), декілька абзаців з якої я наведу.

ТРИСУТТЯ, АБО НОСТАЛЬГІЯ ЗА МАЙДАНОМ

До написання цих нотаток мене спонукали слова найвищого посадовця однієї з азійських держав, який у радянські часи навчався в Україні. У вузькому колі він сказав: «Таку країну... профукали». Останнє дієслово, звісно, евфемізм, хоча переконаний, що більшість українців визнають ці слова влучними. Принаймні ніхто з моїх однокурсників, випускників Київського державного університету ім. Т. Шевченка, які зібралися на щорічну зустріч, не заперечив квінтесенції такого визначення. Образливо, прикро і за себе, і за державу, але справедливо.

Бо ж справді: прибалтійські республіки, європейські країни колишнього соцтабору, які за своїм ресурсним, економічним і людським потенціалом поступалися Україні, сьогодні попереду. Візьмемо, приміром, Польщу. Двадцять років тому її ВВП був удвічі менший ніж український, нині — вдвічі більший. Ще важливіше те, що ці держави, зробивши рішучий вибір на користь європейської цивілізації з її демократичними пріоритетами й високими економічними та гуманітарними стандартами життя громадян, швидко вмонтувалися в нові інституціональні структури, що є гарантією їхньої стабільності та подальшого розвитку.

Чому ж ми досі перебуваємо на цивілізаційному розпутьті? Чому досі живемо в несправедливій країні, де *absurdum* переважає над логікою здорового глузду: де, за виразом Р.-М. Рильке, «говорять маски, а лиця мовчать»; де брутальна політика оборудок і ошуканства півсотні космополітичних родин-кланів відібрала у півсотні мільйонів українців матеріальні надбання кількох століть; де панує класична тимократія, за якої громадяни з великим статком мають політичні переваги? Чому мертвотний тягар минулого й досі тримає за горло все суспільство? Чому весь державний апарат є носієм найглибшої корупції? Чому «крамарський інтерес» став домінуючим у суспільстві й мов ракова пухлина, заповнює увесь «дихальний простір», а слова мораль, людяність, «гуманізм» викликають лише іронічну посмішку...

Незвичайна мудрість пристосування і виживання українців у «невиживальних» умовах гідна подиву. Скільки націй було розсіяні і асимільовані іншими народами! Українство виявилось такою «невиліковною» хворобою, проти якої всі ліки безсилі.

Ще понад дві тисячі років тому Платон у трактаті «Держава» зазначив: «Коли до влади приходять люди вбогі і спрагли особистого благополуччя, коли вони одержують доступ до загального добра, метикуючи, як би урвати звідти ласий шматочок для себе, тоді не може бути й мови про добрий державний устрій, тоді влада стає предметом чвар»...

...Отже, вимальовується українське президентське трисуття: Кравчук, Кучма, Ющенко. Їх три, один — діючий, але внутрішня суть і логіка їхнього президентства однакова, тож і люди їх шанують так само...

...Десять кучмівських років і п'ять ющенківських дуже дорого коштують Україні й народові. Почне і збудує нову, нашу, Україну вже хтось інший. Можливо.

Зовсім немало є серед нас тих, хто працює на Україну, на її імідж, на користь українського народу. І така праця є основним чинником проти песимізму.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

ГОСТРІ КИШКОВІ ІНФЕКЦІЇ У ДІТЕЙ

Чернишова Л.І., Самарін Д.В., Крамарев С.О.

Рекомендовано Центральним методичним кабінетом з вищої медичної освіти МОЗ України як навчальний посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації та лікарів-інтернів

*Вельми цінно! Дякую Семіковичу
за знайомство з книгою.
6.09.04 р. Чернишова*

Київ 2006

Ця, така потрібна, книга готувалася, друкувалася, розповсюджувалася не завдяки державним інституціям, а, навпаки, усупереч їм і власним коштом авторів.

Серед авторів цієї праці я найбільш близько знайомий з Людмилою Іванівною, її татом, визначним кардіологом України, та за науковою літературою з її дідусем, також знаним педіатром в Україні та за її межами. Людмила Іванівна педіатр у третьому поколінні. Явище — рідкісне.

Людмилі Іванівні, завідувачці кафедри дитячих інфекційних хвороб з курсом дитячої імунології, республіканському дитячому імунологу,

доктору медичних наук, професорові, я завжди симпатизував як жінці, глибоко поважав і поважаю її як лікаря, науковця, педагога. Вона воістину є представником сильної статі. Все встигає, на все в неї вистачає часу, вона завжди привітлива та доброзичлива.

Коли моя книжка вийде друком, мені вже буде 80. Вісімдесят років. А тому:

До свиданья, друг мой, до свиданья.
Милый мой, ты у меня в груди.
Предназначенное расставанье
Обещает встречу впереди.

До свиданья, друг мой, без руки, без слова,
Не грусти и не печаль бровей, —
В этой жизни умирать не ново,
Но и жить, конечно, не новей.

Сергей Есенин

Або. Полтавчани. Багаторічний завідувач кафедри педіатрії, а тепер професор цієї кафедри, Микола Миколайович Пеший. Постійно в праці. Постійно в пошуках нових форм підвищення фахових здібностей лікаря, у пошуках кращих методів попередження і лікування наших дітей.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«УКРАЇНЬСЬКА МЕДИЧНА СТОМАТОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА ГОСПІТАЛЬНОЇ ПЕДІАТРІЇ ТА ДІТЯЧИХ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ

Т.О. КРЮЧКО, М.М. ПЕШІЙ, С.М. ТАНЯНСЬКА

ДИТЯЧА КАРДІОЛОГІЯ (ЧАСТИНА II)

Навчальний посібник призначено для студентів вищих медичних
навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, лікарів-інтернів,
слухачів факультетів підвищення кваліфікації,
кардіологів-терапевтичних клінік та сімейних лікарів

*Величаво
Івану Семіонів
3 жовтесю
1999
29/12-2007*

Полтава – 2007 р.

Цю книгу він написав разом зі своєї молодою, енергійною наступницею по кафедрі Т. О. Крючко та колегою С. М. Танянською. З Тетяною Олександрівною я познайомився вперше цього року (2008) на конференції в Тернополі. Враження — чудове. Педіатрія — це її тато і мама. Педіатрія — це невід’ємна її частка. Таке моє враження.

«— Что необычного в этом человеке? — спросил посетитель. — Он лишь потчует солянкой из разных историй, поговорок да изречений других Мастеров.

Ученица засмеялась. И рассказала, что когда-то у нее была повариха, которая готовила самую вкусную солянку в мире.

— Как ты умудряешься готовить такое лакомство? Ты должна открыть мне секрет.

Лицо поварихи просияло от гордости:

— Ну... ничего особенного, мадам, так скажу я вам: значимо не то, сколько я бросаю туда мяса, перца и лука, а то, что я сама бросаюсь в эту солянку — вот тогда она становится такой вкуснющей» (Етоні де Мелло).

Ось та суть, яка притаманна кожному педіатру. Без «душі» не може бути педіатра.

Я наведу останній абзац зі статті «Я боюся боятися...». «Найцікавіші запитання-відповіді з прес-конференції Ігоря Криля» (голова партії ЄЦ — І. С.) з газети «RIA плюс» від 16 липня 2008 року: «Академік Леонід Розенфельд, вийшовши на трибуну, поспішив пояснити, чому він вступив у партію (ЄЦ — І. С.). Виявляється, саме Секретаріат зайнявся проблемою трамадолу, а якщо Секретаріат готовий займатися ще й приведенням лікарень до ладу і впорядкуванням фармацевтичного ринку, то пан Розенфельд готовий всіляко цьому сприяти».

Я навів зміст виступу академіка АМН України, аби показати, що педіатр на такі «великі» звершення ніколи не спромігся б. У педіатра зовсім інше в голові. На сьогодні мені не відомий жоден педіатр в Україні, який би вступив у «калюжу» політики. І сподіваюсь, що таких спокус з боку моїх колег не буде. Вони керуються любов'ю до свого фаху, любов'ю до діток, діток завжди «своїх». Вони немов пам'ятають:

«В одной из проповедей 1890 года пастор Энри Дрюммонд так говорил о последней встрече с Создателем: «В тот момент для человека главным будет не вопрос: «Как я жил?» Главным будет вопрос: «Как я любил?» Окончательным мерилем нашего успеха на пути спасения будет любовь. Что сделали, во что верили, чего добились — все это не будет приниматься во внимание.

Не за это Бог взыщет с нас, а за то, как мы любили ближнего своего.

О наших заблуждениях даже не будет помянуто. Нас будут судить за добро, которого мы не совершили. Ибо запретить Любовь внутри себя — значит идти против Святого Духа. Это значит также, что мы никогда Его не знали, что Его любовь к нам была напрасной.

Мирская слава проходит, и не она придает истинное измерение нашей жизни, но совершаемый выбор: следовать нашей личной легенде, верить в несбыточные мечты и бороться за них. Мы все — главные персонажи. Часто более прочный след в жизни оставляют безымянные герои.

В одной японской легенде рассказывается о монахе, который, восхитившись красотой китайской книги «Тао-Те-Кинг», решил собрать

средства на ее перевод и издание на родном языке. Он потратил на это десять лет.

Между тем его страну постигла эпидемия чумы, и монах отдал все собранные деньги на помощь страждущим. Когда чума миновала, он возобновил сбор денег на издание книги. Прошло еще десять лет, и, в это время как книга уже готовилась к печати, случилось новое бедствие: цунами разрушило сотни домов на побережье.

Монах снова потратил деньги: на строительство новых жилищ для тех, кто лишился всего. Еще десять лет собирал он деньги, и тогда наконец японцы смогли прочесть книгу «Тао-Те-Кинг».

Мудрые люди считают, что на самом деле этот монах издал книгу трижды: дважды — невидимо и один раз — напечатав ее. Он поверил в несбыточную мечту, перенес тяжкие испытания, не потерял веры в достижимость поставленной цели и при этом не утратил чуткости к ближнему. Да будет так с каждым из нас: порой незримые книги, рожденные нашим добрым отношением к ближнему, не менее значительны, чем те, которые мы храним в своих библиотеках» (із книги «Подобно реке...» Пауло Коельо).

Ось так я дивлюсь на сутність людини-педіатра. А ось так дивиться на мене, педіатра і людину, заслужений журналіст України Тетяна Василівна Савків:

НЕ ЮВІЛЕЙНІ — ПРОСТО СВЯТКОВІ РЯДКИ І. С. СМІЯНУ

Про це можна написати казку,
Або дивно повість чи й роман:
Як з сільського хлопчика Івасика
вирослав учений муж Іван...

Як стежки промінилися весело,
Як тримали небо ясени,
Як того Івасика-Телесика
Гуси на крилята узяли.

Як вони летіли попри сонце,
Віддалік, щоб крил не обпекти...
Хтось, можливо, усміхнеться: «Сон це!»
Ні, така дорога до мети.

Мусиш підніматись разом з нею,
Раз відтяти, а сім разів відміряти.
Той політ між небом і землею,
Як життя — між дійсністю і мрією.

Ніби й літ злетіло небагато,
А вже скроні білі мов обрус...
Вже давно той хлопчик сам став татом,
І не від учора він дідусь.

Ті стежки дитячі переквітлі,
Мов пахучі вишні великодні,
Але серце їх не згасне світло
зігріває тихо до сьогодні.

На столі чекають чисті аркуші —
наче дні іще не пережиті;
загадкові, не вчорашні-завтрашні,
найгіркіші й найсолодші миті.

Нащо їм фальшива позолота
Чи коштовних рам холодних блиск,
Коли є родина і робота,
Коли Бог дає здоров'я й хист.
Коли серце досі, наче пташка,
Проситься і проситься в політ.
Ось таке життя — щаслива казка.
Дай їй Боже, ще багато літ!

Січень 2003. м. Тернопіль.

Тетяна Савків — надзвичайно талановитий журналіст. З моєї точки зору, її висока працездатність, конкретність, влучність, глибоке розуміння стану суспільства, людини, особливе вболівання за долю України сприяли тому, що авторитет, висока потреба в газетах, де була провідною авторкою Тетяна Василівна і, де були її провідні статті, зростали рік-у-рік.

Мені хотілося б, Тетяно Василівно, заспівати Вам пісню, яку Степан Галябарда присвятив Аллі Кудлай:

Я ДЛЯ ТЕБЕ, Вкраїно, віддам своє серце і душу,
Я тобі заспіваю про все, що печалить й болить.

Я з тобою лише в цьому світі повік бути мушу,
Лиш у церкві твоїй моя совість, як свічка, згорить.

Хтось шукає собі в світі легшого хліба і долі
І глузує із мене, що боса, мовляв, і пісна,
І що більше у мене лиш мрій нездійснених і болю,
І боргів незаплатних, і більше сльози, ніж вина.

Але хай собі, хай, я любити себе їх не змушу,
Їх старий капелюх срібляки хай наповнюють вщерть.
Я роздати повинна по крапельці всю свою душу
Людям, птахам, садам, покотитися спраглим дощем.

А сьогодні я знову з тобою, свята моя сестро,
Йду до Бога, людей, на Голгофу щоденний мій путь.
Все було, як було. Все буде! Дайте ноту, маестро,
Нас чекають, нас знають, нас люблять, нам вірять, нас ждуть!

Як би ми не ставилися до журналістів, але, як правило, це талановиті і надзвичайно працездатні люди. Мабуть і тому: «Без вільного голосу ж у р н а л и с т и к и все молчить, и когда этот голос задушен, все государственные учреждения изолированы от народа и остаются без жизни, без авторитета, без престижа» (автор невідомий). Іноді достатньо прочитати тільки назву статті, щоб усе було вичерпно ясно. Ну, наприклад: «ВАКханалія: далі буде?» (Лідія Суржик, «ДТ», 5 липня 2008); «Слушая радио, смотря телевизор, читая газеты, так и хочется крикнуть: «ВСЕ НА БОРЬБУ С ПРАВИТЕЛЬСТВОМ ТИМОШЕНКО!» (Сергій Климовський, «Свобода», 14 липня 2008)...

І все-таки я співчуваю журналістам. У більшості (у більшості!) випадків вони пишуть не так, як про це думають і як бажають про це заявити, а «узгоджують» свою творчість з політикою ЗМІ, де вони працюють. У мене склалося враження, що журналіст — найбільш драматична професія: з одного боку, йому необхідно думати, як цього вимагає політика його видання, з іншого — кожен журналіст, як і будь-який інший фахівець (тільки в нього такі амбіції виражені гостріше), хоче мати своє обличчя, своє «Я». Ці два протилежні напрямки несумісні. Вони спричиняють надзвичайно велику нервову напруженість, призводять до стресових станів... Їхня праця має всі підстави для підвищення зарплатні за шкідливість!

Отже, свобода СЛОВА нам «тільки снилась». Попри публічні заяви щодо демократії, свободи Слова, на мою думку, її не було, немає і не буде... У будь-якому суспільстві. Цензура була, є і буде — у будь-якому суспільстві. У відкритій чи прихованій формі.

Я наведу тільки два напрямки «боротьби» зі свободою Слова: 1. «Корекція» надісланого матеріалу. Кращий варіант. Приклад цього — зміст статті Костянтина Писаренка, учасника війни в Афганістані, інваліда III групи, «ЩО, ОЖИЛА ЦЕНЗУРА?», яка надрукована в найбільш демократичній газеті «Літературна Україна» (24 липня 2008). Ось декілька рядків з неї:

«В «Літературній газеті» була надрукована стаття мого земляка Володимира Сіренка «Честь письменника», яка написана ще за часів СРСР, і не друкувалася ні тоді, ні навіть у незалежній Україні. І ось «Літературна Україна» нарешті наважилася...

...Яке ж було моє здивування, коли, придбавши часопис «Літературна Україна» за 19 червня 2008 р., у вищезазначеній статті я не помітив суттєвих, можна сказати, ключових моментів, на яких базуються всі роздуми поета. Вони кудись зeszли...

...Коли ж В. Сіренко прочитав свою статтю, то сказати, що поет обурився, буде занадто м'яко...

Панове! За останні вісімнадцять років світ дуже змінився, у тому числі й українські реалії. Але, читаючи «відредаговані» (читай кастровані) думки поета, думаю, що робив це редактор, перебуваючи в стані переляку, зіщулюючись та озираючись на тінь якогось владоможця. Бо чому раптом зeszли зі згаданої статті прізвища Остапа Вишні, Павла Тичини та Сосюри?..».

І ось думка (майже повністю) «останньої» інстанції, виконуючого обов'язки головного редактора «Літературної України» Михайла Сидоржевського (я так розумію, що він проходить період випробування):

«Лист Костянтина Писаренка ми опублікували повністю... щодо претензій, висловлених автором цього листа, то, зізнаємося (чого це більшість із нас пише не «Я», а «МИ»). Ми, Микола ІІ — І. С.), вони значною мірою справедливі. При підготовці матеріалу В. Сіренка до друку з його статті справді були вилучені окремі рядки, за що ми вибачаємося перед письменником. Однак ці скорочення були здійснені, виходячи з певних міркувань. У нашій недовгій історії, в тому числі історії літератури, було дуже багато цікавого і повчального, а таки й

ганебного. Почитайте хоча б підшивки «ЛУ» тих років... Проте, якщо ми зараз відкриємо шлюзи пам'яті і почнемо розгрібати минуле, то скажіть, будь ласка, пане Писаренко, де та межа (і хто її мати встановити?), на якій треба зупинитися? І чи можете ви собі уявити, що буде, коли ті «шлюзи» прорве, і бурхливий, отруйний, агресивний, озлоблений жовчний потік вихлюпнеться на сторінках нашої газети, перетворившись у огидне зведення рахунків? Бо ж, певно, не лише В. Сіренко захоче згадати окремі епізоди з минулого... І чи це принесе користь нашій літературі та й нашому суспільству загалом? Не впевнений (хрестись — І. С.). Хоча, можливо, хтось вважає інакше.

Зрештою, чи така вже велика честь виставляти напоказ свою чесність і принциповість, дорікаючи іншим за їхні колишні гріхи? Чи не краще і чесніше, замість того, щоб повертатися в минуле (яке в такому випадку нерідко мстить також і ініціаторам повернення), спробувати впоратися бодай з проблемами власного творчого самоствердження і самореалізації? Вже не кажу про те, що суспільство голодне на мудру думку стосовно того, що відбувається, і як усім нам жити далі? І хто, як не письменник, мав би про це говорити?..»

Кожен, хто прочитав цю статтю, впевнений, що Михайло Сидоржевський ось-ось втратить в. о. і буде головним редактором без цих аббревіатур. Такі люди потрібні завжди.

Бачите, які різні погляди на життя? Всі мої книги спогадів і роздумів побудовані на епізодах минувшини. Більше того, я стверджував і стверджую, що жодну добу не здатна людина прожити без спогадів, без минулого. Основою сьогодення і завтрашнього дня є минуле. Спогади і роздуми здатні перетворити неосяжність мрій у дійсність, незважаючи на те, що ці події відбувалися з тобою в минулому:

Нынче детство мне явилось.
приласкало на лету.
Свежим снегом я умылась,
постояла на ветру.
Надышалась,
нагляделась, —
ну какая красота!
Дня бессолнечного белость,
далее хвойная черта...

Снежно-снежно.
Тихо-тихо.
Звон в ушах — такая тишь.
В темных сенцах пахнет пихтой,
у порога — пара лыж.
Пара строганых дощечок,
самоделье детских рук.
Сколько вещей и не вещей
снов скитається вокруг...
Где таилося,
где хранилось?
Вдруг припомнил человек:
хлебным квасом пахнет силос,
спелой клюквой пахнет снег.

Вероника Тушинова

Цей вірш пише інша людина, а я наповнююсь відчуттям емоційного піднесення, ніби ці слова написані мною і про мене. Незважаючи на те, що я відчуваю ароматний запах свіжого сіна, тиху течію Ворскли...

Людино! Не берись виправляти сприйняття світу іншою людиною на свій лад! Ти береш таким чином великий гріх на свою душу. Як важко уникнути гріховності кожній людині, а головному редактору будь-якого ЗМІ — н е м о ж л и в о! Йтися може лише про глибину гріховності. І то правда, що крім головного редактора, є ще й господар. І, насамперед, йому служить не тільки редактор, а й увесь колектив. Адже він платить! Подібне стосується не лише ЗМІ, а й усіх нас. Або я погоджуюсь із господарем (який мені платить), або я мушу залишити роботу та шукати іншу... А мені хочеться їсти та пити кожного дня, у мене є сім'я... І до чого тут свобода слова, демократія?..

Ми навіть не знаємо,

СКІЛЬКИ ДУШ²

«Скільки, куме, в тілі душ?»
«Одна, я гадаю».
«Може, в тебе і одна,
А я так дві маю:

² Маємо.

Бо як руки на снігу
В мене заколіють,
Хукне тепла душа —
І руки тепліють.

А як страва на столі
Гарячая буде,
То вже друга, бач, душа,
Холодная, студить!»

Степан Руданський

Вище я навів один з варіантів цензури. Цензури, яка закладена генетично в кожному з нас. Я постійно цензурую свою думку, свої дії. Думаю, і ви також.. Але я «вчепився» до ЗМІ. До того «явища», з яким кожна людина стикається щодня і яке має неабиякий вплив на нас.

А далі я наведу другий варіант цензури, найбільш поширений. Я пишу, надсилаю свій рукопис у те чи інше видавництво. Чекаю, чекаю... і ні відповіді, ні привіту. Подібна ситуація офіційно обумовлена в кожному видавництві, і автор про це знає. Такий стан справ він оцінює правильно — відмова.

Наприклад. Декілька років тому я надсилаю в «мою» газету «Ваше здоров'я» дискусійну статтю «УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВНЗ НЕ МАЄ МЕЖ». Суть її — показати, що є ще чимало можливостей для покращення підготовки лікарів. Мета благородна. Та статтю не друкують і не пояснюють, з яких причин. Я не ображаюсь на редакцію. Розумію, що основним володарем цієї газети є МОЗ України. Підрозділ МОЗ, який відповідає за цей напрям роботи, вважає, що може бути тільки одна правильна думка щодо вдосконалення підготовки лікаря — це їхня, чиновницька, думка. А в рукописі статті вони побачили щось незвичне для себе. І... зась.

Цей найбільш розповсюджений варіант «цензури» чиновники державних установ «узріли» тільки в роки «незалежної» України, а тому їхні дії в цьому напрямку необхідно вважати, як їх ноу-хау. Суть його: ти пишеш, а тобі нічого не відповідають.

Підтвердження. На початку 90-х років минулого століття я (ректор) від імені вченої ради свого інституту надсилаю телеграми Президенту, голові Верховної Ради, прем'єр-міністрові, міністрові освіти, головам комітетів Верховної Ради з питань освіти і охорони здоров'я про

впровадження в життя державної політики знищення якісної та кількісної підготовки лікарів. Наслідок: жодної відповіді. Жодної! Ні усної, ні письмової. Тиша «гробова». Такий вибір держави залишився і до сьогодні день. Отже, менше писанини — більше здорових нервів.

Згодом, якщо до мене зверталися за порадою, чи писати у «верхи» з приводу якихось прохань, я завжди відповідав: «Ні. Послухаєте мене — збережете більше здоров'я (свого)». Частіше до мене з цього приводу не прислухались. І даремно.

Я навів лише два варіанти цензури (прояв «демократії»), а їх різновиди неосяжні. Вона є часткою нашого життя. Незалежно від того, критикуємо ми її чи ні.

Отже: «Українська демократія при ближчому огляді виявляється покручем того ж самого тоталітаризму. Внаслідок цього вона так і не стала владою народу, еволюціонувавши у своєрідний — національного крою — різновид влади меншості, демократично підфарбованої, але не менш демагогічної, ніж та, яку нав'язали народові експериментатори-більшовики. Як і в минулі часи, коли голосування слугувало не відбору до керівництва країною справжніх захисників інтересів народу, а маскувало запеклу боротьбу за владу серед партійної «еліти», так і нині народ має вибирати фактично не серед реальних, а серед віртуальних особистостей, образи яких «ліплять» заангажовані медіа з їхніми брудними технологіями. В цьому контексті особливе обурення викликає так звана «джинса» — форма платних агітаційних теле- і радіопередач, замаскованих під співбесіди з відомими особистостями, коли навіть дзвінки слухачів до редакції (в інтерактивних за формою передачах) є заздалегідь підготовленими» (уризок із статті «Між демократією та охлократією» Едуарда Лисицина з газети «Літературна Україна» від 7 серпня 2008). Це також один із варіантів розуміння функціонування «кола», в якому ми «крутимосся».

Що ж, з метою самотерапії від можливого пригнічення щодо наведеного можу лише з піднесенням прочитати вірш Олександра Олеся:

Заграйте, струни! Заплачте кров'ю,
Завийте вітром восени,
Забийте в бубни, як море в берег,
Злякайте муки, розвійте сни.

Хай кобза грає, хай пісня ллється,
Потоком п'яним мій мозок б'є.
Забутись хочу... Хай пісня ллється,
Хай грім надхмарний, нехай гримить.

Чим більше людина здатна відтворити своє минуле, тим більш різноманітний і багатий її світ сьогодні. Людина з втраченою пам'яттю — це людина тяжко хвора! І такій людині необхідно співчувати, а не осуджувати її.

Якось журналісту я сказав, що, враховуючи мій досвід «написання» різного характеру праць, я, мабуть, зміг би бути журналістом. Відповідь отримав ствердну. Але моя відповідь на моє ж запитання негативна. Я мав, безумовно, на увазі «справжнього журналіста», а не таких, про яких писав Карел Чапек: «Журналисты несколько схожи с Данаевыми дочерьми, которых Боги приговорили наполнять водой бездонную бочку».

А якщо дивитися на людність збоку, то можна зробити висновок, що в кожній людині закладені підвалини журналістики. Постійне «перемелювання» кісток ближнього і зовсім не ближнього підтверджує це.

Ось вступ доктора медичних наук, професора Олександра Макаровича Голяченка до його власної книги «Українська здоровоохорона: чутки про смерть не перебільшені»:

СТРАТЕГІЧНІ ПОМИЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ (ЗАМІСТЬ ВСТУПУ)

Володимир Великий допустив першу стратегічну помилку в цивілізованій історії України: замість ісламу обрав християнство. Великий державний муж, обираючи між варіантами, віддав перевагу християнству тому, що воно не забороняло пити і гуляти. Отож за останню тисячу років український нарід допився і догулявся до того, що перестав народжувати дітей і посилено вимирає.

«Нерозумний син» Богдан підписав угоду з Московією, результатом якої стали загибель відродженої української гетьманської держави і незчисленні жертви українців. За 337 років, коли Україна перебувала у складі Московської імперії, та імперія, успадкувавши від татаро-монголів ідею світового панування, більше 150 років провела в безперервних

війнах, у яких українці були гарматним м'ясом. Порахувати українські людські втрати в цих війнах дуже важко.

Третя стратегічна помилка допущена інтелектуалами УНР М. Грушевським і В. Винниченком, які в 1917 р. розпустили українську армію на підставі, що московські «побратими — соціал-демократи не підуть на Україну війною. На жаль, академік і письменник не розгледіли людиноненавистницької суті вчення Мордехая Підкуса і Володимира Ульянова-Бланка, яке увійшло в історію під назвою марксизм-ленінізм. Наслідком стало винищування цвіту української нації — 15,4 млн осіб, — що зламало її генетичну основу.

І, нарешті, остання стратегічна помилка. З 1994 р. Україна обрала шлях побудови т. зв. ліберального ринку. На простій мові — це дикий антигуманний спосіб життя, коли сильний пожирає слабого. За 16 років незалежності вимерло 5,8 млн українців, до 2050 р. вимре ще 20 млн. Причому це не буде відбуватися як в середньовічні часи, коли від епідемій вулиці міст заваливались трупами, чи під час сталінського терору, коли щоночі розстрілювали тисячі людей. Це йтиме тихо, спокійно, рівномірно, непомітно і лише буде відмічатись в статистичних звітах, а результат більш жахливий, ніж у всі попередні часи.

А що ж охорона здоров'я? Це — останній стратегічний резерв нації. Ліберальному ринку вона не потрібна, бо охорона здоров'я має бути доступна передусім слабкій частині суспільства, а це суперечить суті цього ринку.

Справу погіршує антиукраїнський характер правлячої еліти («землячків» за Шевченком). Сидячи на шиї у народу, вона цей народ глибоко зневажає: послуговується чужинською мовою, одягається у Кардена і Армані, їздить на іномарках, відпочиває в Анталії і Багамах і... лікується за кордоном. Навіть хворі коліна, не кажучи про їхні антиукраїнські серця...

І тут я мушу вставити «п'ять копійок» Ігоря Талькова:

Все, все в мире происходит не так,
По чьей-то, неведомой нам, воле.
А так, как должно быть, — только в мечтах,
В наших мечтах, но не более.

А все це тому, що ми перебуваємо

У КОШАРІ

Збиралися дискусій хмари,
Але розвіялись вони,
Бо більшість визнала:
«Отару
Очолить мусять... барани».

Богдан Бастюк

Що це, журналістика чи ні? (я маю на увазі професора Голяченка). І на це здатен лікар, вчений, педагог Олександр Макарович. Нас багато, і нас... Тому що:

Мы все учились понемногу
Чему-нибудь и как-нибудь;
Так воспитаньем, слава Богу,
У нас не мудрено блеснуть.

О. С. Пушкин

Значна частина медиків «балується» журналістикою, а ми з О. М. Голяченко — давно. Ось один з варіантів («Медицинская газета» МОЗ СРСР від 6 червня 1986 р.):

КОГДА РАССЕЙВАЕТСЯ ТУМАН (РЕАЛЬНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ СЕЛЬСКОЙ МЕДИЦИНЫ)

О всеобщей диспансеризации чаще говорят применительно к городу. Едва речь заходит о селе, рассуждения становятся более расплывчатыми, ориентиры словно теряются в тумане...

Сотрудники 12 кафедр Тернопольского медицинского института, изучая проблемы диспансеризации, основное внимание уделили селу.

Парадоксальный факт. В минувшее пятилетие мы стремились сократить разрыв в уровне и доступности врачебной помощи населения, существующий между городом и селом. Получилось же так, что отставание сельской медицины за последние годы не уменьшилось, а даже возросло. Штатные нормативы городских поликлиник, утвержденные Минздравом СССР в 1982 году, сократили численность населения на одном терапевтическом участке с 2.000 до 1.700 человек.

Фактически же, учитывая интенсивное развитие в городах и цеховой службы, на одного участкового врача приходится до 1.400 человек.

Иная картина на селе. Здесь пока еще действуют нормативы 1978 года — 2.500 жителей на одну должность врача-терапевта. На самом деле это число больше, если учесть, что не все ставки заняты. Более того, пользуясь предоставленным им правом перепрофилизации должностей, главные врачи районов организовали в последние годы ряд специализированных служб (эндокринологическую, наркологическую и т. д.) в значительной мере за счет должностей... участковых врачей. Особенно пострадала участковая служба приписных участков центральных районных больниц. В результате на врача-терапевта в сельской местности нашей области фактически приходится более 3.000 человек.

Это, естественно, ограничивает поиски внутренних резервов, а без них переход к всеобщей диспансеризации становится весьма проблематичным. Иногда говорят о большой роли врачебных бригад, формируемых в центральных районных и даже областных больницах и регулярно выезжающих на село. Эта роль в соизмерении с объемом диспансерной работы явно преувеличена.

На селе, как и в городе, основная нагрузка ложится на участковую службу. Две трети сельских жителей начинают и заканчивают лечение у врача сельского участка и фельдшера. С огорчением следует признать, что и эту силу мы используем далеко не в полной мере.

Чтобы фельдшер мог полноценно исполнять свои незаменимые обязанности по диспансеризации, его надо освободить не только от несвойственных ему функций, но и от значительной доли лечебной работы. Как это сделать? Резервы есть — организация более мощной службы скорой помощи в пределах района. Такой опыт у нас есть в Подволочиском районе, где создали самостоятельную службу скорой помощи. И сразу же увеличился объем диспансерной работы, проводимой участковыми врачами и фельдшерами.

Но и приведение в действие этих резервов не решает проблему до конца. Проведенные нами расчеты показали, что даже при полном использовании нормативных возможностей действующего законодательства и стопроцентном выполнении функций врачебной должности потребность сельских жителей в диспансеризации сегодня можно удовлетворить лишь на 60-65 процентов.

Успех дела будет зависеть от тесного сотрудничества науки и практики, системного подхода к решению узловых вопросов всеобщей диспансеризации. Роль ученых на нынешнем этапе особенно велика. Практика ставит множество вопросов, они требуют ответа. Как влияют те или иные социальные факторы на здоровья людей и как с учетом этих факторов обеспечить дифференцированный подход к проведению диспансеризации? Какие организационные формы и методы наиболее эффективны? Как определить факторы риска наиболее распространенных болезней?

Сейчас, например, увлекаются программированным опросом пациентов, внедряют лабораторные и инструментальные тесты, чтобы выделить среди населения группы риска. Последние, как правило, формируются по медицинским специальностям, причем каждая предлагает свои вопросы. Если их все сложить, то уже сейчас получается опросник, насчитывающий сотни, а то и тысячи пунктов.

Что делать практике? С нашей точки зрения, важно обеспечить предварительное «просеивание» жителей села не только по горизонтали, то есть на уровне специальности, но и по вертикали — на уровне медицинского учреждения. Как показали наши исследования, поликлинике или больнице нет смысла ежегодно подвергать все обслуживаемое ими населения осмотру и обследованию по полному перечню лабораторных инструментальных тестов. Почему? В большинстве случаев такой охват не дает положительного результата. Правда, и отрицательный результат подчас не менее ценен. Но применительно к диспансеризации подобный итог имеет два негативных последствия. Для населения: отсутствие положительных результатов осмотра да еще на протяжении многих лет порождает психологическую неудовлетворенность и, как следствие — неявку на очередной осмотр (по нашим данным, 10-20 процентов жителей). Для здравоохранения: нерационально расходуются силы и средства, которых и без того не хватает.

Поэтому медицинскому учреждению надо прежде всего сосредоточить усилия на той группе населения, у которой может быть выявлена патология. Как формировать эту группу, сколь часто пересматривать ее состав — эти и возникающие вокруг них вопросы требуют к себе первоочередного внимания.

Пусть нас поймут правильно. Мы не сводим диспансеризацию к выявлению больных. Сохранения здоровья здоровых — задача куда более важна и благодарная. Но решается она медиками в союзе с другими ведомствами и организациями при заинтересованном участии самого населения. Выявить же больных и оздоровить их — задача сугубо медицинская.

Врачи не без основания сетуют на растущее число больных, требующих наблюдения, по мере роста объема диспансерной работы. Углубленный осмотр сельских жителей области показал, что на каждую тысячу выявляется 460 хронически больных, нуждающихся в наблюдении, причем в среднем на одного больного приходится 1,6 болезни.

Как помочь этим больным? Основной путь — ускоренное развитие системы медицинской реабилитации, предупреждения последствий болезней, ведущих к потере трудоспособности. По нашему опыту, эффективность этой системы высока; восстановительное лечение по сравнению с традиционными методами терапии снижает обращаемость по основному заболеванию в 4,7 раза, по сопутствующим — в 1,7 раза, временную нетрудоспособность соответственно — в 3,6 и 1,7 раза, потребность в госпитализации — в 1,6 и 1,4 раза. В ближайшие годы предстоит сделать реабилитационную службу доступной жителям каждого сельского района.

Ученые института вместе с работниками практического здравоохранения продолжают поиск. Найденные в процессе изучения организационные формы диспансеризации через облздравотдел внедряются сначала в практику в экспериментальном Козовском районе, а затем и в других районах области. При этом исключительно важно привлечь к делу все заинтересованные стороны. Партийные и советские органы утверждают планы социально-гигиенического развития сел районов, контролируют их выполнения. Правления колхозов, сельские Советы непосредственно участвуют в организации осмотров, укреплении материально-технической базы здравоохранения. Областные лечебно-профилактические учреждения вносят свой вклад в оздоровление выявленных больных, областная СЭС усиливает контроль за сохранением внешней среды, организация общества «Знание» и Дом санитарного просвещения координирует усилия в пропаганде здорового образа жизни, борьбе с пьянством и алкоголизмом.

Профессор И. Смиян, ректор медицинского института.

А. Голяченко, заведующий кафедрой социальной гигиены и организации здравоохранения, доктор медицинских наук. Тернополь.

Село ти моє, село ти наше!.. Що з тобою зробили? І, незважаючи на
в с е ц е

МИ ЇДЕМО В СЕЛО

Ми їдемо в село,
щоб там — поплакати...
(Хто там живе —
той, щоб не плакати, —
п'є)...
Ми їдемо в село, щоб побалакати —
З тими, хто — п'є...
Бо кожному — своє!
Ми їдемо в село, щоб пригадати,
що ми — жили!
Ми їдемо в село, щоб потоптати —
ті стежечки,
що в Світ нас — повели...
Ми їдемо в село, де тихий вечір —
підскиглює за зоряним вікном...
Поїздка у село — від себе... втеча:
на запасний — життя — аеродром.
Ми — в «джунглях» міста —
ділові й похмурі:
колись... чогось... — сюди нас занесло...
Руйнуються ж — в душі —
несправжні «мури» —
коли ми повертаємось в село...

Василь Мошуренко

Як можна дивитися на цю статтю з сьогоднішньої «кочки»? По-перше, і ми в змозі скласти докупі речення. По-друге, ми «показали» медичній громаді колишнього Союзу, що Тернопільський медичний інститут «не куняє». Його колектив узався позапланово, без матеріального і морального заохочення, провести великомасштабне наукове дослідження щодо вдосконалення диспансеризації населення —

найважливішої ланки оздоровлення населення, людини. І отримали важливий результат. У ці часи в центральній пресі та на колегії МОЗ України керівники Одеського відділу охорони здоров'я заявили, що вони провели 100 % диспансеризацію населення своєї області. Я ж у своєму виступі на цій же колегії сказав, що, на підставі наших досліджень, стовідсоткова диспансеризація населення можлива лише «по-одеськи». По-третє, минуло понад 20 років після появи цієї статті, а її змістове наповнення (стовідсотково) могло б бути використано і сьогодні. Правда, враховуючи сьогоднішню «ліберальну економіку», такі дослідження не можуть впроваджуватись у життя. Збереження здоров'я населення (і життя людей) — не на часі.

Сьогодні панує

ЗОЛОТОЙ ТЕЛЕЦЬ

Скрипки, цитри, бубнов лязги!

Дщери Иаковлевы в пляске

Вкруг златого истукана,

Вкруг тельца ликуют. Срам!

Трам-грам-грам!..

Клики, хохот, звон тимпана.

И хитоны, как блудницы,

Подоткнув, до поясницы,

С быстротою урагана

Пляшут девы — нет конца —

вкруг тельца...

Клики, хохот, звон тимпана.

Аарон, сам жрец верховный,

Пляской увлечен греховой:

Несмотря на важность сана,

В ризах даже, — в пляс пошел,

Как козел...

Клики, хохот, звон тимпана.

Генрих Гейне

Ми чуємо, ми читаємо, ми бачимо..., що в наш бурхливий, стрімкий час усе швидко змінюється буквально на наших очах. Я з таким твердженням подискутував би. Так, ми маємо комп'ютер, ми вже

«пролетіли» місяць наш зоряний, ми... Але наша психологія, людська психологія, не змінилася. Я навіть не пишу «майже». А психологія людини є визначальною в її поведінці як у побуті, так і в суспільному житті. Ми перебільшуємо значення впливу державного устрою, ідеології партій... на людину. У неї «стержень» твердий.

Ось ви ознайомилися з поглядами Генріха Гейне на «шматочок» життя в XIX столітті, а нижче уважно прочитайте уривок з поеми Бориса Олійника «Прости і одведи» (XXI століття):

СПИНИСЬ!

На цвинтарі понищеного лісу
Надгробками чорніють пні сирі.
...Лишивши за собою пустирі,
Ти — випадковий на землі гульвіса —
Ще й пнешся до природи у царі.

Прибравши самозванно сан людини,
Ти пишеш з прописних своє ім'я.
Ти схаменися: гіршої скотини
Від тебе —

од зачаття і понині —

Ще не носила зболена земля!

Ти вивернув, як смерч, калину в лузі,
Споганив ріки, умертвив сади.
І, розстрілявши всі закони глузду,
Пиляєш гілку, на якій сидиш.

Спинись хоч на краю свого загину
Ти з чотирьох зведися ж до Людини!

Ніколи гріх спокутувать не пізно.
Тебе ж Господь по образу своєму
Творив,

а ти скотився нижче низу.

Спинися ж! Насади нового лісу,
Який за тебе, всупереч всьому,
Молитву к Богу вознесе німу.

Дві талановиті людини, яких розділяє майже два століття, висловлюють значні, але односпрямовані занепокоєння щодо поведінки

«собі подібних». «Негативи», які ми вбачаємо в цих двох творах, притаманні не лише «комусь», а й кожному з нас. На жаль. Людина, яка «випинає груди» для орденів та зірок, не краща від собі подібної, яка використовує «всі» методи для свого збагачення (часто це одні й ті ж особи) та приниження гідності інших.

Я ще і ще раз підкреслюю, що це тільки моє особисте бачення. І воно пов'язане не лише зі значним життєвим досвідом, а й з анатомо-фізіологічними віковими змінами в моєму організмі. У мене таке враження, що нагороди окремих християн високими духовними особами сприймається «масою» як «норма», навіть «хороша» норма. А я цього не можу зрозуміти: мої переконання щодо того, що всі перед Господом Богом рівні, служителі церкви бажають переписати. А ще менш зрозуміле явище, коли архієпископи, єпископи... дозволяють, ще й із великим задоволенням, чіпляти на свої «мантиї» ордени... Це було б смішно, якби не було сумно.

Коли я цими днями читав поему «Прости і одведи» талановитого Бориса Олійника, мені прийшла на пам'ять назва моєї четвертої книги спогадів і роздумів «Господи, помилуй і спаси», яка вийшла друком у 2003 році. Я незрівнянно далекий від глибини і краси творчості Бориса Олійника, але мені приємно, що моя думка, мої переживання співзвучні дійству цієї ЛЮДИНИ.

Кількома сторінками вище я навів його рядки щодо нашого «шумного» життя. Та й не тільки вони озвучують буття людське. Поки ми живі — ми галасуємо, ніяк не можемо вгамуватися. І рідко пам'ятаємо про тишу. А ось «Мастер сказав: — Когда ребенок находится в чреве матери, он молчит. Затем он появляется на свет — и говорит, говорит, говорит, пока однажды не оказывается в чреве земли. Тогда человек вновь умолкает.

Поймай эту тишину — она была в материнском ложе, она будет в лоне земли, и даже сейчас она определяет тот шум, который именуется жизнью.

Эта тишина — твое глубочайшее естество» (Этони де Мело).

Зрозуміло, що я більше уваги приділяю медичним та освітнім проблемам, проблемам усього мого життя. І скажу словами Етоні де Мело, що названі дві проблеми ніколи за моє життя з таким «піднесенням» і «пафосом» не «заговорювалися». Не лише в Україні, а й

в усіх державах світу. Говорять день, говорять ніч, говорять сьогодні, говорили вчора і говоритимуть завтра. Скільки програм, скільки проєктів, скільки планів... І все зводиться до одного — показати «нерозумним хазарам», що вони (говоруні) не даремно їдять білий хліб з чорною ікрою.

І це — незважаючи на сумні прогнози ООН: «Що станеться з людською цивілізацією після 2100 року, не знає ніхто. Одначе є реальна загроза вимирання людства природним шляхом, без участі глобальних природних катаклізмів» («Medicus Amicus», 2007, № 6-7). Незважаючи на те, що «Держслужбовців — як колорадських жуків» («Четверта влада», 20 червня 2007)...

«Говоруни» забувають, а можливо й не знають, що все добре вирішується в тишині.

Вони (говоруні наші), мабуть, ніколи не замислювались над простим запитанням:

У ЧОМУ ПОЛЯГАЄ ЦІЛА МУДРІСТЬ ЖИТТЯ?

Одначе заєдно так є, що ліпше пізнає розум справжнє добро, тим більше й воля тягне до цього добра. І коли б існувала на світі якась річ, всесторонньо і безоглядно добра, а розум її так пізнав, тоді не могла б воля не рватися до неї. Бо воля заєдно дошукується всюди добра, навіть там, де його й зовсім нема.

Коли воля тягне людину до чогось, то кажеється, що людина це любить.

А кожний християнин заодно любить те все, що йому являється добром, а не любить цього, що йому видається недобрим. А як до чогось злого береться, напр[имір], до пияцтва, людської кривди, сварні чи прокльонів, то тільки тому, що дурний розум добром уважає те, що є злом.

Ціла мудрість життя полягає в цьому одному, щоб любити те, що напrawdę є добром. І хто зумів би так любити лише справжнє добро, той був би наймудрішим і святим чоловіком.

А тим справжнім добром є те все, що веде до Бога!

А найбільшим, найсовершеннішим і безоглядним добром є сам Господь Бог.

Така людина, що шукала б тільки справжнього добра, любила б Бога наді все. Бо Бог є добром понад усе.

З цього бачите, що ця найважливіша Божа заповідь: «Люби Бога з цілого серця!» — не є нам чужою. Бо вже з природи має людина таку силу, що її тягне до всього доброго.

А що всевишній Бог є найліпшим добром, тому вже з самої природи тягне ця сила людину до Бога.

І людина живе та й існує на світі якраз на те, щоб Бога наді все любити! Тому не впокоїться серце чоловіка, поки не спічне у Бозі.

І чим ліпше буде людина знати, яким то добром є Бог, тим більше Його любитиме!

(Митрополит Андрей Шептицький. Пастирські послання 1899–1914. Львів. 2007).

І, незважаючи на всі складності і «забави», життя чудове:

...Всегда гореть. Светить, сгорая
Добром, любовью и тоской,
Во имя радости без края,
Земной возможности людской.

И есть за чем душе стремиться,
Куда лететь, чего хотеть.
Мир — снова белая страница.
И начинают птицы петь.

М. Дудин

Про сказане свідчить і моє постійне спілкування зі своїми близькими, в тому числі і письмове:

ЛЮБОМУ ДІДУСЕВІ В ЙОГО 79-Й ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

Все білою ковдрою вкрите... Зима...
Для мене найкраща у році пора.
Новорічні Свята, народження Христа
І звісно — День народження мого Дідуся!

Це — найкраще Свято сім'ї,
Його з нетерпінням чекають усі.
Напише життєві вірші твоя доня,
В які поетично вкладена доля.

Внуця мала намалює картину,
В якій вся любов присвячена діду.

Ще й я побажань від себе додам:
Нехай радість несуть із собою роки,
Хай щастя й здоров'я не зрадять ніколи,
Хай збудуться мрії, бажання, думки...
Снаги трудової — без ліку,
Поваги й добра від людей,
Щасливого й доброго віку,
Бажаю тобі у цей день!

Внук Ваня 10. 01. 2008

Привітання мого внука свідчить, що «*Est foculus multo pretiosior auro*» (домашнє вогнище набагато цінніше від золота). Цінуймо ж його!

Сьогодні останній день липня. Сонечко не сміло зазирає до моєї кімнати, якби вибачається: чи не зарано воно сповіщає мене про початок дня, про початок нового відрізка мого життя, про Світло, Добро, Тепло... Ні, не зарано. Я йду йому назустріч. Виходжу на балкон, який відкритий цілодобово. Гостро відчуваю різницю дії повітря в кімнаті і на «свіжому» просторі. Все моє тіло (я тільки в трусах) огортає та лоскоче непомітна, невидима та ніжна хвиля (вітру немає), якогось таємничого комплексу повітря, променів сонця, багатьох складових земної атмосфери. Я інстинктивно роблю глибокий вдих, мій мозок «прочищається» від нічної «окрошки» і сприймає все, що я бачу, в яскравих кольорах. А я бачу з балкона цвітучі нічні фіалки, ніжність та приємність запаху яких годі описати, різнокольорові майори, чорнобривці, рози, гладіолуси..., туї, з їх вічнозеленим одягом, яблуні, які з-під своїх листочків показують яблуко, розкішний кущ калини з багатьма та багатючими груздами червоно-зелених ягід...

І все це діє на мої органи сприйняття, і все це наповнює мій організм життєвими еліксирами та соками. Мої відчуття загострюються. Сказати, що життя стає чудовим, — це нічого не сказати. Ох! Ой! Як на світі жити чудово! Невже є щось цікавіше, наповненіше за змістом, відчутніше, що не залишає байдужим жоден орган людський? Ні, немає!

Я роблю зарядку. Одночасно милуюся дарами ПРИРОДИ. Після туалетних процедур виходжу на власне подвір'я в одних трусах (вибач, читачу, але цього часу я чекав багато місяців). Моє спілкування з

ПРИРОДОЮ триває. Беру відерце, наповнюю його темно-зеленим (у нас є і яскраво-зелений), відчутно еластичним та напруженим щавлем, запашним, зеленим, із чудернацьким візерунком маленьких гілочок кропом (у дитинстві я його багато з'їдав біля грядки, і його смак, який я відчуваю і сьогодні, мені дуже приємний), петрушкою, із загадковим малюнком її невеликих листочків, зеленою цибулею (у нас її аж три сорти). Милуюся цим, мною «намальованим», натюрмортом. І мені спадає на думку щось «дурне» — я найкращий у світі художник. Посміхаюся і доставляю цей шедевр мистецтва своїй бабусі на кухню. Вона готуватиме «зелений» борщ.

Але для борщу цього замало, і я «топаю» на огородину знову. Вириваю п'ять морквин. Таке враження, що вони на мене не ображаються. Я відрізаю в них чудові «коси», відчищаю їх від землі та, помилювавшись їхньою красою, кладу у відерце. Далі. У це ж відерце кладу викопану картоплю. Остання, коли з-під лопати потрапляє на «світ», посміхається мені: «Нарешті я позбавлена від вічної темряви». Вона різна: маленька і велика, кругла й овальна, з головкою і пальчиками... До цієї компанії добавляю великі цибулини, п'ять штук. Вони у своєму світло-жовтому вбранні почуваються на картоплі та моркві, як квочки на яйцях — господинями. І знову натюрморт. Ось який я «швидкий» художник. Але це теж не все. Знову натюрморт: з огірків та помідорів. Вони різні за кольором, розмірами, формою. І всі вони вітають мене з добрим ранком, із веселим сонечком, із життєвим наповненням сьогоднішнього дня. Я їх шукаю, а вони мене. І знаходимо один одного. І радіємо. Радіємо життю.

Просто з городу овочі потрапляють до каstrулі, і в обід я смакую неперевершеною стравою в історії людства — зеленим борщем. Та ще й на веранді, у безпосередньому спілкуванні з природою. Такий борщ можна споживати тільки в Україні. Його не здатні приготувати в жодному куточку світу. Скільки б ти (я) його не з'їв, бажання продовжувати таке дійство залишається. А тому я кажу, що Україну більш об'єктивно асоціювати не з салом, а борщем, не з металургом, шахтарем, комбайнером..., а з ЖІНКОЮ, з жінкою-українкою.

Як я співчуваю тим людям, які добровільно залишили Україну і яким борщ, вареники, галушки... лише сняться. Це поміж іншим. Ідеться ж лише про мій ранковий час.

А тому я кажу: «О, Господи, як Ти багато даєш людині! О, Господи, як ти мало вимагаєш від людини! Лише бути доброю, привітливою та розважливою людиною. Я щодня дякую Тобі за це».

**ГОСПОДЬ ПРОСВЕЩЕНИЕ МОЕ И СПАСИТЕЛЬ МОЙ,
КОГО УБОЮСЯ?**

Пусть враг мой, притаясь, ме- ня, как птицу, ловит
И дружбою маня, погибель мне готовит;
Пусть со злобой клевета, две лютыя змеи,
Ползут, чтоб отравить златые дни мои;
Пусть бедность, сиротство, болезни, злосключения,
Как тучи на меня летят из отдаленья;
Пусть молнія блеснет, гром грянет над головою,
Я не боюсь: Господь со мной!

Памятник веры

Але мої ранішні «процедури» тривають. Я прямую в сад, у сад, посаджений власними руками. Росіяна трава лоскоче мої ноги, бавиться зі мною. У відповідь я усміхаюсь їй. Яблуна «білий налив» у нічний час понакидала в траву десятки своїх соковитих плодів, які, то своїм біло-зеленим боком, то заглибленням з виступаючим корінцем, то... визирають з кущиків трави і чекають, коли я їх зможу помітити. Я тут як тут. Моє відерце дуже швидко наповнюється привабливими яблуками і вони потрапляють на кухню. З них ми готуємо пироги, свіжий компот, повидло, сушимо на зиму...

Разом зі мною, мій найближчий друг — Ярик. Він не покидає мене навіть на мить. Крутить своїм пишним хвостом, бігає навколо мене, зазирає в очі своїми гарними, відданими своєму другу (мені) очима. Ми з ним «однодумці». Я звертаюсь до нього, а він повертає свою чарівну мордочку з одного боку в інший, ніби каже «я тебе розумію» та посилює інтенсивність руху хвостом. Куди я, туди й він. Нам обом подобаються перші теплі та ласкаві сонячні промені, ми насолоджуємося незвичною ранковою тишею (сусіди ще сплять), вслуховуємося в таємничість тиші свіжого повітря, спостерігаємо за невидимими нитками спілкування кожної квіточки, кожної рослини, кожного дерева між собою і з нами. У мене таке відчуття, що значне духовне піднесення залишає невідомо де моє фізичне існування, параметри мого фізичного тіла. Я розчинився в

природі. Вона мене огортає теплом, шанує, віншує... І всім цим я даю відповідь на запитання Тараса Шевченка:

Один у другого питаєм:
Нащо нас мати привела?
Чи для добра? чи то для зла?
Нащо живем? Чого бажаєм?..

Я більшого не бажаю, аніж того, що отримав у цей ранок. Це лише одна мить мого 80-річного життя, це лише одна мить життя пенсіонера, професора, лікаря... Це лише одна мить, яка може збагатити та окрасити буття кожної людини незалежно від її віку, професії, статі, вподобань, соціального статусу... Це та мить, яка робить людину не тільки рівною серед подібних собі, а й ВСЕСВІТОМ.

Згадую: так я в дитинстві любив
Вибігти вранці із хати:
Тільки послухати шелести нив,
З вітром пісні поспівати.

Що говорив мені в лісі струмок,
Що мені поле шуміло —
Мозок не міг зрозуміть їх думок,
Серце ж моє розуміло.

Дивною казкою був мені світ, —
Так, наче він мені снівся.
Безліч пройшло з того часу вже літ, —
Світ же, як сон, і лишився.

Олександр Олесь

Пишу цей вірш Олександра Олеся, а мені ввижається, що це я пишу його слова. Так вони мені близькі в цей час, так вони глибоко проникають в моє єство та поєднують моє сприйняття природи в дитинстві і цього чудового ранку. І я приємно розгубився. Я не в змозі розрізнити такі протилежні поняття, як мить, миттєвість і вічність. Вони в мене в цей час зливаються до купи. Вічність моїх життєздатних ранкових почуттів, яким немає ні початку, ні кінця. Моє сприйняття і розуміння всього, з чим та з ким я спілкуюся, моє сприйняття всесвіту — тільки моє, я творю тільки власний садок:

«Дай глупцу тысячу разумов — все равно ему будет нужен лишь твой» — гласит арабская пословица.

Начиная возделывать свой сад, воин света замечает, что сосед следит за его работой, трепетно мечтає дати совет — як посадити деяння, вскопати думку, оросити завоювання.

Если воин прислушается к этим советам, то будет в конце концов заниматься чужим делом, и сад, который он сейчас возделывает, станет воплощением соседской идеи.

Но истинный воин света знает, что у каждого сада — своя тайна и лишь терпеливые руки садовника способны тайну эту раскрыть. И поэтому он предпочитает устремить все свои помыслы и внимание к солнцу, к дождю, к временам года.

Ібо йому відомо — глупець, якого занадто сильно займає чужий сад, не буде турбуватися про своє власне» (Пауло Коельо).

Чужий, свій; свій, чужий сад... І тут неймовірна різноманітність сприйняття та розуміння усього того, із чим стикається людина.

Ось гучно проходить святкування 1020-річчя (чому саме це «річчя»? — не думаю, що в когось знайдеться задовільна відповідь) хрещення Київської Русі на тлі величезної трагедії українського народу — нечуваної повені, з людськими жертвами, в Західній Україні. У цей час «слуги народу», кинувши на поталу «свій електорат», гріють животи в найрізноманітніших куточках світу.

Президент і його близьке оточення вважають це багатоденне святкування епохальним. Причому Віктор Андрійович настільки втомився святкувати, що терміново після його закінчення поїхав із сім'єю відпочивати в Крим (після цього визначити, що таке відпочинок, думаю, неможливо) та готуватися до нового свята — Дня незалежності України, яке буде проходити під грохот гусениць танків (військовий парад!).

А не відома мені О. Мартовська («Літературна Україна» 31 липня 2008) розуміє щойно завершену «епохальну» подію по-своєму:

...А ПРО УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКВИ ЗАБУЛИ

От і відбулося святкування 1020-річчя хрещення Русі.

Навмисно не кажу «Відсвяткували ми 1020-річчя хрещення Русі» — бо далеко не всі святкували!..

Свято вдалося на славу! Все було би просто чудово, якби не одне маленьке але — чудовий сценарій святкування не передбачив однієї «дрібнички» — участі у святі... українських Церков!!!

Як можна проводити такий захід без участі українських православних церков?

А що з греко-католиками і римо-католиками? Їх це свято ніяк не стосується? Може, вони вже й не християни? На відміну від УПЦ КП і УАПЦ — вони нібито й канонічні. То чому ж їх не запросили?

А взагалі — хто сказав, що хрещення Русі — свято лише православних? Відколи це християнство — це лише православ'я? Це щось новеньке у теології!

Так, між іншим, — на момент хрещення Русі Церква була єдина. Ми просто перейняли візантійський обряд, а ніяке не православ'я!

І до чого тут канонічність? «Канонічні» чи «неканонічні» — це все мільйони хрещеного українського люду, яких просто брутально позбавили права участі у такому великому святі на догоду чужинецьким політикам! Тим більше, що «неканонічними» вони стали на догоду саме цим самим політикам!

У цій ситуації просто винятково недоречно і лицемірно звучали балачки про єднання Церков... Про яке єднання може йти мова за таких обставин?

Отже, це просто було свято російської церкви (і її української філії) в Україні (за гроші українців — І. С.), і ми черговий раз дістали ляпаса від росіян! Бо це було не просто неучасть українських церков — це була неучасть на догоду Москві.

До шантажу з нафтою і газом додається... шантаж церковний! А чого тоді очікувати від «пастви»?!

Чи ж участь у НАШОМУ святі Алексія була важливішою за неучасть УПЦ КП, УАПЦ і УГКЦ?

З цілого світу накликали гостей, а своїх не запросили...

Не менш прикрим і вражаючим є й те, що ніхто так і не звернув уваги на цю жахливу кривду і зневагу, заподіяну мільйонам українців...

Мене дуже цікавить, і я буду за цим слідкувати, яка ж на ці події буде «реакція» численних Героїв України, які формально представляють «честь і совість» нашої держави, нашого народу? Чи дочекаюсь?!

Дочекався. Думка Героя України Дмитра Павличка, на відміну від погляду О. Мартовської, звернена лише до зовнішніх ознак цього святкування. Внутрішньою суттю, як я розумів, він задоволений.

ДО ВАРФОЛОМІЯ І

Велебний отче наш, Варфоломію,
Святого православія слуго,
Послухав я тебе і розумію
Шляхетність серця й розуму твого.

Але ти знаєш добре: московити,
Одягнені у митри золоті,
Прийшли до нас не Богові служити,
А розпинати волю на хресті.

Прийшли навчати нас царям коритись,
Прийняти рабства світову печаль,
В тайзі перед Європою закритись,
І рідну мову посадить на паль.

Ця попівня напасницька й дика
Не знає честі й Господа не зна,
Бо їхній бог — імперії владика,
Ненаситенний кров'ю Сатана.

Уклін тобі, бо ти людина сміла,
У Києві моливсь не за Москву,
Але молитва потребує діла,
А діло буде тут, де я живу.

Ти повернувся, отче, до Стамбула,
Пішли дощі, на землю впала грузь.
А попівня московська вмить забула
Твою молитву за Вкраїну-Русь.

Ці люди завжди будуть проти й анти
Держави Української — вони —
У чорних рясах чорні окупанти
Вишневої моєї сторони.

Та прийде день, чи в серпні, а чи в січні,
Сяйне Помісна Церква серед нас!

Хоч ми не канонічні, але вічні,
Поможе нам неканонічний Спас!

30. VII. 2008 Дмитро Павличко
(«Літературна Україна», 7. 08. 2008)

Бурхливі дні, бурхливі місяці, роки України. Сьогодні не знайти людини, яка б не брала участі в громадських справах. Все вирує...

На цьому тлі мені якось навіть незручно, що в моїй душі спокій, що мене окрилює все навколишнє, що бджілка, квіточка, огірочок, грушка, морковка... наповнюють моє існування змістовністю, привабливістю його...

У мене таке враження, що суспільство і держава стосовно мене зробили занадто багато для одухотворення та натхнення. І тут я суперечу відомим мудрецам, що держава (та й суспільство) є помітним гальмом у розвитку творчої особистості.

Про це нагадує й О. Макаренко («Нецензурні думки», Тернопіль, 2001):

1. «В 2000 р. в Україні на півмільйона людей більше вмерло, ніж народилось. До 2020 р. людність України зменшиться до 41 млн мешканців (думаю, що буде значно менше — І. С.).

Реалізуючи комуністичну ідею Мордекхая Пінкуса (псевдонім — Карл Маркс) і Володимира Ульянова (псевдонім — Ленін), український народ втратив 15,8 млн людей.

Реалізуючи ліберально-монетаристську концепцію ринку Мілтона Фрідмана (без псевдоніма), український народ втратив 11,7 млн осіб (це ще не «вечір» — І. С.).

Коли житимете своїм розумом, хохли і малороси?»

2. «Павло Лазаренко купив хатину під Сан-Франциско за 7 млн доларів, а Біл Клінтон під Нью-Йорком за три (донька Леоніда Кучми «переплюнула» їх в десятки разів, укупі взятих — І. С.).

Здійснилася мрія Микити Хрущова — догнали і перегнали Америку».

Я розумію, що таке 80 років. І не випадково свою тринадцяту книгу (чортова дюжина) видаю не як чотирнадцяту (так радив, посміхаючись, керівник видавництва Ярослав Тадейович), а як «книгу передостання». Я розумію, що мій фініш «на носі». Але й тепер я дивлюсь у майбутнє з оптимізмом, тому що:

МОЯ СМЕРТЬ

Прийшла смерть моя,
Легке точиться...
Ти мори, маро,
Коли хочеться.
Я віддам землі
Всі кістки мої,
А на світ пушу
Лиш щілки мої!
Не умруть вони:
Кожна щілочка
Полетить жива,
Як та пчілочка;
Полетить жива
І покотиться,
В сотні, тисячі
Переплодиться.
І знов живий
Світ оглядаю,
Смерті першої
Не пригадую.
Прийде друга смерть —
Світ зчорніється,
Земля вся в снігу
Забіліється.
І весь світ мара
Зморить голодом
І щілки мої
Зціпить холодом.
Але холод той
Не уб'є життя.
Перейдуть віки,
Ожиг дитя.
Перейдуть віки,

Світ завалиться,
Вогнем-стовогнем
Весь розпалиться.
І сніги тоді
Паром кинуться,
І щілки мої
Знов прокинуться.
І щілки мої
Знов прокинуться,
Найдуть землю знов,
Знову кинуться.
Найдуть землю знов,
Знову кинуться,
В сотні душ живих
Перекинуться.
І піде життя
Знов драбиною,
І я вигляну
Знов дитиною.
А ти ждеш, маро!
Легке точиться,
Ти не жди — мори,
Коли хочеться.
Місяць, рік піждеш —
Що уводити?
Трудно думи всі
Разом сплодити.
Трудно думи всі
Разом сплодити;
Чого ж ждеш, маро?
Що уводити?

Степан Руданський

Вчора сповістили про можливу непогоду на наступні два дні, про шквал вітру та штормове попередження. І, дійсно, сьогодні зранку небо

все в сірих та чорних хмарах, накрапає дощик, посилений північно-західний вітер. Ми з Яриком робимо обхід своїх «володінь», співчуваємо різнобарвним трояндам, чорнобривцям, майорам..., які вітер нещадно гне до землі та кидає з однієї сторони в іншу. Листя численних плодових дерев тріпотить, а яблука та груші падають у зелену та м'яку трав'яну постіль. Густе та ярко зелене листя винограду, яке вкриває свої грона, шепоче вголос про свою здатність зустрічатися з природними проявами різного гатунку...

Знаючи, скільки лиха така погода завдала Західній Україні, відчуваєшся зніяковілим від того незвичного збудження, яке виникає в усьому моєму організмі від дії таких метеорологічних крайностей. І вкотре переконуєшся, що людина далеко не завжди в змозі керувати своїм сприйняттям всього навколишнього та давати йому належну «тверезу» оцінку. І в цьому я бачаю єдність ПРИРОДИ, часткою якої є людина. Я з нею завжди «заодно». І в цьому — єство всього «людського».

...Я не на те, слова, ховала вас
і напоїла крів'ю свого серця,
щоб ви лилися, мов отрута млява,
і посідали душі, мов іржа.
Промінням ясним, хвилями буйними,
прудкими іскрами, летючими зірками,
палкими блискавицями, мечами
хотіла б я вас виховатъ, слова!
Щоб ви луну гірську будили, а не стогін,
щоб краяли, та не труїли серце,
щоб піснею були, а не квилінням.
Вражайте, ріжте, навіть убивайте,
не будьте тільки дощиком осіннім,
палайте чи палить, та не в'яліть!

Леся Українка (уривок із вірша «Ритми»)

Так що давайте наповнювати свої слова «крів'ю свого серця», і тоді життя буде сприйматися з піднесенням та зворушливим відчуттям. Допомогаймо в цьому один одному. Як ось:

Щиро вітаю Вас, шановний Іване Семеновичу!

Получил Вашу одинадцятую книгу, а ее название невольно заставило меня вспомнить и проанализировать прожитые годы и те дела,

которыми мы занимались, вспомнить друзей, соратников по высшей медицинской школе. Я искренне горжусь тем, что мне волей судьбы пришлось многие годы работать с замечательными людьми — профессионалами в научном, медицинском и педагогическом направлении.

Очень жаль, что многих уже нет в живых, но такова наша жизнь и Божья воля.

Я искренне рад, что Вы, Иван Семенович, живете, здравствуете, полны оптимизма и, оставив ректорскую должность, продолжаете трудиться для души — печатаете свои воспоминания.

Мы с Вами уже приобрели большой опыт человеческой жизни (из которой молодости уже не видно) продолжаем жить и радоваться жизни!

Я всегда с глубоким уважением относился к Вам, как к порядочному человеку, опытному руководителю высшей медицинской школы. Особенно мне было приятно то, что несмотря на большую ректорскую нагрузку, Вы, прежде всего, всегда оставались врачом, да еще и педиатром. Многие из руководителей высшего ранга медвузов занимались врачеванием номинально и не получали от этого удовлетворения (в отличие от Вас).

Читая Ваши книги, я был приятно удивлен, насколько глубоко Вы знакомы с произведениями классиков литературы, философии, да и мало известных (в частности мне) писателей и поэтов.

Ссылки на них и те цитаты очень гармонично «вмонтированы» в текст «Ваших» книг, а это значит, что память, в том числе и логическая, у Вас (слава Богу) в полном порядке. Рад за Вас. Рад, что у Вас теперь большая и дружная семья, которой Вы справедливо гордитесь.

Теперь несколько слов о себе...

Сердечный привет Вашей супруге, я ее хорошо помню, очень милая и добрая женщина. Думаю, что если бы не она, то Иван Семенович, какой он есть сегодня, не состоялся б.

Наилучшие пожелания Вашим детям и внукам.

С уважением

підпис

P. S. Прошу вибачення за те, що пишу російською мовою. Я володію державною, але пишу з граматичними помилками (цим лишаю Вам можливість, як письменнику, мене критикувати). Мабуть, це пов'язано з

тим, що з 50-х років навчався (школа, технікум, мед академія, інститут) в російських закладах.

Ось, таким чином, Петро Григорович Отрощенко, багаторічний начальник управління навчальних закладів та науки, а пізніше багаторічний замісник міністра МОЗ України з науки, навчальних закладів та кадрового забезпечення (мій безпосередній начальник у ті роки) надіслав значний енергетичний заряд мені для подальшої творчої роботи. Добро не лише передається, добро й примножується в іншій особі.

В одній зі своїх книг я вже писав про Петра Григоровича як про зразкового керівника, про його приємну вдачу...

Сьогодні мені приходить на пам'ять ще один з епізодів нашого спілкування. Кінець Горбачовського володарювання. У Москві проводять Всесоюзну нараду з питань впровадження в практику прогресивних наукових розробок. Від МОЗ України відряджена делегація з трьох чоловік: голова П. Г. Отрощенко, члени — І. С. Сміян (від ректорського корпусу), професор Зайцев (директор Харківського НДІ — від науково-дослідних установ).

Я це написав, щоб не лише підкреслити мою симпатію до П. Г., а й показати, що Петро Григорович з великою повагою ставився й до мене. Наша взаємна повага, близьке розуміння процесів, які відбувались і відбуваються в медицині, та філософія життя роблять нас і сьогодні близькими «за духом» людьми.

А тому для Петра Григоровича й для себе я процитую слова Святослава Праска:

Не вечорій,
Не вечорій, мій часе,
Я лиш дійшов
До володіння СЛОВОМ,
Збагнув ДОБРА високочолу мову
І осягнув
Найвищу зірку —
ЩАСТЯ...
Й не жити я
Уже не маю права —

Не вечорій,
Не вечорій, мій часе...

«Не вечорій, не вечорій, мій часе», а «De cetero fors fortuna, ut volet, ordinet» [В іншому нехай доля вирішує, як їй хочеться (Сенека)].

Свої думки, судження, міркування цієї книги спогадів і роздумів закінчую СИМВОЛОМ:

СИМВОЛ ВІРИ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

Вірую в Єдиного Бога Отця, Вседержителя, Творця неба і землі, всього видимого і невидимого.

І в єдиного Господа Ісуса Христа, Сина Божого, Єдинородного, що від Отця народився перше всіх віків, Світло від Світла, Бога істинного від Бога істинного рожденного, несотворенного, єдиносущого з Отцем, що через Нього все сталося.

Він для нас, людей, і для нашого спасіння зійшов з небес і тіло прийняв від Духа Святого і Марії Діви, і став чоловіком.

І розп'ятий був за нас при Понтії Пілаті, і страждав, і був похований.

І воскрес на третій день, як було написано.

І вознісся на небо, і сидить праворуч Отця.

І знову прийде у славі судити живих і мертвих, і царству Його не буде кінця.

І в Духа Святого, Господа, Животворчого, що від Отця походить, що Йому з Отцем і Сином однакове поклоніння і однакова слава, що говорив через пророків.

Спаси, Господи, і помилуй рабів Твоїх: отця мого духовного, батьків моїх і всю родину мою, навчителів, добротинців і всіх християн, і всяку душу живу, що Твоєї ласки й допомоги потребує.

Літературно-художнє видання

Сміян Іван Семенович

**ЯК ВАЖКО ВСЕ ЖИТТЯ
ЩАСЛИВИМ БУТИ...**

(книга передостання)

В авторській редакції

Дизайн обкладинки *Світлани Демчак*
Випусковий редактор *Маргарита Більчук*

Підписано до друку 2.12.08. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times. Друк офсетний. 9,33 ум. др. арк., 6,6 обл.-вид. арк.
Тираж 250. Замовлення 08-521.
Редакція газети «Підручники і посібники». Свідоцтво ТР №189 від 10.01.96.

46020, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а.
Тел. 8-(0352)-43-15-15; 43-10-21. E-mail: pp@pp.utel.net.ua
www.pp.utel.net.ua